

AŞIK PAŞANIN ELİF-NAMESİVE DİL ÖZELLİKLERİ

Mustafa DEMIREL

*Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fak. Türk
Dili ve Edebiyatı Bölümü*

GİRİŞ

Hayatı (1272-1333)

Âşık Paşa, Anadolu'da yetişen Türk şâir ve mutasavvıflarının en meşhurlarındandır. Ne yazık ki hayatı hakkında pek az şey bilmekteyiz. Tarihî ve edebî kaynaklarda Âşık Paşa ve ailesine ait verilen bilgiler sınırlı ve çok şüphelidir. Bunlar daha çok menkabelere ve Elvan Çelebi'ye ait bir menâkıb kitabına dayanmaktadır¹. Âşık Paşa hakkındaki yazılarında kaynakların niteliğini ve kıymetini hiç düşünmeden, bunları tenkitsiz bir şekilde kullanan doğu ve batı müellifleri, genellikle aldanmışlar ve birbirlerinin yanlışlarını tekrarlamışlardır². Âşık paşa, anlatıldığına göre XIII. yüzyılda Anadolu'ya Horasan'dan gelmiş bir derviş âilesinin çocuğudur. Dedesi Amasya civarında bir yere yerleşen Horasanlı ünlü şeyh Baba İlyas'tır. Anadolu'ya Horasan'dan geldiği için, bazı kaynaklar onu yanlışlıkla Acem olarak gösteriyorlar. Dedesi Baba İlyas b. Ali el-Horasânî'nin Şakâik'ta Baba İlyas Acem³ diye zikredilmesinden dolayı, bu ailenin Türk olmadığını iddia edenler bulunmuşsa da bu iddianın hiç bir değeri yoktur⁴. Latifî Âşık Paşa'dan bahsederken onun "acem ser-haddine karîb yerden" geldiğini söylüyorsa da, bu hususta kesin bir hüküm vermiyor. İddialara rağmen bu ailenin Oğuz Türk'lerinden olduğu muhakkaktır⁵. Şakâik'ta Baba İlyas'ın Amasya'da yerleşmiş büyük bir şeyh olduğu, dervişlerine de Babâî denildiği belirtiliyor⁶.

Asıl adı Ali olan Âşık Paşa, kaynakların ifadesine göre 670 H. (1272 M.)'de doğdu. Kendisine verilen paşa ünvanının bir lakap olduğu anlaşılmaktadır. Bursalı Mehmed Tâhir, "Paşa lakabı babasının ilk evladı olduğundandır"⁷ diyor. Bazı kaynaklar, onun Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman zamanında yaşadığını, bazıları Orhan devrinde Kırşehir'e yerleştiğini, hatta bazıları da Hacı Bektaş Velî ile aynı yüzyılda yaşadığını söylerler.

Bu sözlerin sonradan uydurulduğu

¹ Fuad Köprülü, Anadolu'da İslamiyet, Edebiyat Fakültesi Mecmuası, 1922, ayrı basım, s. 64

² Fuad Köprülü, Âşık Paşa, İslam Ansiklopedisi 1. cilt, s. 701, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-1965

³ Şakâik tercümesi, matbu nüsha s. 22

⁴ Fuad Köprülü, Âşık Paşa, İslam Ansiklopedisi 1. cilt, s. 701, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-1965

⁵ Sadettin Nüzhet Ergün, "Türk Şâirleri" c. 1, s. 129-İstanbul

⁶ Şakâik tercümesi, s. 22

⁷ Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, Meral yayınevi. İstanbul

muhakkaktır. Kaynakları meçhul ve şüpheli bilgileri bir tarafa bırakacak olursak, Âşık Paşa'nın hayatı hakkındaki çeşitli rivayetlerden çıkarılabilecek netice şudur: Orta Anadolu'nun nüfuzlu ve zengin bir sûfi ailesine bağlı olan Âşık Paşa'nın Kırşehir'de doğmuş olsa bile, babası Muhlis Paşa'nın veya kendisinin buraya gelip yerleştiği, ikisinden birinin burada bir zaviye kurduğu anlaşılmaktadır⁸. Ehl-i sünnet inancına uygun bir tasavvuf mesleğine bağlı olan Âşık Paşa'yı, onun servet sahibi bir adam olduğunu ve dervişliği seçtiğini, Latifi, şu cümlelerle anlatır. "meşâyih-i kibârın ağniyâsından ve şâhib-i dünyâsından idi. şâhane 'izz ü câhî ve pâdişâhâne kudret ve dest-gâhî var idi. Bu şüret-i şâhane ile şüret-i dervişâne idi. Ve hemân buyurmuşlar ki derviş oldur ki dünyâyı terk ide. Gedâ oldur ki dünyâ anı terk ide. Zirâ ehl-i hakikat katında fakr-ı hakikî zâhir olmaz bâtinî olur. Ve dervişlik dedikleri şâl ve 'aba ve köhne kaba ile bulunmaz. Gönülde bulunur. Ve bi'l-cümle dervişlik mahabbet-i mâsivâyı dilden çıkarmak ve kalbi kuyûd-ı dünyâdan kurtarmaktır. Yoksa tâc ve ridâ ve teşbih ve 'aşâ ile kimse şâfi-i şüfi-dil olamaz. Ve tarikatde bu tarîki tutmazsa kurb-ı hazrete yol bulamaz." Şakâik tercümesinde ise Âşık Paşa, "âbid, zâhid, müteverri', müteşerri', 'âşık ve 'arif sözleriyle tanıtılıyor. Kaynaklara göre Âşık Paşa, 1333'te Kırşehirde vefat etmiştir. Mermerden yapılan türbesi Kırşehir dışında, büyük bir mezarlık ortasındadır. Halen türbe, halk arasında mukaddes bir yer olarak bilinmektedir.

Edebî kişiliği

Âşık Paşa, gençliğinde mükemmel bir tahsil görmüş, Arap ve Fars dillerine hakkiyle vâkıf, genellikle islâmî ilimlerde ve tasavvufta büyük bir kudret kazanmıştır. Bahsi geçen dillerin yanında, Garîb-nâmedeki bir hikâyeden Âşık Paşa'nın İbrânî dilini de öğrendiğini görmekteyiz⁹. Âşık Paşa'nın nerede ve kimlerden okuduğunu bilemiyoruz. Fakat Hacı Bektaş-ı Velî, Âhî Evren, Şeyh Süleyman gibi büyük sûfilerin müridleri; Mevlânâ ve Sultan Veled'in eserleri ile yakından ilgilendiği

muhakkaktır. Garîb-nâmede Mesnevî'nin her bakımdan büyük tesiri olduğu açıkça görülmektedir. Şiirlerinde ehl-i sünnet inançlarına uygun bir tasavvuf akidesini yaydığı anlaşılmakta. Devrinde Anadolu'da devam eden, ehl-i sünnetten olan ve olmayan dervişler arasında geçen mücadelede, Âşık paşa'nın ehl-i sünnet tarafında bulunduğu görülmektedir. Sadece Türk dilini bilen, geniş halk kütlesine hitap etmek için Garîb-nâ-meyi Türkçe yazmıştır. Eserin Farsça mukaddimesinde "Türlere hak yolunu göstermek, tasavvufun inceliğini anlatmak, yanlış yollara gitmelerini menetmek" için bu eseri Türkçe yazdığını açıklamaktadır. Eretne-Oğulları ve Kâdî Burhâne'd-dîn zamanında Orta Anadolu'da devlet dili Farsça idi. O sıralarda Türk halkına ve Türk diline karşı gösterilen ilgisizlikten şikayet ederek "Türk diline kimseler bakmaz ide, Türlere hergiz gönül akmaz idi, Türk dahi bilmez idi bu dilleri, İnce yollu ol ulu menzilleri"¹⁰ diyerek hem Türkçeyi hem Türkleri sevdirmeye çalıştığı bilinmektedir. Bu bakımdan milli dil ile bir edebiyat meydana getirmek isteyen Anadolu şâirleri arasında Âşık Paşa'ya da önemli bir yer vermek gerekir.

Âşık Paşa'nın şiirlerinde Anadolu'daki ilk aruz devrinin bazı tatlı güçlükleri vardır. Yunus tesiri altında bazen hece vezniyle, bazen de aruzun heceye pek benzeyen cüzleri ile yazdığı gazel-ilâhileri¹¹ görülmektedir. Fakat Yunus Emre'deki sanat ve coşkun ilhamdan mahrum olduğu bir gerçektir. Bütün bunlara rağmen Türk dili ve edebiyatının umûmî gelişmesinde Âşık Paşa'nın önemli bir yeri olduğu inkar edilemez.

Eserleri

1. Garîb-nâme: Âşık Paşa'nın çok meşhur olan bu kitabının Doğu ve Batı kütüphanelerinde bir çok yazma nüshaları görülmektedir. Bazı müellifler yanlış olarak Ma'ârif-nâme (Kâtip Çelebi, F. Giese), bazıları da Dîvân-ı Âşık Paşa (Şakâik, Latîfî ve Hammer) adını vermişlerdir. Halbuki Âşık Paşa'nın kendi metninde Garîb-nâme diye belirttiği bu eser, 12 000 beyte yakındır¹².

⁸ Fuad Köprülü, Âşık Paşa, İslam Ansiklopedisi 1. cilt, s. 702, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-1965

⁹ Fuad Köprülü, Türk Edebiyatının Ermeni Edebiyatı üzerindeki tesiri, Edebiyat Fakültesi mec. 1922, II., s. 1-30

¹⁰ Meydan-Larousse, Meydan Yayınevi, 1. cilt, s. 780, İstanbul-1973.

¹¹ Fuad Köprülü, Âşık Paşa, İslam Ansiklopedisi, I. cilt, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1965, s. 705.

¹² Fuad Köprülü, Âşık Paşa, İslam Ansiklopedisi 1. cilt, s. 704, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-1965

Farsça bir mukaddime ile başlayan Garîb-nâme, Fâ'ilâtün, Fâ'ilâtün, Fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Kitabın başında bulunan, Peygamberimiz Hz. Muhammed ve 'aşere-i mübeşşere hakkındaki na't ve kasidelerden sonra, asıl konuya geçilir ki; eser, 10 bâba ve her bâb da 10 destana taksim edilmiş olup, didaktik, ahlâkî ve tasavvufî bir manzumedir.

2. Şiirleri: Bunlar, Garîb-nâmenin bazı nüshalarının sonunda bulunan elif-nâme (Beyazıt Umumî Kütüphanesi No. 3633; Üsküdar Selimağa Kütüphanesi Kemankeş bölümü No. 232; Üniversite Kütüphanesi T. Y. 121 ve Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nin Koşuşlar bölümünde 950 numaralı Mecmu'a-i Latîfe), Üniversite Kütüphanesi T.Y.121 numarada kayıtlı olan Garîb-nâme'nin sonundaki şiirleri ile Câmi'u'n-nezâir'de geçen şiirleridir¹³.

Çalışmalarımızın konusunu, bazı Garîb-nâme nüshalarının sonunda bulunan elif-nâme teşkil ediyor. Mısraların ilk harfleri, eski harflere göre ve "elif" ten "y"ye kadar tertip edildiği için manzumeye, elif-nâme adı verilmiştir.¹⁴ Âşık Paşa bu şiirlerin her birine bir harfle başlıyor ye her cüzün başında da o harfle başlayan bir kelime yer alıyor. Şâirimiz, her mısraı aynı harfle başlamak arzusuyla belki de lûgat kitaplarını açmış, aynı harfle başlayan sözleri bulmuş ve o sözlerle laf örmüştür.¹⁵

Çalışmalarımıza başlarken önce elif-nâmenin dört nüsha üzerinden tenkitli metnini tespit ettik. Topkapı Sarayı Müzesi Koşuşlar bölümü 950 numarada kayıtlı Mecmu'a-i Latîfe'de geçen elif-nâmeyi, dil bakımından önem taşıdığı için esas aldık. Sonra doğru kabul ettiğimiz nüsha farklarını yeni kurduğumuz metne kaydettik. İşte böylece Âşık Paşa'nın elif-nâmesinin tenkitli metni meydana çıkmış oldu. T. nüshasında dördlük şeklinde yazılan elif-nâme, diğer nüshalarda musammat gazel düzenindedir. Genel olarak aruz vezniyle yazılan elif-nâmenin bazı cüzleri hece vezniyle yazılmıştır. Bu durum, XIII/ 4,5; XV/ 7; XVI/ 4, 5 ve XVII/ 3, 6. bölümlerde açıkça görülmektedir. Otuz şiirden meydana gelen, elif-nâmenin

altı bölümünü, Sadettin Nüzhet Ergun'Türk Şâirleri"¹⁶ adlı eserinde; yirmi dokuz bölümünü de Abdülbâkî Gölpinarlı "Yunus Emre ve Tasavvuf"¹⁷ isimli kitabında yayımlamıştır. Ancak bu şiirler, itinalı bir şekilde tespit edilip tenkitli metin olarak meydana çıkarılmamıştır. Belki de bundan dolayı söz konusu elif-nâmede okuma hatası bulunmaktadır.

ELİF-NÂMENİN BULUNDUĞU GARİB-NAME NÜSHALARI

1. Beyazıt Umumî Ktb. Beyazıt, No. 3633 (=B) yk. 290, ölç. 250 x 165 - 200 x 115 mm. st. 21, yz. harekeli nesih, et. deri, Elif-nâme 284-290. varaklar arasında, istinsah tarihi: 860 H.

2. Üniversite Ktb. T. Y. No. 121, yk. 427-436 (=Ü) yk. 441, ölç. 294X205, st. 13, yz. harekeli nesih, et. açık kahverengi, Elif-nâme 427-436. varaklar arasındadır.

3. Selimağa Ktb. Kemankeş No. 232 (=S) yk. 254, ölç. 253 x 170 - 200 x 120 mm. st. 21, yazı harakeli nesih, et. deri, Elif-nâme nüshanın en sonunda, istinsah tarihi: 883 H.

4. Mecmu'a-i Latîfe, Topkapı Sarayı Müzesi Ktb. No. K. 950 (=T) yk. 90, ölç. 270X180, st. 10, yz. harekeli nesih, kt. âharlı, ct. miklepli ve şemseli kahverengi deri, Memluk cilt. Elif-nâme 8-29. varaklar arasında, müstensahi: Ali b. Ahmed b. Emîr Ali, istinsah tarihi: 895. H.

İMLÂ ÖZELLİKLERİ

1490 (895 H.) tarihinde yazılan Mecmûa-i Latîfe'nin, Eski Anadolu Türkçesi imlâ özelliklerini yansıması bakımından dikkate değer önemli bir yeri vardır. Mecmuada bulunan dört Türkçe şiirden biri de XIV. yüz yılın meşhur mutasavvıf şairlerinden Âşık Paşa (1272-1333)'ya ait elif-nâme-dir. Çalışmalarımıza konu olan metnin istinsah tarihinin belli oluşu, ayrıca metnin harekeli olması; Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde sözü edilen bazı tereddütlerin giderilmesine yardımcı olur kanaatindeyiz.

Mecmûa-i Latîfe'de yer alan Âşık Paşa'ya ait Elif-nâmenin imlâ özellikleri:

¹³ Abdülbâkî Gölpinarlı, Âşık Paşa'nın şiirleri, Beyazıt genel. kütüphanesi, No. 70252, İstanbul: -

¹⁴ Amil Çelebioğlu, Harflere dair, Milli kültür, c. II, s. 62-65

¹⁵ Abdülbâkî Gölpinarlı, "Yunus Emre ve Tasavvuf" s. 295, İstanbul-1961

¹⁶ Sadettin Nüzhet Ergun, "Türk Şâirleri" c. I, s. 129-İstanbul

¹⁷ Sadettin Nüzhet Ergun, "Türk Şâirleri" c. I, s. 129-İstanbul

A. TÜRKÇE KELİMELERİN İMLÂSİ

a. Ünlülerin imlâsı

1. Metnimizin yazılış bakımından dikkati çeken en önemli özelliği, Türkçe kelimelerin ünlülerinin yazılışında bir uyum görülmeysiştir. Aynı kelimenin aynı müstensih tarafından değişik şekilde yazılışının bunun açık delilidir:

20/2: ola; اله 21/7: ola; فَالَمَقْ 24/7: kalmak; الَا 21/1: kalmak; بَلَانَ بَلْنَ 25/6: bulan; بِنَا 28/7: yine; قَلَمَقْ قَلَمَقْ 22/5: kılmak; بَدْنَ 24/2: viren; الَى الَى 25/7: oldu; اَرَمَشْ 26/3: ırmış; اَرَمِشْ : 26/4: ırmış; قَوَيْنْ 19/2: koyan; قَيَانْ 20/2: koyan; تَن نَانْ 18/5: ten; 10/7: kamu; قَمُو 8/1: kamu; اَبْجْ اَبْجْ 14/1

2. Kelime başında a ünlüsü dâima üzerinde hemze bulunan hareketli elifle (أ); kelime ortasında a ünlüsü bazen elifle bazen de hareke ile yazılmış, kelime sonunda ise dâima hareketli elifle gösterilmiştir: اَبْرَلَسُوْزْ 8/7: ayrılmasuz; اَنْذْ 8/6: andın; اَنْكَلَهْ 8/7: anıla; اَنْكْ 9/4: anı; اَنْنْ 9/4: andan; اَنْدَا 9/4: aydan; اَنْا 11/7: aña; اَنْشْ 16/3: aş; اَلْمِشْ 18/6: almış; اَنْجَنْ 19/4: açan; اَنْچَلَمَقْ 21/4: andan; اَنْزَلَمَقْ 23/4: azalmak; اَنْدَانْ 23/2: açılmak; بِلَا 24/7: bile; بِلَا 25/4: yile; سَرَا 25/7: söze; بُولُكْنَهْ 26/3: yoluñda; دَرْتَسَا 27/3: dartma; اَنْكَقْ 8/4: aňmak.

3. Kelime başında e ünlüsü dâima üzerinde hemze bulunan elifle, kelime ortasında genellikle harfle, bazen de elifle yazılmış, kelime sonunda ise dâima elifle belirtilmiştir: اَيْلَنْسَمَهْ 9/3: eylene-din; اَيْلَيْهْ 11/1: eyleyip; اَيْلْدُهْ 11/4: eyledün; اَلْدَا 12/6: elden; اَكْرْ 13/7: eger; اَبْرَا 13/7: vire; اَلَا 13/7: gele; بِلَنْكْرَا 14/2: bilenlere; اَلْدَا 14/4: elden; اَيْلَرْ 14/3: eyley; اَبْرَا 14/2: içre; كَنْسَانَا 14/5: kimsene; اَيْلَايْلَمْ 20/4: eyleyelüm; اَرْسَا 19/6: er ise.

4. Kelime başında ı ünlüsü dâima altında hemze bulunan hareketli elifle, kelime ortasında ve sonunda bazen harfle bazen de harekeyle belirtilmiştir: اِرَاقْ 9/4: ırak; اِرَلَسَا 17/4: ırılmaya; اَلْدَى 18/2: oldu; اَلْمِشْرَرْ 18/4: olmuş-durur; قَلِمِشْرَرْ 18/3: kılmış-durur; اَبَقْ 21/6: ayık; اَلْدْ 21/2: oldu; دَرْبْ 22/2: durup; اَيْدَلْمَادْ 25/6: eydilmedi.

5. Kelime başında i ünlüsü bazen hareketli elif, bazen de hareketli elif ve y (ئ) ile yazılmıştır. Kelime ortasında harekeyle, kelime sonunda bazen hareke ve y, bazen de sadece harekeyle gösterilmiştir: اَنْدُرْبْ 9/5: indürüp; اَشَلَسَا 12/2: işlese; اِكْمِ 8/3: iki; اَبْرَدَى 8/5: virdi; اَبْرِسَرْ 8/6: ırıser; اَبْرَسَرْ 8/6: görüser; اَيْسِي 19/5: issi; اَبْرَسَرْ 9/4: bindüğü; بِلْ 9/4: bil; اَيْشِي 9/6: işi; اَشَلَسَا 12/2: istese; كَوْلَا 12/7: göllne; دَرْتَرْ 13/2: ditrer; بِلَنْكْرَا 14/2: bilenlere; دَبْرَلَسَا 17/4: dirilmeye.

6. o ünlüsü, kelime başında hemzeli elif veya elif-vav ile yazılmış, kelime ortasında ise vav veya harekeyle belirtilmiştir: اَوْلَكِم 8/1: ol kim; اَوْلْدَرْ 8/2: oldur; اَلْمِيمْ 10/5: olmayam; اَنْكْ 9/4: anuñ; بَغْرَنْ 9/7: bağıruñ; قَلْرَمْ 9/1: kıluram; اَوْلورْ 10/2: olur; قَوْنَا 14/1: koya.

7. ö ünlüsünün yazılışı, kelime başında hemzeli elif veya elif-vav ile, kelime ortasında ise hareke ile gösterilmiştir: اَوْلَكْمَا 8/7: öñden; كوريسَرْ 8/6: görüser; كورالْبْ 23/3: gürelip; كورمَشْ 26/1: görmüş; اَكْبِنْ 26/1: ögin; اَكْشْ 13/6: ögüt; اَكْشْ 11/6: öküş; اَلْنْ 17/7: ölen; اَكْمَا 15/5: öñden.

8. u ünlüsünün yazılışı, kelime başında hemzeli elif ve vav (و) ile belirtildiği gibi, bazen de hareketli elifle (أ) yazılmıştır. Kelime ortasında ise hareke veya hareketli vav ile belirtilmiştir: اُجْدَى 9/2: uçdı; اُجْمَقْ 15/20: uçmak (cennet);

أُولُولًا 21/2: ululara; أُمُو 15/2: umu; أُصَلُّو 22/5: uslu; أُرِبْ 17/2: urıp; أُوِيَارِسَا uyar-ısa; أُوِيَقُو 28/4: uyku; أُوِيَمَامْ 28/4: uyımam.

9. ü ünlüsünün yazılışı, kelime başında genellikle hemzeli elif ile gösterildiği gibi bazen de sadece harekeli elifle yazılmıştır. Kelime ortasında hareke veya harekeli vav ile belirtilmiştir: أُنْتَن 11/6: utan; كُنِي 14/7: günü; يِرَاكُم 16/1: yüre-güm; سَوْدُو كِيُون 16/6: sevdiği-çün; بِلْدُو كِسَا 18/7: bildün-ise; كَلْدُو كِسَا 1867: geldün-ise.

b. Türkçe kelimelerde ünsüzlerin imlası:

10. p ünsüzünün yazılışı: p ünsüzü, -up, -üp zarf-fiili ve "toḫ" kelimesi dışında p ile yazılmıştır.

11. -ıp, -ip zarf-fiil ekinin ünlüsü düz, ünsüzü ise genellikle b (ب) ile yazılmıştır: أَلْب 21/1: olıp; كَلْب 18/2: gelip; بَلْب 18/1: bilip; كُورَالْب 13/3: gürelip; أُرِبْ 17/2: urıp; قَالْب 23/7: dırıp; دُرْب 22/5: dırıp; بَلْب 9/7: yiyip; اِنْدُرْب 9/5: indirip; بَلْب 12/7: bulup; اِدْ 17/2: urıp.

12. s ünsüzünün yazılışı: Türkçe kelimelerde s ünsüzü genellikle sin (س) ile yazılmıştır: سَغْرَاكُنْ 16/4: sağrakuñ; سَتَارْ 22/5: satar; سَايْ وِرَامْ 28/4: sayu verem; سِغْمَزْ 16/1: sığmaz; سُو كِي 16/6: soñı; سُو كَا 8/7: soña.

13. Metnimizde geçen bazı kelimelerde, bir arada bulunan aynı iki ünsüz, tek harf yazılarak şedde ile belirtilmiştir: بَلُو 9/4: bellü; اِسْمِي 18/2: issi.

B. ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELERİN İMLÂSİ

14. Türkçemizde görülen imlâ değişikliği bazı yabancı asıllı kelimelerde de görülmektedir.

فَايِدَه 20/4: ucbe; فَايِدَه 21/2: fâ'ide, فَايِدَه فَايِدَه 22/2: kâ'im, kâyim; هَايِلْ 26/6: hâ'il, hâ'il; طَايِرْ : tā'ir, tāyir.

15. Bazı yabancı asıllı kelimelerde bulunan uzun ünlüler, harfle yazılmayıp vezin gereği harekeyle belirtilmiştir: دُنْيَا دُنْيَا : dünyada; بَا قِي بَا قِي bāqı.

16. Bazı Arapça ve Farsça kelimelerde a, e, u, ü ünlüleri harfle değil, harekeyle belirtilmiştir: تَوَقُّعْ 18/7: saħha; قُوْتْ : kuvvet; تَوَقُّعْ : tevakku; تَكْلُفْ : takarrüb; تَحْيُرْ : tahayyür; تَعْلُقْ : tekebbür; تَكْبُرْ : taalluk.

17. Arapça ve Farsça birleşik kelimelerde atıf vavı yerine hareke yazılmıştır: جَانُ تَنْ 10/2: cān u ten; زِيرُ زَبْر 15/2: zīr ü zeber; بَرُّ بَحْر 9/3: berr ü bahir; أَيُّ كُنْش 8/3: ay u güneş; جَوْرُ جَفَا 11/2: cevr ü cefā; عَارُ نَامُوسْ 20/2: ār u nāmus; صِدْقُ صَفَا 18/7: şıdḫ u şafā.

C. EKLERİN YAZILIŞI

a. Hal eklerinin yazılışı

18. Metnimizde -un, -ün, nun, -nün İlgi hali ekinin ünlüsü, hareke veya harekeli harfle yazılmıştır: بَغْرُكْ 9/7: bağruñ; يَزُوكْ 9/7: yüzüñ; فِكْرُوكْ 9/7: cezbüñe; قَلُوكْ 11/7: kuluñ; اَلِكْ 13/6: fikrüñ; ذِكْرُوكْ 13/6: zikrüñ; اَلِكْ 18/7: elüñ; نَصِيْحَتُكْ 25/2: nasihatüñ; دُنْيَانُكْ 9/2: dün-yanuñ.

19. Yükleme hali eki olan -ı, -i'nin imlası harekeli y (ي) ile; n yükleme hali eki ise çift esre ile belirtilmiştir: اِكِي 23/3: igi; سِنِي 1/1: sini; حَاسِيْدِلْغِي 12/7: ḥāsıdılığı; يِرْكُمِي 28/2: yü-regümi; جَانِيْنِي 14/1: cānını; حُكْمِي 17/3: hükmin; جَانْ 15/5: cānın; بَغْرِي 19/3: bağrın; اِدْ 8/1: adın; كَانْ 11/6: kânın.

20. Yaklaşma hali eki olan -a, -e'nin imlası harekeli elifle yazılmıştır: بَرَا 8/1: bize; جَنَا 8/5: cana; قَنَا 8/5: kana; جِهَانَا 112: cihana; عِشْقَنَا 11/1: ışkına; دُنْيَايَا 12/2: dünyaya; شَقَاوَاتَا 17/3:

şekâvete; جَانَا 25/4: cana; دَلَا 25/5: dile; خَالِقًا 25/7: Hâlik'a; دِينَا 9/3: dine.

21. Bulunma halini ifade eden -da, -de ekinin imlası genellikle elifle, bazen de h (هـ) ile gösterilmiştir: يُولَدَا 26/6: yolda; كَوْنُكُمَا 26/6: gönülde; يُولُوكُمَا 26/4: yoluñda; اِجْتِنَا 17/1: içinde; اِلَيْكُمَا 26/3: ileyüñde; اُوْكُنَا 17/4: öninde.

22. Metnimizde, -dan,-den,-dın,-din ayrılma hali ekinin imlası çift üstün, çift esre ile belirtilmiştir: اَكْدَا 13/6: öñden; سَنَدِيكََا 13/3: sendin yaña 13/3; اَلْدَا 14/4: elden; دُنْيَا 14/2: dünyadan; ذَرَّةٌ دَا 14/3: zerreden; سَنَدَا 16/2: senden; كُوْزُمُدَا 16/4: gözümünden; اَنْدَا 16/6: andan; دِمَكَلِكُدَا 16/6: dimeklikden; ضَلَاكَتُدَا 18/3: dalaletden; كَاْفِرْلِقُدَا 18/3: kâfirlikden; حَقْدَا 26/5: hâkdan; هَوَسَكُدَا 26/2: hevesüñden; سَنَدَا 28/2: sendin; دُوْتَانَلَرُدَا 18/2: dutanlardan.

b. İyelik eklerinin yazılışı

23. Teklik 1. şahıs iyelik eki -m'dir. Ekten önce gelen yardımcı ünlü metnimizde harekeyle gösterilmiştir: جَانُمُ 11/1: cānum; يَنُمُ 13/1: yönüm; تَنُمُ 13/2: tenüm; يَلُمُ 13/3: yolum.

24. Teklik 2. şahıs eki -ñ'dir. Yardımcı ünlüsü daima harekeyle belirtilmiştir: عَشَقُكُ 1662: işkuñ; سَغْرَقُكُ 16/4: sağrakuñ; قَدَمُكُ 25/6: kademüñ; يُولُوكُمَا 25/6: yoluñda.

25. Teklik 3. şahıs -ı, -i, -u, -ü ; -sı,-si iyelik ekleri genellikle harekeli y (ى) ile yazılmış, bazen de harekeyle belirtilmiştir: كُوْكُلَى 28/5: gönüñli; دِينَى 9/2: dini; يُولَى 9/2: yolu; شُعْلَه سَى 29/7: şulesi; حَوْصَلَه سَى 12/5: hāvşalası; اِشَى 16/1: işi; طَلَعْتَنِكَ 19/1: tal'atunuñ.

26. Çokluk 1. şahıs iyelik eki metnimizde -muz (مُز) şeklinde belirtilmiştir: نَوْبَهَارُمُزُ 25/6: nev-baharumuz; جَانَلَارُمُزُ 25/6: cālarumuz.

27. Çokluk 3. şahıs iyelik eki metnimizde leri (لِرَى) şeklinde yazılmıştır: بَلْبِلْ لِرَى 11/4: bülbülleri; دِلْ لِرَى : dilleri.

c. Fiil çekim eklerinin imlâsı

28. -ar, -er, -ur, -ür, -r geniş zaman ekinin ünlüsü metnimizde daima harekeyle belirtilmiştir: قَلَرُمُ 9/1: kıluram; دِترَرُ 13/2: ditrer; دِيلَرُ 13/7: diler; اِيلَرُ 13/4: eyler; دُتَرُ 16/5: dutar; سِيلَارُ 16/1: söyler; اُولُرُ 16/1: olur; وِرَرُ 21/3: virür.

29. -dı,-di, -du, -dü görülen geçmiş zaman ekinin yazılışı: Bu ekin ünlüsü genellikle harfle yazılmış, bazen de harekeyle belirtilmiştir: بَتَدَى 9/1: batdı; دُشُدَى 9/2: düşdi; كُوچُدَى 9/2: göçdi; قُونَدَى 10/5: kondı; اِنْدَى 10/5: indi; اَلْدُكُ 11/4: olduñ; اَيْلُدُكُ 11/4: eyledüñ; دُتْدَى 13/1: döndi; بُلْدَى 14/2: buldı.

30. Anlatılan geçmiş zaman eki daima -mış (مِش) şeklinde yazılmış, ünlüsü ise harekeyle belirtilmiştir: قَلِمِشُمُ 9/1: kılmışam; قَلِمِشُ 12/4: kalmış; اَلْمِشُ 12/1: olmuş; كَلِمِشُ 12/2: gelmiş; بُلْمِشُ 12/6: bulmuş; طَلْمِشُ 12/7: talmış.

31. Gelecek zaman eki -ısar, -iser şeklinde yazılmış olup ünlüsü ise harekeyle belirtilmiştir: اُولِسَرُ 9/6: olısar; كُوْرِسَرُ 8/6: göriser.

32. Teklik 2. şahıs emir eki -ğıl,-gil şeklinde yazılıp ünlüsü daima harekeyle belirtilmiştir: بَقْ غِلْ 9/7: bakğıl; اَلْمَاغِلْ 10/4: olmağıl; صُرْغِلْ 17/1: sorğıl; اَلْغِلْ 27/4: olğıl;; وِيرانَه قَلْ 27/4: vīrāneqıl; اَيْلِكِلْ 18/3: eylegil; اَلْمَاغِلْ 10/4: olmağıl.

-sun,-sün teklik 3. şahıs emir ekinin yuvarlak ünlüsü harfle yazılmıştır: اَلْسُونُ 10/1: olsun;

دَكَدْرُمَسُونُ 13/7: degdürmesün; صَلَا أَوْلَسُونُ 17/2: salā olsun.

33. Şart ekinin ünlüsü; 1. şahısta harekeyle, 2. ve 3. tekil şahısta harfle yazılmıştır: أَطْوَرُسَمُ : oturur-ısam; بُوَيَارِسَا 21/5: yuyar-ısa; بِلْدُوَكِسَا 18/6: bildüñ-ise; كَلْدُوَكِسَا 27/5: geldüñ-ise; اِسْتَاَسَا 12/3: istese.

34. -a, -e istek ekinin ünlüsü teklik 1. ve 3. şahısta harfle yazılmıştır: بَعَلَيَا 9/6: bağlaya; قِيَا 9/6: kıya; طَلَا 12/3: tola; سَايُووَمَ 28/4: sayu verem; دِيُووَمَ 29/7: diyü verem.

35. Olumsuz geniş zaman eki -maz, -mez'in ünlüsü ise harekeyle belirtilmiştir: سَتَمَزَ 16/7: sanmaz; اَكَلَنَمَزَ 15/4: eglenmez; اِيَرَمَزَ 9/3: irmez; اَلدَتَمَزَ 15/4: aldanmaz.

ç. İsim-fiil eklerinin yazılışı

36. Geniş zaman ifade eden -an,-en isim-fiil ekinin ünlüsü çok zaman harekeyle, bazen de harfle yazılmıştır. n ünsüzü ise bazen çift üstünle belirtilmiştir: اَوْلَنُ 14/5: olan; قَيْنُ 14/7: koyan; بُلَنُ 14/1: bulan; دُوَيَانُ 14/2: duyan; اُوَيَانُ 19/2: uyan; وَيِرَنُ : viren; بِلَنُ 27/2: bilen; كَلَلَنُ 28/7: gelen; يَرَادَا 8/3: yaradan; اِدَا 18/1: iden.

37. Metnimizdi geçen -ar, -er geniş zaman ifade ede isim-fiil ekinin ünlüsü genellikle herekeyle, bazen de harfle yazılmıştır: يَانَرُ اَوْدُ 28/5: yanar od; طُوغَرُ كُنُوڭ 19/1: toğar günüñ; كَجَرُ كُونِنُ : geçer günin; يِنَارُ اَدَمُ 28/2: yanar odum.

38. Geçmiş zaman ifade eden -duk, -dük isim-fiil ekinin ünlüsü genellikle harekeyle, bazen de harfle yazılmıştır: قَلْدُغَمُ 10/6: kıldugum; نَتْدُكُ 9/4: n'itdügi; نَتْدُكَلَرِي 24/2: n'itdükleri; سَوْدُكِي 16/6: sevdügi.

39. Gelecek zaman manası taşıyan -ası, -esi isim-fiil ekinin ünlüsü harekeyle yazılmıştır: دِكَلَايَسِي 22/5: diñleyesi; سِيَلَايَسِي 16/5: söyleyesi; اَكَلَايَسِي 22/5: añlayası.

d. Zarf-fiil eklerinin yazılışı

40. Hal ifade eden -u, -ü zarf-fiil ekinin ünlüsü harfle yazılmış olup metnimizde iki yerde görülmektedir: اِتْمَايُو 15/6: itmeyü; كُرْتُو 23/20: görnü.

41. -ken, -iken zarf-fiil eki, metnimizde bir yerde -iken şeklinde yazılmıştır: بُلْمِشِكَنُ 24/1: bulmuş-iken.

42. Zaman anlamı veren -ıcak, -icek zarf-fiilinin ilk ünlüsü genellikle harf ve harekeyle yazılmış, bazen de sadece harekeyle belirtilmiştir: طَغِيَجَنُ 19/2: toğıcak; كَلِيَجَكُ 24/6: gelicek; بَالُوَرَجَكُ 9/1: belüricek.

43. Zaman ifade eden -madın, -medin zarf-fiil ünlüsü haekeyle belirtilmiştir: اُرْتَمَدِنُ 9/3: ornanmadın; سِيَلْنَمَدِنُ 9/3: söylenmedin; اَيَلْنَمَدِنُ 9/3: eyleneşmedin.

44. Bağlama anlamı taşıyan -ıp, -ip, -up, -üp zarf-fiilinin yazılışında ünlü uyumu yoktur. Metnimizde daha çok ekin ünlüsünün düz şekli görülmektedir. p ünsüzü ise genellikle b ile yazılmıştır. اَلْبُ 24/3: olub; اَلْبُ 18/6: olup اُرْبُ 25/3: urup; اُرْبُ 17/2: urup; سُونِبُ 16/5: sönüp; چَغْرِشْبُ 11/4: çağrışup; 9/7: يِيْبُ yiyib; 9/7.

45. Diğer bir zarf-fiil yapan -ıban, -iben, -uban, -üben ekinin ünlüsü harekeyle belirtilmiştir. Metnimizin bir yerinde ekin n (ن) ünsüzü çift üstünle gösterilmiştir: اَلْبِنُ 17/3: olıban; كَدِيلِبِنُ 23: gidiliben; چَغْنِشْبِنَا 10/3: çegnişüben.

e. Bildirme eklerinin imlası

46. Teklik 2. şahıs şimdiki zaman-sen,-sın, -sin ekinin ünlüsü harekeyle belirtilmiştir: تَاَجَسَ 13/5: tacısen; مِعْرَاَجِسَنُ 13/5: mirācısen; مَحْتَاَجِسَنُ : muhtācısen; سَنَ سِنَ 13/2: sensin.

47. Teklik 3. şahıs şimdiki zaman eki metnimizde genellikle -durur şeklinde yazılmıştır: سُلْطَانُ دُرُرُ 16/2: sultan-durur; شَقِي دُرُرُ 17/7: şakī-durur; عَادَتُ دُرُرُ 20/2: ādet-durur; عِشْقُ دُرُرُ

20/5: ışk-durur; قَوِي دُرُّ 20/4: kavli-durur; دِيل دُرُّ 20/4: dilidür; غَرِيب دُرُّ 21/3: ğarib-durur; غَدَار دُرُّ 20/2: gaddâr-durur; غَنِي دُرُّ 11/7: ğanidür; حُوش دُرُّ 12/7: hoşdur.

48. Çokluk 1. şahıs şimdiki zaman eki -uz, -üz'ün ünlüsü harekeyle belirtilmiştir: تَقِيْبُزُ 25/5: nakibüz; نَشَاطُزُ 25/4: neşâtuз.

f. Çokluk ekinin imlâsı

49. Metnimizde geçen çokluk eki genellikle -ler (لِر), bazen de -lar (لَ) şeklinde yazılmıştır: كِمْسَانَكِرْ 14/5: kimseneler; بِيْلَتَكِرْ 14/20: bilenler; طَمَعَكِرْ 19/3: tãlipler; جَانُكِرْ 15/4: canlar; فَاضِلُكِرْ 21/3: fãzıllar; جَنَّاكِرْمَزُ 19/4: şamalar; يَادَكِرْ 28/2: yãdlar; بُلْبُلُكِرِي 11/4: bülbülleri; دِلُكِرِي 11/4: dilleri; كُلُكِرِي 11/4: gülleri

g. Mastar ekinin yazılışı

50. Mastar ekinin ünlüsü metnimizde genellikle harekeyle, bazen de harfle yazılmıştır: اَكَمَقُ 8/2: aġmak; اِتْمَكَا 27/3: itmege; اَلَمَقُ 11/1: olmak; قَابِلَمَقُ 11/3: kapılmak; قَلَمَقُ 11/1: kılmak; دَكْمَاكِلْمَكُ 11/1: dökmeke-ile بَلَمَقُ 11/6: bulmak.

ğ. Olumsuzluk ekinin imlâsı

51. Olumsuzluk eki -ma, -me'nin ünlüsü hareke veya harfle belirtilmiştir: بَعْلَمَمُ 9/7: bağlanma; اِسْتَمَا 9/1: isteme; اَلْمَاغِلُ 10/4: olmağıl; اَلْمِيْمُ 10/5: olmayam; اَبْرَلْمَادِي 14/1: ayrılmadı; قَلْمَدِي 18/4: kılmadı; اَلْمَا 25/5: olma.

Ç. SORU EKİNİN İMLÂSİ

52. Metnimizde soru eki birleşik yazıldığı gibi, ayrı yazıldığı da görülmektedir: هَزَارَان مِي 26/6: hezârân mı; حَرْمَتْمِي 11/1: hürmete mi.

D. METİNDE KULLANILAN HAREKELER

53. Üzerinde çalıştığımız metinde geçen hareke, dediğimiz işaretler şunlardır:

a. Üstün, esre, ötre işaretleri: اُنْكُ 9/4: anuñ; كُورِسَرُ 8/6: göriser.

b. İki üstün ve iki esre işaretleri اَلْدَا 14/4: elden; سَنْدَا 16/2: senden; اُنْدَا 21/4: andan; اُودَا 28/6: evden; اَلْنَدَا 10/7: elinden; اَوْكِنْدَا 17/4: öñinden.

c. Kelime ortasında ve sonunda kullanılan cezim işaretleri: اَكْنَدَا 8/7: öñden; بُنْدَا 12/6: bunda; اَلْدَا 12/7: elden; دُنْدِي 13/1: döndi; سُنْدِي 13/1: sendin; اِسْتَمَاكِلُ 14/1: istemegil; يَنْمِشُ 16/5: yanmış, اُولُ 8/5: ol; اَلْمَقُ 8/6: olmak, اَلْسَرُ 9/6: olısar; اُنْكُ 9/1: anuñ; بَقُ 9/7: bak; اَلْمَاغِلُ 10/4: olmagıl; سَغْمَزُ 10/4: sığmaz, دِلْرُ 11/1: diler; قَلْمِشُ 11/1: kılmış.

DİL BİLGİSİ DİL ÖZELLİKLERİ

XV. yüzyılın sonlarında yazılan metnimiz, yer yer Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini taşımakta ve Eski Anadolu Türkçesi ses ve şekil hususiyetlerini de aksettirmektedir.

SES BİLGİSİ

54. Metnimizde dikkati çeken başlıca ses özellikleri şunlardır.

a. Eski Anadolu Türkçesinde i ün-lüsü, bugün e şeklinde teleffuz edilmektedir:

i > e değişmesi: demez (<di-mez) 16/5; er- (<ir-) 12/3; ver- (<vir-); gerçek (<girçek) 23/1; el (<il «yabancı»); yeğ (< yig) 28/6; yer (< yir) 9/3; beşik (<bişik) 21/3; bel (<bil); ey (<î, iy) 27/1.

b. Yuvarlaklaşmanın devam etmesi

55. Metnimizde geçen birçok kelimeye yuvarlaklaşma olayı devam etmektedir:

u > ı değişmesi: yıldız (< yılduz) 28/4; taşkın (< taşhun) 23/3; sayı ver- (<sayu ver-) 28/4.

i > ü değişmesi: belli (< bellü) 9/4; değil (< degül) 15/3; gizli (< gizlü) 23/4.

c. Ünlü kısaltması

56. Arapça ve Farsça kelimelerde aslen uzun olması gereken ünlüler, vezin gereği kısa yazılarak harekeyle belirtilmişlerdir: bakı (< bâki) 19/5; dünya (< dünyâ); canı (< câni); kine (< kîne) 20/2.

ç. Ünlü düşmesi

57. Türkçede ünlü ile biten bir kelimedenden sonra, ünlü ile başlayan bir kelime veya ek geldiği zaman ünlülerden biri düşer. Buna metnimizden şu örnekleri verebiliriz: n'it-(< ne it-) 24/2; niçün (< ne için) 25/5; kendüzi (< kendü-özi) 23/7.

d. Orta hece ünlüsünün düşmesi

58. Orta hece ünlüsünün metnimizde birçok kelimeye düştüğü görülmektedir: benzi (< beniz-i) 9/4; gönlüme (< gönül-ü-m-e) 9/2; bağrun (< bağır-u-n) 9/7; boynın (< boyun-ı-n) 21/3.

e. İzafet kesresi

59. Metnimizde izafet şekli genellikle düz vokalli, yuvarlak şekli ise pek az görülmektedir: şâh-u şükûfe 17/6.

f. Ünsüz değişimleri

Metnimizde şu ünsüzlerin değiştiği görülmektedir:

60. d > t değişmesi, tad (< dad) 18/6; tut- (< dut-) 18/2; tüken- (< düken-) 16/6; tüt- (< düt-) 16/5.

61. k > h değişmesi.

a. Kelime başında. Metnimizde k ile geçen ve bugün h olan ünsüz için örneklerimiz şunlardır: hani (< kanı) 22/6; hangi (< kankı) 22/3.

b. Kelime ortasında: dahi (< dakı < takı) 8/2; ahtar- (< aktar-) 26/5.

c. Kelime sonunda: yoh (< yok) 9/3.

62. ' > y değişikliği: Metnimizde bu değişiklik, Arapça kelimelerde pek çok görülmektedir: dâyim (< dâ'im) 13/3; fâyide (< fâ'de) 21/2; şâyim (< şâ'im) 18/4; hâyin (< hâ'in) 12/6.

63. u ünlüsünün metnimizde v ünsüzü yerine kullanıldığı görülmektedir: dem ur- (< dem vur-) 17/2.

g. Ünsüz tonlulaşması

64. Türkçede iki ünsüz arasında bulunan tonsuz ünsüzler, tonlulaşır. Bunun örneği metnimizde pek çok görülmektedir: konmağı (< konmak-ı) 23/1; açılmağı (< açılmak-ı) 23/2; geçmeği (< geçmek-i)

23/1; kalmağı (<kalmağ-ı) 23/1; azalmağı (< azalmağ-ı) 23/3.

ŞEKİL BİLGİSİ

I. İSİM

Metnimizde geçen kelimelerin şekil bakımından özelliklerini şöylece sıralayabiliriz:

1. Çokluk eki

65. -lar,-ler çokluk ekinin metnimizde bugünkü yazı dilimizden farklı bir yönü yoktur: canlar 15/4; tama'lar 19/4; fâzıllar 21/3; kimseneler 14/5. s

2. İsim çekim ekleri

a. İlgi hâli

66. İlgi hâli eki, ünsüzlerden sonra -un,-ün; ünlülerden sonra -nun,-nün şeklindedir. Metnimizde geçen ek ünlüsünün yuvarlak oluşu, Eski Anadolu Türkçesinin önemli bir özelliğidir: ilüñ (< il-ün) 17/5; şarķuñ (< şarķ-uñ) 17/5; Şâm'uñ (< Şâm-uñ) 17/5.

b. Yükleme hâli

67. Metnimizde yükleme hâli eki, ünsüzlerden sonra -ı,-i; teklik 3. şahıs iyelik ekinden sonra ise -nı, ,ni veya yalnız -n eki pek çok kullanılmıştır: hâşı (< hâş-ı) 14/4; zekiligi (< zekilik-i); 14/4; 'âmı (< 'âm-ı) 14/4; çeşnisini (< çeşni-si-ni) 11/4; ögin (<ög-i-n) 26/1. Metnimizde yükleme hâli ek- lerinden biri olan n yerine, çift esre de kullanılmıştır: bağrın (< bağır-ı-n) 19/3; nağdın (< nağd-in); 25/3; cânın (< cân-ı-n) 11/1; kânın (< kân-ı-n) 11/6.

c. Yaklaşma hâli

68. Yaklaşma hâli, Batı Türkçesinde olduğu gibi metnimizde de -a, -e şeklindedir: kimseye (< kimse-y-e) 23/3; âlemüñe (< âlemüñ-e) 25/3.

ç. Bulunma hâli

69. Bulunma hâli metnimizde -da,-de şeklinde yazılmıştır: yolda (< yol-da) 17/3; ta'allülde (< ta'allül-de) 10/6; gönüllerde (< gönüller-de).

d. Ayrılma hâli

70. -dan, -den; -din, -din ayrılma hâli eki, metnimizde ünsüz uyumuna bağlı değildir. Bu ekler metnimizde, tenvin dediğimiz çift üstün veya

çift esre şeklinde de belirtilmiştir: varlıktan (< varlık-dan) 18/4; 'arşdan (< 'arş-dan) 20/3; elden (< el-den) 12/5; candan (< cân-dan) 10/5; önden (bönden) 13/6; sendin (< sen-din) 16/2; andın (< andın) 8/6; aydan (< ay-dan) 9/4; râzdan (< râz-dan).

3. İyelik ekleri

71. Teklik 1. şahıs iyelik eki m'dir: cânım (< cân-u-m) 11/5; seyrüm (< sey-ü-m) 16/2; sırrım (< sırr-u-m) 16/1;

72. Teklik 2. şahıs iyelik eki n'dir: yoluñ (< yol-u-ñ) 26/3; fikrũñ (< fikr-ü-ñ) 13/6; hevesũñ (< heves-ü-ñ) 26/2.

73. Teklik 3. şahıs iyelik eki ünsüzle sona eren kelimelerden sonra -ı, -i; ünlüyle biten kelime veya ekten sonra ise -sı, -si şeklindedir: öñi (< öñ-i) 17/4; tacı (< tâc-ı) 13/5; firakı (< firâk-ı) 19/3; būsâkı (< būsâk-ı) 19/6; çeşni-si (< çeşni-si) 11/4; rızâsı (< rızâ-sı) 12/1; havsalası (< havsala-sı) 12/5.

74. Çokluk 1. şahıs iyelik eki -muz, -müz'dür: sultanumuz (< sultan-u-muz) 22/1; kânımız (< kân u-mus) 22/4; canlarımız (< canlar-u-muz) 25/6; nev-baharımız (< nev-bahar-u-muz) 25/6.

75. Çokluk 3. şahıs iyelik eki -ları, -leri şeklinde yazılır: dilleri (< dil-leri) 11/4; yüzleri (< yüz-leri) 23/5; özleri (< öz-leri) 23/5; bülbülleri (< bülbül-leri) 11/4; serkeşleri (< ser-keş-leri) 17/7.

II. ZAMİRLER

a. Şahıs zamirleri

76. Teklik 1. şahıs zamiri: ben (< ben) 16/1; teklik 2. şahıs zamiri: sen (< sen) 11/3; teklik 3. şahıs zamiri ise ol (< ol) 8/2.

Zamirlerin ilgi hâli: Teklik 1. şahıs, benüm; 2. şahıs, senũñ; 3. şahıs, anuñ 8/1; yükleme hali: teklik 3. şahıs, anı; yaklaşma hali, teklik 3. şahıs, aña 11/7; ayrılma hali: teklik 2. şahıs: sendin (< sen-din) 16/2; 3. şahıs, andan 12/4, andın (< andın) 8/6.

77. Çokluk 1. şahıs, biz 17/1; çokluk 3. şahıs anlar 19/2.

b. İşaret zamirleri: Teklik hâli, ol 8/2; çokluk hâli, bular 12/5. İşaret zamirinin bulunma hâli: bunda 17/3.

78. Dönüşlülük zamirleri şunlardır: öz (< öz-ü-ñ) 25/4; kendüye (< kendü-y-e) 23/5; kendüzi (< kendüz-i) 23/7.

III. FİİL

A. BİLDİRME EKLERİ VE CEVHERİ FİİL

79. Bildirme hâli, görülen ve anlatılan geçmiş zaman sığaları ile dilek sığası, i- cevheri fiili ile yapılır:

1. Geniş zaman ekleri:

Teklik 1. şahıs -am, -em, -van, -ven: esiriven (< esir-i-ven) 28/6.

Metnimizde teklik 2. şahıs: -sın, -sin; -sen'dir.

Osmanlıcanın son devirlerinde ek ñ şeklinde yazılmıştır: sensin (< sen-sin) 13/3; tâcisen (< tâc-ı-sen) 13/5; mirâcisen (< mirâc-ı-sen) 13/5. Teklik 3. şahıs -durur, -dur:

80. Metnimizde ek genellikle -durur şeklinde yazılmıştır: sultan durur (< sultan-durur) 16/2; saki durur (< sâki-durur) 17/7; 'âdet durur (< 'âdet-durur) 20/2; horyad durur (< horyad-durur) 12/6; gâddar durur (< gâddâr-durur) 21/2; 'ayan durur (< 'ayân-durur) 23/2; bâkıdur (< bâkı-dur) 19/5; hoşdur (< hoş-dur) 12/7; sâbirdür (< sâbir-dür) 18/4; ğanîdür (< ğanî-dür) 21/4.

Çokluk 1. şahıs -uz, -üz:

81. Eski Anadolu Türkçesinde ek daima yuvarlak olarak yazılmıştır: neşâtuz (< neşât-uz) 25/4; nakîbüz (< nakîb-üz) 25/5.

2. Görülen geçmiş zaman eki: Çokluk 1. şahıs: -ıduk: kanda ıduk (< kanda-ıduk) 22/4.

3. Şart

82. Teklik 2. şahıs -iseñ: mahkûm iseñ (< mahkûm-iseñ) 24/3; vâkıf isañ (< vâkıf-ısañ) 26/1; layık isañ (< layık-ısañ); ayık isañ (< ayık-ısañ). Teklik 3. şahıs -ise: bahr ise (< bahr-ise) 16/3; zehr ise (< zehr-ise) 16/3; güçlüyise (< güçlü-yise) 23/3; yâr isa (< yâr-ısa) 22/3.

B. FİİL ÇEKİMİ

83. Fiil sığaları basit ve birleşik olmak üzere iki kısımda incelenmiştir. Basit sığalar bildirme ve istek sığaları olarak ikiye ayrılmıştır.

I. BASİT SİĞALAR

a. Bildirme sığaları

1. Görülen geçmiş zaman

84. Görülen geçmiş zaman eki -di, -di, -du, -dü, duk'dür. 1. ve 2. şahıslarda ünlü daima yuvar-

lak, 3. şahısta ise düzdür: eyledüm (< eyle-dü-m) 14/1; yazduñ (< yaz-du-ñ) 28/3; kalduñ (< kal-du-fı) 27/5; bildüñ (< bil-dü-ñ) 18/6; kığırdı (< kığırdı) 23/7; saldı (< sal-dı) 14/7; batdı (< bat-dı) 9/1; uçdı (< uç-dı) 9/2; kondı (< kon-dı) 28/7; bulduğ (< bul-duk) 8/7.

85. Görülen geçmiş zamanın olumsuz şekli: bulmadı (< bul-ma-dı) 14/1; salmadı (< sal-ma-dı) 15/7; kalmadı (< kal-ma-dı) 15/2; ermedi (< er-me-di) 28/3; kılmadı (< kıl-ma-dı); eydilmediler (< ey-dil-me-di-ler) 25/6.

2. Anlatılan geçmiş zaman

86. Anlatılan geçmiş zaman eki -miş, -miş'dir: bitmiş (< bit-miş) 18/1; kalmış (< kal-mış) 11/3; irmiş (< ir-miş) 26/4; girmiş (< gir-miş) 26/7; kılmış (< kıl-mış) 22/1. Metnimizde bu sığın olumsuz şekline rastlanmamıştır.

3. Geniş zaman

87. Metnimizde geçen geniş zaman ekleri -ar, -er, -ur, -ür ve r'dir: uyar (< uy-ar) 21/2; biter (< bit-er) 21/1; döner (< dön-er) 24/1; satar (< sat-ar) 22/5; gelür- (< gel-ür) 24/6; kılar (< kıl-ur) 16/7; besler (< besle-r) 20/3; ditrer (< ditre-r) 13/2.

88. Geniş zaman olumsuz eki -maz, -mez: eglenmez (< eglen-mez) 15/4; sanmaz (< san-maz) 16/7; aldanmaz (< alda-n-maz) 15/4; dimez (< di-mez) 16/5; dükenmez (< düken-mez) 16/6; dalcınmaz (< dalcın-maz) 15/4; sığmaz (< sığ-maz) 16/1.

4. Gelecek zaman

89. Metnimizde gelecek zaman eki -ısar, -ıser'dir: olısar (< ol-ısar) 9/6; görıser (< gör-ıser) 8/6; irıser (< ir-ıser) 8/6.

b. Dilek

1. İstek sıgaları

90. İstek eki -a, -e'dir. Kullanılan şahıs ekleri ise, teklik 1. şahısta m, teklik 2 şahısta -sın, -sin; çokluk 1. şahısta -vuz, -vüz şeklindedir: yügürem (< yügür-e-m) 28/3; yilem (< yil-e-m) 28/3; görem (< gör-e-m) 26/2; eydem (< eyd-e-m) 22/4. Teklik 2. şahısta -a-sın, -e-sin: Bu sıgada şahıs eki -sın, -sin tenvin dediğimiz iki esre ile belirtilmiştir: yorasın (< yor-a-sın) 22/5.

Teklik 3. şahıs -a,-e: kurtıla (< kurtıl-a) 19/1; döne (< dön-e) 17/1; çıka (< çık-a) 21/6; sala (< sal-a); ola (< ol-a).

Çokluk 3. şahıs -a-lar, -e-ler: olalar (< ol-a-lar) 20/2.

91. İsteğin olumsuz

92. İstek fiil çekiminin olumsuz Teklik 1. şahıs-ma-y-a-m, me-y-e-m: döndürmeyem (< döndür-me-y-e-m) 28/2; Teklik 3. şahıs -ma-y-a, -me-y-e: dutmaya (< dut-ma-y-a) 19/6; ınlmaya (< ırıl-ma-y-a) 17/4; kırılmaya (< kıl-ma-y-a) 17/4. Çokluk 1. şahıs -ma-y-a-vuz, me-y-e-vüz: olmayavuz (< ol-ma-y-a-vuz) 25/5; silmeyevüz (< sil-me-y-e-vüz) 25/5; kılmayavuz (< kıl-ma-y-a-vuz) 25/5.

2. Emir

93. Metnimizde teklik 2. şahıs bazen eksiz bazen de -ğıl, -gil eki ile yapılmıştır: ko- 10/1; kıl- 10/1; bakğıl (< bak-ğıl) 9/7; olğıl (< ol-ğıl) 27/4; eylegil (< eyle-gil) 27/2; sorğıl (< sor-ğıl) 17/1. Teklik 3. şahıs eki -sun, -sün; bir yerde -sin şeklinde yazılmıştır: olsun (< ol-sun) 25/6; kılsun (< kıl-sun) 18/5; girsün (< gir-sün) 12/1; virsin (< vir-sin) 11/3.

94. Çokluk 2. şahıs eki olan -ñ, -uñ metnimizde iki yerde geçmektedir: dimeñ (< di-me-ñ) 18/5; kaluñ (< kal-uñ) 16/6.

Teklik 2. şahıs olumsuz emir eki -ma, -me, -mağıl, -megil şeklindedir: dartma (< dart-ma) 27/4; isteme (< iste-me) 9/1; dölenme (< dölen-me) 27/7; bağlanma (< bağlan-ma) 9/7; istemegil (< iste-megil) 14/1.

Teklik 3. şahıs olumsuz eki -ma-sun, -me-sün: durmasun (< dur-ma-sun) 13/6.

Çokluk 1. şahıs -alum, -elüm: yaylayalum (< yayla-y-alum) 20/4; idelüm (< it-elüm) 8/1.

3. Şart

95. Şart eki -sa, -se şeklinde yazılır. Teklik 3. şahıs: istese (< iste-se) 12/3; itse (< it-se) 11/7.

II. BİRLEŞİK SIGALAR

a. Hikaye şekli

96. Görülen geçmiş zaman hikayesi: kığırdıdı (< kığır-dı-dı) 23/7.

97. Anlatılan geçmiş zaman hikayesi, teklik 3. şahıs -mış-ıdı -mış-ıdı: olmuş ıdı (< ol-mış-ıdı) 22/4; açılmış ıdı (< açıl-mış-ıdı) 22/2; kılmış ıdı (<kıl-mış-ıdı) 22/1; düŝmiŝıdı (< düş-mış-ıdı) 13/4.

b. İstek hikayesi

98. İstek hikayesinde teklik 3. şahıs eki, -adı, -edi, -aydı, -eydi: kıla idi (< kıl-a-ıdı) 22/5.

c. Şart

99. Görülen geçmiş zaman Őartı: bildünise (< bildün-i-se) 18/6; oldısa (< oldı-sa) 10/1; kaldım ısa (< kalduñ-ı-sa) 27/5; geldük ise (< geldük-i-se).

100. Geniş zaman Őartı: Teklik 1. şahıs -ar-sam,-er-sem, -ur-sam, -ür-sem: söyleyisem (< söyle-r-i-sem) 16/1; yavuvurursam 28/6; oturursam (< otur-ur-sam) 16/1.

Teklik 2. şahıs ar-sañ, -er-sefi: dilerseñ (< dile-r-señ)21/1.

Teklik 3. şahıs -ar-sa, -er-se: kıyarsa (< kıy-ar-sa) 21/1; yuyarsa (< yu-y-ar-sa) 21/5; duyarsa (< duy-ar-sa) 21/4; uyarsa (< uy-ar-sa) 21/6.

C. İSİM-FİİLLER (partisipler)

101. İsim-fiiller, fiillerin sıfat şekilleridir. Metnimizde geniş zaman, geçmiş zaman ve gelecek zamanı ifade eden isim-fiiller geçmektedir:

1. Geniş zaman isim-fiilleri -an, -en; -ar, -er bulan (< bul-an) 27/6; koyan (< koy-an) 14/4; olan (< ol-an) 15/1; yakan (< yak-an) 19/3; tuyan (< tu-y-an) 11/6; alan (< al-an) 18/5; yaradan (< yarad-an) 8/3; yiyan (< yi-y-en) 10/6; gören (< gör-en) 11/3; bilen (< bil-en) 15/4; içen (< iç-en) 19/4; süren (< sür-en) 17/7; yanar od (< yan-ar-od) 28/5; toğar günün (< toğ-ar-günüñ) 19/1; geçer günüñ (< geç-er-günün); yanar odum (< yan-ar-odum) 28/2; yanar od (< yan-ar-od) 28/5.

2. Geçmiş zaman isim-fiili -duk-dük kılduğı (<kıl-duğ-ı) 10/6; bindüğı (<bin-dük-i) 9/4; sevdüğı (<sev-dük-i) 16/6.

3. Gelecek zaman isim-fiili -ası, -esi añlayası (< añla-y-ası) 22/6; dinleyesi (< dinle-y-esi) 22/5; söyleyesi (< söyle-y-esi) 16/6.

Ç. ZARF-FİİLLER (gerundiumlar)

102. Zarf-fiiller, fiillerin zarf şekilleridir. Metnimizde hâl, zaman ve bağlama olmak üzere üç şekli görülmektedir.

1. Hâl ifade eden zarf-fiiller -u, -ü

103. -u, -ü zarf-fiil eki metnimizde iki yerde görülmektedir: itmeyü (< it-me-y-ü) 15/6; görmü (<gör-n-ü) 23/2.

104. -u,-ü zarf-fiil eki birleşik fiillerde de görülmektedir: okıyu verer- (< okı-y-u-ver-) 28/3; dokıyu ver- (< dokı-y-u- ver) 28/5; diyü ver- (< di-y-ü-ver-)29/7; süriyü ver- (< süri-y-ü-ver) 28/1.

2. Zaman ifade eden zarf-fiil eki -ıcak, -icek

105. -ıcak, -icek zarf-fiili: toğıcak (< toğ-ıcak) 19/2; gelicek (< gel-icek) 24/6.

106. -madın, -medin zarf-fiil eki metnimizde şu örneklerde görülmektedir: durmadın (< dur-madın) 28/3, ornanmadın (< ornan-madın) 9/3; eyleneçmedin (< eyleneç-medin) 23/7; söylenmedin (< söylenmedin) 13/4; ermedin (<er-medin) 28/3.

3. Bağlama anlamı taşıyan zarf-fiil ekleri -ip, -ip, -up,-üp

107. -up, -up zarf-fiil eki ünlü ile biten köke geldiği zaman, araya yardımcı y getirilir, ekin ünlüsü yuvarlak ve düz yazılmış olup ünsüzü ise b ve p şeklinde görülmektedir.

olup (< ol-ub) 16/1; urıp (< ur-ıb) 25/3; urıp (< ur-ıp) 17/2; çağrışup (< çağrıŝ-ub) 11/1; söñip (< söñ-ib) 16/5; yiyip (< yi-y-ib).

108. -uban, -üben, -ıban, -iben zarf-fiil eki -up, -up ekinin genişletilmiŝ şeklidir: olıban (< ol-ıban) 17/3; gidiliben (< gidili-iben) 23/1; çeğniŝüben (<çeğniŝ- üben) 11/3.

D. BİRLEŞİK FİİLLER

109. Birleşik fiiller, bir fiille ondan önce gelen başka bir fiilin yahut isim, sıfat veya zarf türünden bir kelimenin birlikte kullanılmasına denir. Metnimizde geçen birleşik fiilleri şu bölümlerde inceleyebiliriz:

1. Tasvîri fiille yapılan birleşik fiiller. Bunlar yardımcı fiili ile yapılarak çabukluk ifade ederler: sayu ver- (< say-u ver-) 28/4; okıyu ver- (< okı-y-u

ver-) 28/3; dokıyu ver- (< dokı-y-u ver-) 28/5; diyü ver- (< di-y-ü ver-) 29/7; balkıyu ver- (< balkı-y-u-ver-) 28/2; süriyü ver- (< süri-y-ü-ver-) 28/1.

2. it-, kıl-, eyle-, ol- gibi yardımcı fiillerle yapılan birleşik fiiller:

a. İt- ile yapılan birleşik fiiller:

110. zikr idelüm 8/1; diriğ itse 1/7; renc itme 15/6; tımâr itme 10/4; zulm idici 19/1; zan itmesün 19/1; fehm it-22/5.

b. ol- ile yapılan birleşik fiiller

111. ğark ola 21/1; miskin olup 20/2; münkir olup; sıddık olup 18/6; şah olıban 17/3; sakin olup 16/1; râm oldu; râğıb olan; âşık olan 18/4; sübut oldu 10/5; sehl ola 16/3; tagayyür olmağa 9/1; ayık olan 20/6; hayrân olup 12/4; ihtiyâr ola; vâlih olup 27/5; bahş olısar 9/6; mümin olanlar 24/3; kısmet olmuşdı 22/4; şerîf ola; fer oldu 21/2; fâş olur 16/1; leşker-keş olur 24/3; irak olgıl 27/4.

□ eyle- ile yapılan birleşikler

112. cehd eyleyip 11/1; cem eyledüñ 11/4, sarf eylegil 18/3; zikr eyle- 14/5; zem eyledi 14/7;

zâd eylemiş 25/1; vasf eylegil 27/2; nezr eylemiş 25/1.

ç. kıl- ile yapılan birleşikler

113. tahayyür kılmış 9/1; tagayyür kıldıñ 10/4; hayret kılmış 11/1; perhiz kıldıñ 15/3; zârî kılır 16/7; temennâ kılır 10/5; fidî kılmak 11/1; tevekkül kıldum 10/5; teberrâ kılmayan 10/5. Yardımcı fiil olmamakla beraber bul- ve ur-fiilleriyle de birleşik fiiller yapılmaktadır: rifat bulan 14/1; pervâz ura 17/3; hayme ura 12/7; boynın urur 21/3.

3. İsim grubu şeklinde yapılan birleşik fiiller

114. ele girmiş 26/7; gönül viren 22/6; şek getirüp 17/7; hüküm sür- 17/3; ışka düşmüş 13/4; ğussa yime 27/2; kıymet viren 24/3; külin yile virdi 25/5; baş indürmeyem 28/2; yola gir- 12/1; cânâna kalmadılar 25/4; göle dalmış 12/7; yaş dökmek ile 1.1/1; bil bağlayıp 18/4; elden koyam 14/4; revnak virmiş 15/5; reñç virdi 8/5; cân virdi 8/5; bağrın yakan 19/3.

'AŞIK PAŞA'NIN ELİF- NAMESİ VE DİL ÖZELLİKLERİ

Harfî'l-elif

I

- 7b 01. Evvel bize vâcib ü farz
Allâh adın aîmağ-durur
Anuñ adın zıkr idelüm
Ol kim kamu müştâğ-durur
02. Evvel dağlı oldur qadîm
Âğır oldur muqîm
Oldur kerîm oldur rahîm
Oldur kim ol rezzâğ-durur
03. İki cihân yaradan ol
Ay u güneş yürüden ol
İns ü melek düriden ol
Eyle kim ol Hallâğ-durur
- 8a 04. Oldur ağad oldur şamed
Oldur ezel oldur ebed
Ol bî- hisâb u bi- 'aded
Oldur ki şeksüz Hağ-durur
- 05 Oldur ki cân virdi tene
Oldur ki ten virdi cana
Oldur ki renk virdi kana
Ol hâkim-i muflağ-durur
- 06 Ansuz ana kim iriser
Ansuz anı kim göriser
Ansuz aña kim varisar
Andın yana ol bak-durur
- 07 Ayrılmasuz bulduğ anı
Irilmesüz bildük anı
Öñden soña 'Aşık canı
Anıñla müstagrağ-durur

⁰² (a) dağlı: dağı Ü (b) rezzâğ-durur: Hağ-durur
⁰³ (a) ay u güneş: ayı güneşi S.
⁰⁴ (b) bi-hisâb u bi-'aded: bi-1 -hisâb bi-'aded S, Ü/ ki şeksüz Hağ-durur:
kim ol rezzâğ-durur S.
⁰⁵ (a) cana: câna S. Ü.
⁰⁶ (a) iriser: varisar- B, S, Ü/ aña: anı B, 17 göriser: iriser S (b) aña: anı B,
Ü/varisar: göriser B, S. Ü/ ol bak-durur: olmak-durur T/ kim ol bak-
durur Ü.
⁰⁷ (a) bulduğ: bildük S/ irilmesüz: ayrılmasuz Ü (b) anıñla: anuñla Ü.

Harfî'lbâ

II

01. Biribidi ol pâdişâh
Bu dünyaya peygamberi
- 8b Batdı yire kâfir dini
Belüricek anuñ
nûrı
- 02 Bâğî-durur yolu anun
Pîş-revidür yol verenüñ
Bu dünyanuñ ol dünyanuñ
Begidür ol dîn serveri
- 03 Bu yir ü gök eylenmedin
Bunca cevâb söylenmedin
Berr ü bahir ornanmadın
Bar-ıdı anuñ gevheri
- 04 Bindügi at anuñ burâğ
Buğz u kine andan ırağ
Bellü aña 'arşdur durağ
Beñzi anuñ aydan arı
- 05 Baş indürüp göñül viren
Bil bağlayıp kâyim duran
Bunlar-durur dîzâr gören
Bahtuludur yâranları
- 06 Bâñl işi her kim koya
Bu hağ yola bil bağlaya
- 9a Bağş olısar ol kimseye
Biñ biñ hezârân biñ hür î
07. Bakğil 'Aşık bu işlere
Bağlanma bu teşvîşlere
Bağma bu âşâyîşlere
Bağruñ yiyip yüzüñ süri

^{11b} 01 (a) biribidi: birübidi T/pâdişâh: pâzişâh B, S/ dini: günü B, S,
⁰² (a) begidür: päkidür Ü.
⁰³ (a) eylenmedin: urınmadın S/ bunca cevâb söylenmedin: berr ü
bahir eylenmedin B, S (b) berr ü bahir ornanmadın: bunca cevâb ,,
söylenmedin B, S.
⁰⁵ (a) bağlayıp: bağlayup B, Ü/ kâyim: karşı S/ bahtuludur: bahtulu ol
B, S.Ü-
⁰⁶ (a) yola: ise Ü.
⁰⁷ (b) bağma: bağma S, Ü/ yiyip: yatur Ü.

Harfî't-tâ

III

01. *Taḳarrüb olmağa saña*
Temenna ḳıuram sinden
Taḥayyür ḳalmışam î dost
Tekellüf isteme benden
02. *Teḳāzâ göñlüme düşdi*
Taşarrufdan canum göçdi
Teferrüc mülkine uçdi
Tamāmet iş ḳamu senden
03. *Tevāzû' irmez, ol sırta*
Tekebbür ḥöz nice göre
Ta 'alluḳ yoḥ dine küjfre
Te 'ālādur ḳamu dinden
- 9b 04. *Temāşâ sen baña geldüñ*
Teberrüd göñlümi alduñ
Teḡayyür ḥālumi kılduñ
Tīmār it raḥmet evinden
05. *Teberrâ ḳılmayam billāh*
Temerriüd olmayam vallāh
Tevaḳḳu' senden î Allāh
Tecellî ḳıl baña cāndan
06. *Tevekkül ben saña ḳıldum*
Tefekkür evine geldüm
Ta 'allül ne-y-imiş bildüm
Taḥammül kılduḡum şundan
07. *Tesellî 'Aşıḳa geldi*
Teḡallüb ḳamusı ḳaldı
Ta 'aşşublar ḥacil oldu
Ta 'ahhüd ḳudret elinden

Harfî's-sâ

IV

01. *Sevāb isterseñ î 'aşıḳ*
Senā ḳıl pādīşeh luḫfin
- 10a *Sebāt oldu-sa 'ışḳ sende*
Şübür olsun ḳo nefis mülkin
02. *Sıḳāt olmaḳ dilerseñ sen*
Şemen ḳıl 'ışḳa cān u ten
Şeḳāletliḳ bıraḳ elden
Şeḳîl kişi olur ḥöz-bin
03. *Su 'bān-durur ḥöz-bin kişi*
Şelc ü tūfān anuñ işi
Şüm yiyilü söyleyişi
Şelb eyleyüp geçrür günin
04. *Şelec olmaḳ gerek yolda*
Şeḳāfa şıḡmaz ol ilde
Şemer bitdi-se göñlüñde
Şel olmaḡıl sen i miskin
05. *Şekb olmasuñ göñlüñ evi*
Şelme bula şeyḫān divi
Şebt eylegil 'ışḳuñ ḳavî
Şābit ol î şîr'ñ güz'ñ
06. *Şüreyyā māh-ıla ḳondı*
Şevür yir altına indi
Şiyāb-ı 'aşıḳān yundi
Şübüt oldu göñülde d'ñ
- 10b 07. *Şevb-i 'aḫā evvel geyen*
Şānî şafā ḥānın yiyen
Şāliš beḳā mülkin bulan
Şümme 'Aşıḳ oldu müb'ñ

¹¹ 01 (a) olmağa: olmaḡı B/ sinden: senden S, Ü.

⁰² (a) göçdi: göşdi Ü (b) mülkine: milkine S/ uçdi: geçdi B, S/ göçdi Ü.

(a) ḥöz: ḥöd S/ nice: kaçan Ü (b) yoḥ: yoḳ B, S, Ü/ dine: d'ñe ta'ālādur: ta'ālādan Ü/ ta'llādan S.

⁰⁴ (b) ḥālumi: cānumı B, S, Ü.

⁰⁵ (a) billāh: vallāh B/ vallāh: billāh B/ i: Ü'de yok.

⁰⁶ (b) ta'llül ne-y-imiş: ta'llülde imiş T/ ḳılduḡum: olduḡum B, Ü

⁰⁷ (b) ta'ahhüd: tevehhüdÜ.

¹¹ 01 (a) pādīşeh: pāzişāh B, S, Ü/i: S'de yok (b) oldu-sa: oldıysa Ü/ sende: senden B, T, Ü/ şübür olsun: batur olsun Ü/ nefis: bes S

⁰² (a) sıḳāt: şeḳāt S/ şeḳte Ü.

⁰³ (a) su'bān-durur: su'bān olur T/ ḥöz-bin: ḥöd-bin B/ anuñ: cümle B, S, Ü (b) şüm: sevm T, Ü/ geçrür/ geçer B, Ü, T.

(a) şelec: şelc S/ şilc Ü/ yolda: yoldan T/ ilde: ilden T (b) bitdi-se: bitdiyse Ü/ göñlüñde: göñlünden T/ şel: şül B/ i: iy Ü. B.

Harfî'l-câm

V

01. Cânum sini seven kişi
Cümle senüñ olmağ diler
Cehd eyleyip senüñ-içün
Cânın fidî kılmağ diler
02. Çâre nedür 'aşık kişi
Cevr ü cefâ yudmak işi
Ceyhün olup gözi yaşı
Cihâna saçılmağ diler
03. Çalap'ağā virsin saña
Cümle gören kalmış taña
Çegnişüben sendin yana
Cezbüñe kapılmak diler
04. Cem' eyledüñ bülbülleri
Çağrısup eydür dilleri
Çün-kim sen olduñ gülleri
Çeşni sini almak diler
- 11a 05. Cennet senüñ yoldaşlığūñ
Cihâna yok muhtâçlığūñ
Cânum senüñ ferrâşlığūñ
Çeşmeler açılmağ diler
06. Cehlin döğip üten kişi
Cefâ öküş yudan kişi
Cömerdlığı dadan kişi
Cevher kânın bulmağ diler
07. Cânum 'Aşık çokdur saña
Cür'a dirîğ itme bana
Çekgöl anı sendin yaña
Cäviz kuluñ olmağ diler

⁰⁵ T nüshasında yok. (a) şekb: şekab B/ göñlüñ: göñül Ü (b) şebt: şebet S/ eylegil: eyle B, S/ şirin güzün: şirin görün Ü.

⁰⁶ (a) sevtür: sevr S, Ü (b) yundi: yandı T/şübüü: şübür S.

^(a) sevb-i 'atâ: sevb 'ata Ü/evvel: tonin S/ geyen: giyen B, S, Ü/ bulan: tuyan B, S, T.

^V 01 (a) sini: seni B, S, Ü/ seven: gören B (b) eyleyip: eyleyip Ü.

⁰² (a) cevır ü cefâ: cevır cefâ Ü (b) olup: olup Ü/ diler: gerek T.

⁰³ (a) kalmış: kalur B, S, Ü (b) çegnişüben: çepnişüben S, Ü/ çebnişüben B/ kapılmak: kabılmak S, Ü/ diler: gerek T.

⁰⁴ (b) gülleri: gökleri Ü/ çeşni sini: çeşni senden B, Ü/ gerek: diler S, Ü. (a) cihâna: cihan T.

(a) cehlin: cehli B, S, Ü/ döğip: döğüp B/ yudan: yutan T (b) . .

cömerdlığı dadan: cömerd elin tutan S, Ü/ cömerd dal>n dutan T

⁰⁷ (a) cânum 'Aşık çokdur: çokdur cânum 'Aşık B, S, Ü/ saña B'de yok/ dirîğ: derîğ B, Ü/ itme baña: itme ana T (b) cäviz: cävüd Ü.

Harfî'l-hâ

VI

01. Hağ 'ışkına yoldaş olan
Hürmete mi kalmış-durur
Hasret yaşın dökmek-ile
Hayret haşıl kalmış-durur
02. Hâşâ kim ol 'ışkı kıya
Hayvân gibi nefse uya
- 11b Harîş ola bu dünyâya
Hırsı anuñ ölmüş-durur
03. Hâşıl aña ne istese
Hükmi revân ne işlese
Hör u kuşür her bir
- nese
- Hâzir olup gelmiş-durur
04. Hikmet anuñ söyleyişi
Hâlden hâle dönmek işi
Hazrete karşı ol kişi
Hayrân olup kalmış-durur
05. Hâz oldı 'ışk ol göñüle
Hubb-ı vatan geldi dile
Hayyü 'l-bekâ 'ışkı-y-ıla
Havşalası talmış-durur
06. Hağdan aña her dem düğün
Hâcet degül yarınğı gün
Hicâbsuz ol bunda bugün
Hüsni-i zibâ bulmuş-durur
07. Hışsa 'Aşık 'ışkı bulup
Hâsidliği elden şalıp

12a Helvâ gibi ma 'nî bulup

Harf göline dalmış-durur

^{VI} 01 (b) haşıl: hâşıl S, t, Ü..

(b) harîş ola bu dünyâya: harîş nite ola dünyâya/ hırsı nite ola dünyâya Ü/ harîş nite ola S/ hırsı anuñ ölmüş: harîş elün almış Ü

⁰³ (a) ne istese: ne işleseT/ ne işlese: ne istese T (b) hör u kuşür: hör kuşür T/ olup: olup B, S/ olur Ü/ gelmiş: kalmış Ü.

^(a) hubb-ı vatan: hubbül-vatan B, S, Ü.

⁰⁶ (a) yarınğı gün: yarınki gün Ü.

^(*) 07 (a) 'ışkı: 'ışk B/ bulup: olup B, S/ hâsidliği: hasüdlığı B/ hâsedliği Ü/ şalıp: koyıp S (b) bulup: yiyüp Ü.

Harfî'l-hâ

VII

01. Haliķ rızâsın isteyen hõş
Hulķ-ıla girsün yola
Hulķı zîbâ kimseneler
Hâşlar-ıla yoldaş ola
02. Hulķıdur Çalap baħşâyışı
Hidmet olur anuñ işi
Hulķı latîf olan kişi
Husrev gibi Şîrîn bula
03. Halk kamu çün anı göre
Harç eyleyip cānın vire
Hürşid olup hûkmi ire
Hatırlara nûri tola
04. Hıl 'at aña 'ilm ü edeb
Halvet aña mülk-i 'aceb
Höşnüd ola andan Çalap
Havf ü recâ andan kala
- 12b. 05. Hâliş olan kimseneler
Hâdim olur yolda bular
Haşlet ana görklü hular
Höd-bînlîği elden şala
06. Horyad-durur hõd-bîn olan
Hâyin-durur yolda kalan
Hõr olmaya õgüt alan
Haşa kim ol 'ışka dala
07. Hõşdur eger 'Aşık ire
Hânmanın 'ışka vire
Hayme gönüllerde ura
Hâni müdâm Haķ'dan gele

Harfî'd-dâl

VIII

01. Devlet daħ sensin baña
Devrân daħ sensin baña
Degdi bu 'ışk senden baña
Döndi yönüm sendin yaña
02. Dilber saña ıatlu cānum
Ditrer kamu etüm tenüm
- 13a. Derdüm bilen sensin benüm
Dermân nedür eyle baña
03. Derde devâ sensin âħır
Dârü 'l-beķâ sensin âħır
Dâyim 'ata sensin âħır
Do ğru yolum sendin yaña
04. Dünyâ henüz eylenmedin
Dürlü cevâb söylenmedin
Devr-i felek deprenmedin
Düşmişdi cānum 'ışkuña
05. Devletlü başuñ tâcisen
Dervişlerüñ mi'râcisen
Dün gün cānum muħtâcisen
Dîndür seni sevmek baña
06. Doldum senün fikrünüñ-ile
Dirliklerüm şükrünüñ-ile
Dilüm senüh zikrünüñ-ile
Dek durmasun õñden soña
07. Dermânde bu 'Aşık camı
Diler göre her dem seni
- 13b. Dulunma ĩ devlet günü
Dizârünüñ göster baña

VIII 01 (b) bu 'ışk senden baña: baña senden bu 'ışk S, Ü/ sendin: senden B

02 (a) dilber: dalbr Ü/ eyle baña: eylesene S, T, Ü.

03 (b) doğru: toĝrı S/ sendin yaña: senden saña B, S/ sendin saña Ü.

04 (a) dürlü cevâb söylenmedin: devr-i felek eylenmedin T (b) devr-i felek deprenmedin: devr-ü felek deprenmedin S/ dürlü cevâb söylenmedin T/ 'ışkuña: 'ışkıña T.

05 (a) başuñ: başın S/ tâcisen: tacısın B, Ü/ mi'râcisen: mi'râcısın B, Ü, (b) dün gün: dün ü gün Ü/ muħtâcisen: muħtacısın B, Ü. ~

07 (a) doldum: taldum S/ soña: soña Ü.
dermânde: dermende Ü (b) dulunma: dulınma B, S, T/ I: iy Ü/ didârünüñ: dizârünüñ S, Ü/baña: aña T.

VII 02 (a) hulķıdur: hulķudur Ü/ hidmet olur anun: hidmet anuñ olur Ü.
(b) hulķı/latîf: hûb'u latîf Ü/ bula: ola Ü. Jj2 (1 fe^{anc} eyleyip:
03 (a) harç eyleyip Ü. (b) olup: olup Ü. ,
04 (a) mülk-i 'aceb: mülk-ü 'aceb Ü (b) hõşnüd: hõşnüz S/ ü: Ü'de yok. 05
(b) görklü: gökcek S, Ü/hõd-bînlîği: hõz-bînlîği S, Ü. ^ w hâyin-durur:
06 (a) hâyindür ol B, S, Ü/ yolda: yoldan Ü.
07 (a) ire: ere S/ hânmanın: hânumnın S/ 'ışka: tuhfê Ü (b) ura: kıra S/
hâni: hõni S, Ü.

Harfî'z-zâl
IX

01. *Zevk istemegil dünyadan*
Zenb içine koya seni
Zevk eyledüm diyenlerüñ
Zelil kılur ol canını
02. *Zemdür cihân bilenlere*
Zeylin dutıp her kim vara
Zü'l-karney'den yigrek süre
Zürret içre devrânını
03. *Zürriyetdür bu âdemî*
Zerredendür cümle demi
Zelîl kılur hâşî 'âmî
Zür'r-rûh eyler nişânını
04. *Zü 'l-ka 'denüñ kahrın yiyen*
Zi'l-hicceden hil 'at giyen
Zekiligi elden koyan
Zâtında buldı kânını
- 14a 05. *Zü'fnün olan kimseneler*
Zib gibi kimse mi talar
Zünüb işlemeye bular
Zıkr eyleye şulânını
06. *Zehab öküş isteyenüñ*
Zahîreler eyleyenüñ
Zübâbdur sırrı anlaruñ
Zebh eyledi cevânını
07. *Ze'n-Nün gibi dünyâ koyan*
Zihinde ol cevher tıyan
Zü'l-fişkârı şaldı 'ayan
Zem eyledi düşmânını

Harfî'rrâ
X

01. *Rif'at bulan kimseneler*
Rağbet bu mülke kılmadı
Râğb olan hcd dünyada
Râstdur ki vefâ bulmadı
02. *Râzdan haber duyan kişi*
Remz-ilebuldı bu işi
- 14b *Resüldür anun yoldaşı*
Râhatlara ol kalmadı
03. *Rehber degül dünyâ bilüñ*
Rehzen-durur perhiz kuluñ
Rızkuñıza râzî oluñ
Râzî olanlar ölmedi
04. *Rezzâkı bilen cânlaruñ*
Resm-i cihan koyanlaruñ
Rahmet hânın yiyenlerüñ
Rengi teğayyür olmadı
05. *Ra'nâdur ol önden soñ*
Revnak Çalap virmiş añ
Rûhı lañdır görseñe
Renc-ü emek hiç olmadı
06. *Rence düşenler ne-y-içün*
Rüsvây olur dünyâ-y-içün
Renç itmeyü sevda-y-içün
Rüstemlere baş olmadı
07. *Revâdur i 'Aşık eren*
Râz içre bir hâlün yören
- 15a *Riyâ-y-ıla yola giren*
Red oldı rağmet bulmadı

^{ix} 01 (b) zevk eyledüm: zevvâk oldum B, S, Ü/ kılur ol canını: kıl ol canını T.

⁰² (a) zemdür: zenbdür B, S/ zem-durur Ü/ dutıp: dutup B/ tutup S/ her kim her ki B S, Ü/ vara: ire Ü (b) Zü'l-karneyden: Zü'l-karney'den B, T, Ü/ yigrek: yig süre B / zürret içre: zerret içre B/ züret içre S/ zerrât içre B, Ü.

⁰³ (a) zerredendür: zerre-durur Ü (b) zelil kılur: zelül olur B/ zelül ola Ü/ hâşî 'âmî: hâş u 'âmî B/ zür'r-rûh: zürüc S/ zerüc B/ zevrüc Ü.

⁰⁴ (a) zü'l-ka'denün: zü'l-ka'denün Ü/ yiyen: yeyen T/ zi'l-hicceden: zi'l-hicceden T/ hil'at giyen: hal'at geyen T/ zekiligi: zelliligi Ü/ koyan: şalan Ü/ zâtında: zâtından Ü/ kânını: canını Ü.

⁰⁵ (a) zü 'fnün: şü-fünün S, Ü, T/ zib gibi: dileyin Ü/ kimse mi: kimsene T (b) zünüb: zenüb Ü/ işlemeye: istemeye T/ istemeyeler S/ bular: bunlar Ü.

⁰⁶ (a) eyleyenün: bağlayanun S (b) zübâbdur: zebbedür T/ zebh eyledi: zebh.eyle kes B, S/ zübh-ıla kes Ü. ^{iv} Ze'n-Nün gibi:

⁰⁷ Ze'n-Nür gibi B/ koyan: kovan Ü (b) zü'l-fikârı: zü'l-fükârı B/ zem eyledi: zimmi kıldı B, S/ demmi Ü.

^{x01} (a) rif'at: ruf'at Ü (b) hcd: hcz Ü/ dünyada: dünyadan B, S/ denbeden T.

⁰² (a) duyan: bilen S, Ü/ buldı: duydı Ü/ tıydı S.

⁰³ (a) perhiz kuluñ: perhiz kulun S, X.

⁰⁵ (b) rûhı: ruyı Ü/ renc ü emek: renc-i emek T.

⁰⁶ (b) renç itmeyü: renç yimen ol B/ renç alma S.

⁰⁷ (a) bir hâlün: gır hâlün T.

Harfî'z-zeyn
XI

01. *Zihî kadem 'ışk erinüñ*
Zibâ hüner Haq 'dan aña
Zünnâr u deyr ü küfr ü din
Zühd ü tâ 'at yeksan ana
02. *Zîrâ kim ummaz, umu*
Zîr ü zeber uçmağ tamu
Zengî vü hind kuldur kamu
Zühre vü mâh ferman aña
03. *Zühâl anuñ müştâkıdur*
Zenbür anuñ mu'bağıdur
Zehri anuñ tiryâkıdur
Zahmı girü dermân aña
04. *Zâhidliğa eylenmez ol*
Rezzâkliğa aldanmaz ol
Zahmet görüp dalcınmaz ol
Zindan dahı meydân aña
- 15b 05. *Zencîr-i 'ışk canın dutar*
Zenbîl-i dil yanmış düter
Zilzilesi cândan öter
Zinhâr dimez merdân aña
06. *Zinde-dil olmuş ol kişi*
Zemzemedür anuñ işi
Zülâl gibi gözler yaşı
Zâd eylemiş Sübhân aña
07. *Zârî kıtur 'Aşık anı*
Zîreklîk ü cüstlük kanı
Zâr u haķâr olmuş teni
Zür u kuvet kıandan aña

Harfî's-sîn
XII

01. *Söyler-istem bu derdi ben*
Sırrum cihâna fâş olur
Sâkin olup otrur-ısam
Sığmaz yüregüm baş olur
02. *Seyrüm kamu senden saña*
Seyrânlarum sendin yaña
- 16a *Sulţân-durur 'ışkun baña*
Süvâr ü hem yoldaş olur
03. *Sürsün düşem ger baħr-ısa*
Sehl ola eger kahr-ısa
Senden gelen gerzehr-ise
Siñer cânuma aş olur
04. *Sermâye çün değdi cânum*
Serkeş nice olsun tenüm
Sevgüñ odın gör kim benüm
Sızdı gözümde yaş olur
05. *Seylâbı çün şahşı ala*
Sönip düten ma'zül ola
Söyleyesi ne dil kıala
Serverligi nebbâş olur
06. *Ser-dih bize eydür gelüñ*
Sen ben dimeklikden kaluñ
Sevdügi-çün ölmek bilüñ
Soñ dükenmez yaş olur
07. *Sen ınma i 'Aşık eren*
Şayru seni sanmaz gören
- 16b *Serkeşliğı yoldan süren*
Sâkinlere ferrâş olur

^{x1} 01 (a) hüner: henüz T (b) u: Ü'de yok. (b) yeksan: yiksân B, S, Ü

⁰² (a) Zira: zire Ü/ zir ü zeber: zîr ü zeber S (b) hind: div S, Ü/ kırbân: fermân S, Ü/ tâbân Ü.

⁰³ (a) mu'bağıdur: ma'bağıdur S (b) tiryâkıdur: tiryâkıdur T.

⁰⁴ (a) zâhidliğa: zâhidliğe S/ rezzâkliğa: rezzâklara S, Ü (b) görüp: görür B, S/ görür Ü/ dalcınmaz: dalcınmaz B, S/ talcanmaz Ü/ dahi: daki Ü.

⁰⁵ (a) cânın: cânı Ü/ cânı S/ zenbîl-i dil: zenbîl-i 'ışk Ü/ zenbîl dili ~, T

(b) zilzilesi: zelzelesi B, S, Ü/ candan: canda S.

⁰⁶ (a) olmuş: oldı S/ zemzemedür: zemzemeler S, Ü/ gözler: gözi Ü.

^{x11} 01 (b) otrur-ısam: oturursam S.

⁰² (a) seyrânlarum: seyrân-gâhum Ü/ sendin: senden Ü (b) süvâr: sürer B.

⁰³ (a) sürsün düşem: sürsem düşer T/ sehl: sehel S/ eger: ger biñ B, Ü/ biñ S/ siner cânuma: ser ü cânuma T

⁰⁴ (a) sermâye çün: sermâye-çün B/ değdi: dökdi S/ nice: nite B, S, Ü (b) sevgüñ odın: sevgüñ odi B/ sağraķuñ od T/ yaş: baş Ü.

⁰⁵ (a) seylâbı çün: seylâb çün B, Ü/ şahşı ala: değdi ele Ü/ sönip: sönen B, S, Ü/ ma'zül: mağrûr T (b) nebbâş: nebâş B, Ü/ serverligi: serverlige B, T, Ü.

⁰⁶ (a) ser-dih: serdi S/eydür: andan T.

⁰⁷ (a) ınma-: dınma- B, T, Ü/ 'Aşık eren: 'Aşık ol irer B, S, Ü/ sayru seni sanmaz gören: sayruyu şağı ol görer B, Ü (b) süren: sürer U.

Harfû's-şın
XIII

01. Şarţeyledür 'aşıklara
Şākiri cümle kār ola
Şevk içre müstagrağ olup
Şādī vü gam aġyār ola
02. Şecāat-ıla dem urup
Şükr evine kadem urup
Şehāmeti derhem urup
Şey 'en lillāh dizār ola
03. Şāhin gibi pervāz, ura
Şir ola hem yolda dura
Şāh oluban hükmin süre
Şirin ü hōş ġüftār ola
04. Şübhet-ile dirilmeye
Şekāvete qarılmaya
Şāh önünden ırılmaya
Şerif ü ihtiyār ola
- 17a 05. Şehrūn ilüñ 'arīfleri
Şām'uñ Rūm'uñ mağrūrları
Şarķuñ ġarbuñ zarīfleri
Şol er ön-ninde zār ola
06. Şems ü kamer anuñ kulu
Şehd ü şeker döker dili
Şāh-u şükūfe bülbülü
Şeb rüz yiri ġülzār ola
07. Şehād olur 'ışķdan ölen
Şakf-durur 'ışķa ġülen
Şek getirüp münkir olan
Şiddete ġiriftār ola

Harfû's-şād
XIV

01. Şān' bizi bu dünyaya
Şorġil neye şalmış-durur
Şıfat dilegi ne-y-imiş
Şüret neye gelmiş-duur
02. Şādıķlara olsun şalā
Şıdķı bütünler hōd gele
- 17b Şarrāflığı olan bile
Şun' issi ne ķalmış-durur
03. Şarf eylegil bunda gelip
Şābr it Çalap hükmin bilip
Şālīħlere farz u vācib
Şavm u şalāt olmış-durur
04. Şābirdür ol şāyim olan
Şaf bağlayıp tā 'at kılan
Şāfi Haķ'a 'aşıķ olan
Şaħiħ anı bilmiş-durur
05. Şāħib-nazar olanların
ġaġ dirligi bulanlaruñ
Şulħ evine gelenlerüñ
ġadri vefā talmış-durur
06. Şoħbet dadın alan kişi
Şāfi nedür bilen kişi
Şāġar tulu bulan kişi
Şālūsa mı ķalmış-durur
07. Şaħħa 'Aşıķ bildüñ-ise
Şıdķ u şafā bulduñ-isa
Şiddīķ olup geldüñ-ise
Şāni' elüñ almış-durur

XIII⁰¹ (a) şākiri: şākiri B, S, Ü (b) şevk içre müstagrağ olup: şevk içinde makam döne T/ şāzi: şādī Ü/ vü: bu B.
02 (a) urup: urup B/ şehāmeti: şahmatını S/ şehā seni T/ derhem: verhem B, S, 17 şey'en lillāh: şey' lillāhı Ü/ şey' lillāh T/ lillesi B
03 (a) şāhin gibi: şāhin ola T (b) oluban: oluban B/ olup Ü/ şirin ü hōş: Şirin hōş S.
04 (a) dirilmeye: dirilmeyen S/ sekāvete: sekāvete hem S/ qarılmaya: qarılmayan S (b) ırılmaya: ırılmayan S.
05 (a) mağrurları: ma'rūfları B (b) zarīfleri: ta'rifleri B, S.
06 (a) şehd ü şeker: şehdi şeker B (b) şāh-u şükūfe: şāh-ı şükūfe B, Ü/ şeb rüz yiri ġülzār ola: şeb ü rüz mest ü ġumār ola T.
07 (a) şehād olur: şehād-durur B, S, Ü/ 'ışķa: 'aşıķa S (b) getirüp: ġetürüp S, Ü/ şiddete: şeddede S/ şeddāda Ü.

XIV⁰¹ (a) şalmış-duru: talmış-durur Ü
02 (a) hōd: hōz S, Ü T (b) şarrāflığı: şarrāflığı Ü
03 (a) gelüp B, Ü/ şabr it Çalap hükmin bilip: şābir Çalap hükmi bilip T/ bilip: bulup Ü (b) u: Ü'de yok.
04 (a) bağlayıp: bağlayup B (b) şāħiħ: şāħib T
05 T'de yok (b) gelenlerüñ: girenlerüñ Ü
06 (b) şālūsa mı ķalmış- durur: şalā bize ķalmış- durur T
07 (a) şıdķ u şafā: şubħ u şafā B, S, Ü

Harfî'ç-çâid
XV

- 18a 01. *Žiyâ bitmiş gönüllerde*
Žağan gitdi şafâ geldi
Đalâlet terk iden câna
Žarar gitdi devâ geldi
02. *Đaribe hõş dutanlardan*
Đuĥâ yüzlü olanlardan
Ža 'ifluk gitdi anlardan
Žâyi' oldı 'aĥâ geldi
03. *Žarüret çekme ten-içün*
Žacer olma cihân-içün
Žamîr hõş dut bu cân-içün
Žarîr gitdi binâ geldi
04. *Đarir kişi dîzâr görme*
Đağanlar uçmağa girmez
Žamîndür menzile irmez
Đubâb gitdi fenâ geldi
05. *Žağan kalġil bu varlıktan*
Đalâletden kâfirlikden
Žayi' olma bu varlıktan
Žamir yavlak zîbâ geldi
06. *Žaman buldı 'Aşıĥ cânı*
Ža 'if kaldı dimen anı
Đaĥik kılusun düni günü
Žabâb gitdi žiyâ geldi
07. *Đaribe virme bu tene*
Đırġâm ol gir bu meydâna
- 18b *Đarâbet dutmayan cânâ*
Đuĥâ birle senâ geldi

Harfî'ĥ-ĥâ'
XVI

01. *Tag u taş u cümle cihân*
Toġar günüñ müştâkıdur
Tab' u can u 'aĥl u gönül
Tal'atnuñ 'uşşâkıdur
02. *Toġu meydân olur-ımiş*
Toġıcak reng ü perveriş
Tabi 'atu şîr-în-reviş
Toġru yolun aĥlâkıdur
03. *Târem-i çarĥdur şol baĥan*
Tâlibleriñ baġrın yakan
Tâĥu eyvân cümle yakan
Tâhir yüzüñ firâkıdur
04. *Tümâr-'i'şĥ açanlaruñ*
Tama 'lardan geçenleriñ
Ta 'na zehrini içenleriñ
Tariĥ issi tiryâkıdur
- 19a 05. *Tarab-durur 'i'şĥ gölgesi*
Toġru-durur ĥulĥı ĥusı
Tâyir-i ġaybî kendüsi
Tulunmaġı yoĥ bâkıdur
06. *Tabibdür 'i'şĥ gönüllere*
Tâli'lüler aña ire
Tâĥatsuzâ tâĥat vire
Tabâyi'üñ besâkıdur
07. *Tûġi olup söyleyelüm*
Tür daġını yaylayalum
Taleb 'i'şĥa eyleyelüm
Žâyiflere ol sâĥıdır

⁰⁴ T'de yok (a) dağan: da'in S/ da'an B (b) zamindür: zamândür Ü/ zubâb gitdi: žiyâb oldı Ü.

⁰⁵ (a) dağan: dıġın S/ da'in T/ da'an B (b) bu varlıktan: bu darlıktan S/ bu barlıktan Ü/ bu yarlıktan B/ yavlaĥ: ĥT.

⁰⁶ (a) kaldı: kıldı T/ daĥik: duĥâ B/ daĥuk Ü/ zabâb: žıbâb B/ zıyâb Ü.

⁰⁷ (a) dırġâm: darġâm Ü/ dayġam B (b) dutmayan: dutmaya B, S, T/ cânâ: hâna T.

^{xvi 01} (a) taġ: daġ Ü/ taş u: taş B, T/ doġar: toġan B/ toġar günüñ/ toġru yoluñ Ü (b) cân u 'aĥl: can 'aĥl B, T/ tal'atnuñ: tal'atnuñ S, Ü.

⁰² (a) tolu meydân: toġar aydan B, Ü/ tolu toġan S (b) tabi'atı: tabi'atâ B, S/ tabi'at u Ü.

⁰³ (a) târem-i çarĥdur: târem-ü çarĥdur S/ târem-i çarĥa B/ tâlibleriñ baġrın yakan: tâĥ u eyvân cümle yıĥa S, T, Ü (b) tâĥ ü eyvân cümle yıĥan: tâlibleriñ baġrın yakan S, T, Ü.

⁰⁴ (b) ta'na zehrini: ta'at remzin Ü/ ta'na zehr T/ içenleriñ: açanlaruñ Ü/ tariĥ issi: tariĥası B/ issi: B'de yok/ tiryâkıdur: tiryâkıdır T.

⁰⁵ (a) tarab-durur: turup-durur Ü/ toġr-durur: toġrulukdur B, Ü, S (b) tâyir-i ġabi: tâyir-i ġaybdür Ü/ toġup-durur hõz S/ tulunmaġı: tulunmaġı Ü/ tulunması B.

⁰⁶ (b) tâĥatsuzâ: tâĥatsıza Ü/ besâkıdur: başkağıdur S/ bastakıdur/ başkağıdur Ü.

⁰⁷ (b) 'i'şĥa: 'i'şĥı S/ tâyiflere: tâyiflerde S.

^{xv 01} (a) bitmiş: yitmiş B/ gönüllerde: gönüllerden B/ dağan: daġın B/ dıġın S/ da'in T (b) cânâ: cânandan B/ gitdi: getdi Ü/ devâ: žiyâ Ü.

⁰² (a) đaribe: đarîbi B/ đuĥâ yüzlü olanlardan: đalı' oldı 'aĥâ geldi (b) gitdi: getdi Ü/ za'ifluk gitdi anlardan: Bu mısır T'de yok. (b) žayi': dala'B/ đalı'S.

⁰³ (a) žacer: žacır B, S/ žacr Ü/ bu: T'de yok.

Harfî'z-
za' XVIII

01. *Zâhir bâ'tın yoldaş olan*
Zulm idici insân-ıla
Zan itmesün kim kırtıla
Zulmından ol imân-ıla
02. *Za 'n-ı dîni koyanlaruñ*
Zâlimlere uyanlarım
Zalâmdur yiri anlaruñ
Zuhûr oldu nişân-ıla
03. *Zafr olıcağ dünyâ çanı*
Zarâfetlü kıtur anı
- 19b *Zil içinde besler teni*
Zır olup şîr-hân-ıla
04. *Zalâm içre âhîreti*
Zulm evinde 'aķbeti
Zulâm içre hâli kıtı
Zahir ömri efgân-ıla
05. *Zıla 'ışk eyleyelüm*
Zulle içre yaylayalum
Zunün sözi söyleyelüm
Zarîf ü hûb lisân-ıla
06. *Zafer nefse bulanlaruñ*
Zarîfî ğı olanlaruñ
Zahr u pîşi tıldı anuñ
Zal' u gül ü reyhâ-ıla
07. *Zamyâ-durur bu 'ışk yolu*
Zarâfetlü 'Âşık dili
Za 'n içindedür menzili
Zabî gibi cevlân-ıla

Harfî'- 'ayn
XVIII

01. *'Âkil kişi ol ma'sûkı*
'İlme'l-yaķm ister beyân
'Işķ eri hõz her dem anı
'Ayne'l-yaķm görür 'ayân
- 20a02. *'Âdet-durur 'âşıqlara*
'Uryân gider ol yârına
'Âr u nâmüs kibr ü kine
'Âķılıl ol yolda
ķoyan
03. *'Ârif dimen 'ışksuzları*
'İbret gören 'ışķ gözleri
'Âciz degüldür 'ışķ eri
'Ârşdan geçer hûkmi revân
04. *'Âlem kamu 'ışķ kıldur*
'İlm-i ledün 'ışķ dilidür
'Ucbe makam 'ışķ ilidür
'İllyîm-i mülk-i cihân
05. *'Âlim ü dâna 'ışķ-durur*
'Özr ü bahâne 'ışķ-durur
'Atâ cihâna 'ışķ-durur
'Unvân-ı Haķ 'ışķdur beyân
06. *'Âşıklara şormayalar*
'Azâb hisâb virmeyeler
'Aybın yüze urmayalar
'Arz olıcağ cümle cihân
07. *'Ömri beķâdur 'âşıkun*
'İlmi şafâdur 'âşıkun
'Ahdi vefâdur 'Âşıkun
'Azmi Haķadur bî-gümân

^{xvii}01 (b) zulmından ol: zulmetinden T/ zulmetde ol Ü, S.
⁰² (a) za'n-ı dîni: zağn-ı dîni B/zığan-ı dîni S/ zağan dîni Ü/ zağın dînin T
(b) zalâmdur: zullâmdur Ö/ zulmetdür T.
⁰³ (a) zafer olıcağ: zığr idiceğ S/ zuğari'l-haķ T (b) besler: bisler B, S/ zır: zire Ü/olup: olup B,S.
⁰⁴ T'de yok (a) zalâm içre: zulmet içre B (b) zulâm içre: zullâm içre S/ zahir ömri: zıhr u ğamu S/ efgân-ıla: figân-ıla Ü.
⁰⁵ (a) zıla 'ışķ: zullel 'ışķı B/ zulle 'ışķı Ü/ zulle içri: zılâl içre B, S, Ü.
(b) zunün sözi: zunün sözin T/ zanün sözler S.
⁰⁶ (a) bulanlaruñ: bulibanuñ S/ zarîfî olanlaruñ: zarîf hõş olan cânuñ S
(b) zahr u pîşi: zahriyyesi S.
⁰⁷ (a) zamyâ-durur: zumyâ-durur/ zımyâ-durur S/ zaymur-durur T/
'ışķ: 'âşık T/ dili: cânı S.

^{xviii}01 (b)hõz: hõd B/ 'ayân: hemân T
⁰² (a) 'âşıklara: 'ışķ erine B/ gider ol yârına: gide ol yârına S/ olalar lâ-ceremT(b) 'akılı: 'âşık T. ^ 'ışksuzları:
⁰³ (a) 'ışksuzlara T/gören 'ışķ gözleri: gören gözlerle T/ (b) eri: ere T.
⁰⁴ (a) 'ilm-i ledün 'ışķ dilidür: 'âlemleür 'ışķı dıldür T (b) ilidür: ildür T/ 'iliiyyîn-i mülk-i cihân: 'iliiyyîn-ü mülk-i cihân T, Ü.
⁰⁵ (a) 'âlim ü dâna: 'allâme ü dâna S (b) 'unvân-ı Haķ: 'unvân-u Haķ S/ 'unvânı vü T.
⁰⁶ T'de yok. 'Aşıklara: 'âşıkları Ü (b) urmayalar: vurmeyalar S.
⁰⁷ (a) 'ilmi şafâdur: 'ahdi vefâdur Ü (b) 'ahdi vefâdur: 'ilmi şafâdur Ü.

Harfî'l-ğayn
XIX

- 20b 01 *Ğavğâ-durur nefis dilegi*
Ğarğ ola kim uyar-ısa
Ğâzî-durur kim nefisine
Ğâlib olup kıyâr-ısa
02. *Ğurrişdedür ins ü melek*
Ğafil durıp olma dölek
Ğaddâr-durur çarğ-u felek
Ğaşb'ola kim uyar-ısa
03. *Ğurbet-ile her kim bişe*
Ğavvâş olup bahre düşe
Ğalbır olup cevher aşu
Ğarîblığa döyer-ise
04. *Ğurbet-durur er bişigi*
Ğuşşa-durur gönül igi
Ğarka virür niteligi
Ğalatsuz kim key er-ise
05. *Ğayr-i mahlûk Kur'ân-durur*
Ğanimet andan cân-durur
Ğıdâ bize andan-durur
Ğanîdür kim duyar-ısa
06. *Ğaraz bunda birlik-durur*
Ğayret-ile dirlik-durur
- 21a *Ğayet yolda erlik-durur*
Ğaybeti kim yuyar-ısa
07. *Ğafillikdan ola ayık*
Ğaffâr-ı 'ışık bula bayık
Ğam evinden çıka 'Âşık
Ğayb erine uyar-ısa

Harfî'l-fâ
XX

- 01 *Furğân bize bu dünyada*
Fermân u hem menşür olur
Feyz-ı İllâhi ol-durur
Fi'l-i laîf andan biter
02. *Farz oldu ol ululara*
Fer oldu hem alulara
Fetvî-durur kamulara
Fâyide halk andan dutar
03. *Fâris olup âyet gelür*
Fuzullaruñ boynın urur
Fâzillara kuvvet virür
Fâsıklarun bağrın üter
- 21b04. *Fağr-i cihân ol Mustafâ*
Fetğ-i zamân ol müctebâ
Furğân-ıla gör kim nite
Fehmi anuñ mülkler utar
05. *Fikr it göresin bu işi*
Fehm it yorasın bu düşi
Fânî evin uslu kişî
Firdevs-içün virür satar
06. *Fitne-y-ile dirlik süren*
Fi'l-ğâl kamu mülki vîrân
Fazl issine gönül viren
Fâriğ kamu işden öter
07. *Fi'l-cümle sen 'Âşık-ısañ*
Fağr evine lâyıq-ısañ
Felsefeden ayık-ısañ
Fetvîsaña bir söz yiter

^{XIX} 01 (a)olup: olup B,S.

⁰² (a) ğurrişdedür: ğurrişdedür S/ ğarsı-durur T/ durıp: durup Ü/ kalup B (b) çarğ-u felek: çarğ-ı felek B/ ğaşb'ola: ğaşba vire Ü/ ğaşba vere B, S/ uyar-ısa/ yâr-ısa B, S, Ü.

⁰³ (a) T'de yok (a) bişe: barışa Ü (b) ğalbır: ğarbir B.

⁰⁴ virür: virdi S, Ü.

⁰⁵ (a) andan: anda B, S, Ü (b) ğızâ: ğıdı B, Ü.

⁰⁶ (b) yuyar-ısa: boyar-ısa S.

⁰⁷ (a) ola: olan T/ bula: gele T.

^{XX} 01 (a) fermân u hem: fermân hem T (b) fi'l-i laîf: fi 'l-ü laîf S.

⁰² (b) fetvî virür: fetvîdür ol S/ fetvî-durur T/dutar: tutar S.

⁰³ (a) gelür: varur B.

⁰⁴ (a) fetğ-i zaman: fetğ-i emân S (b) mülkler üter: mülkler dutar B/

⁰⁶ (a)süren: süre B (b) issine: işşine Ü

⁰⁷ (b)felsefeden: felsefiden T/ ayık-ısañ: ayık-ısañ S/ ayıkasınÜ/fetvi: fetvâ B.

Harfî'l-kaḫ I
XXI*

01. *Ḳadîndür ol sulṫânumuz*
Ḳudretine yoḲdur niṣṫân
Ḳamulara rızḲan virür
Ḳadirdür ol cümle işe
02. *Ḳânun nite Ḳıldı-y-ısa*
Ḳısmet kime oldu-y-ısa
Ḳabül kimi Ḳıldı-y-ısa
Ḳudret-iledür hemîşe
03. *Ḳalem eyle çekmiş bize*
Ḳâ 'de böyle Ḳalmış bize
Ḳible kendü olmuş bize
Ḳâyim duralum bu baḲ'şa
04. *Ḳadem yola urmaḲ gerek*
Ḳorkusuzın varmaḲ gerek
Ḳarîb milke girmek gerek
ḲayıḲmadın yaz u Ḳışa
05. *Ḳalıḫ câna merkeb-durur*
Ḳur'ân aña mekteb-durur
Ḳılinc aña mekseḫ-durur
Ḳaşd idene zihi Paşa
06. *Ḳâ'il sözün Ḳıtmak gerek*
Ḳahr u cefâ yutmaḲ gerek
Ḳıssa kütâh itmek gerek
Ḳıyâs-ıla kim irişe
07. *Ḳandîl oldu 'ÂşıḲ canı*
Ḳâni' aña cümle teni
Ḳarârı yok düni günü
Ḳaçan murâda Ḳavuşa

Harfî'l-kaḫ II
XXII

01. *"Ḳâlû belî" söylenmedin*
ḲulluḲda-y-ıdı cânumuz
- 22a *Ḳullarına raḫmet nazar*
Ḳılmışdı ol sulṫânumuz
02. *Ḳısmet bize olmuş-ıdı*
Ḳuvvet daḫı gelmiş-ıdı
Ḳapular açılmış-ıdı
Ḳâyim-durur erkânumuz
03. *Ḳanda biliş cân var-ısa*
Ḳanḡı gönül kim var-ısa
Ḳâşid bize şorar-ısa
Ḳanda-ıdı cevlânumuz
04. *Ḳıldan Ḳıla eydem 'ayân*
Ḳanda-ıduḲ biz ol zaman
Ḳıymetlü gevherdi bu cân
Ḳadir Çalapdur Ḳânumuz
05. *Ḳible idi ol yüz bize*
Ḳalmış-ıduḲ biz ol yüze
Ḳarşu durup her dem göze
Ḳalur-ıdı iḫsânumuz
06. *Ḳanı ḲulaḲ diñleyesi*
Ḳuş dilini añlayası
Ḳalıḫ görüp olma 'asî
Ḳuṫb-ı cihândur cânumuz
07. *Ḳalıḫ henüz eylesmedin*
Ḳamu cevâb söylenmedin
Ḳadim bize 'ÂşıḲ adın
Ḳıḡırdı-dı Sübhânumuz.

Bu bölüm, sadece S ve Ü nüshalarında bulunmaktadır.

XXI. :02 (b) hemîşe: hâmişe S

03 (a) çekmiş: çalmış Ü/ Ḳa'de: Ḳâyide Ü.

04 (b) yaz u Ḳışa: yayı Ḳışa Ü.

^{XXII} (a) olmuş-ıdı: olmuş-durur S/ gelmiş-ıdı: gelmiş-durur S/
Ḳâyim- durur: Ḳâyim-ıdı S, Ü.

⁰³ (b) Ḳâşid: Ḳâşid B/ Ḳaşdı S. 04

⁰⁴ (b) gevherdi: gevherde S/ Çalapdur: Çalapdı B, S.

⁰⁵ (a) Ḳible idi: Ḳible-y-ıdı S/ Ḳalmış-ıduḲ: ḲalmışduḲ S (b) göze: geze T.

⁰⁶ (a) dilini: dilin (b) görüp: görüp B, S/ 'aşı: 'âşî B, S.

⁰⁷ (a) Ḳıḡırdı-dı: Ḳıḡırdı-dı B/ Ḳadim: Ḳâdir T.

Harfî'l-
kaf
XXIII

01. Göçmeği yok konmağı yok
Gediliben tılmağı yok
Gerçek eren devletinin
Kesâd olup kalmağı yok
02. Gizlü degül 'ayân-durur
Görmü degül nihân-durur
Gözde gönülde cân-durur
Gizlenip açılmağı yok
03. Ger er-ise arğun degül
Güçlü-y-ise taşhun degül
Kimseye ol ma 'lûm degül
Gürelip azalmağı yok
- 23a 04. Gözlerde ol kimyâ-durur
Gönüllerde Ka 'be-durur
Girenler kâla'-durur
Kâfir anı almağı yok
05. Güneşe beñzer yüzleri
Kân-ı güherdür özleri
Kendüye lâyıķ sözleri
Kimse anı bulmağı yok
06. Kirtü eren 'ışķı bize
Gül-zâr olur cânumuz
Gülistanı her dem teze
Güllerinüñ şolmağı yok
07. Gel gör nedir 'Aşķ işi
Gözleriniñ aķar yaşı
K'ol şerbeti içen kişi
Kendüzine gelmeğı yok

Harfî'l-lam
XXIV

01. Lu 'bet-durur cümle cihân
Lu 'bet-bâzı oldur kadîm
- 23b Leyl ünehâr andan döner
Likin görünmez ol Hâkîm
02. Loķma viren oldur tene
Lezzet viren oldur cana
Leylî görinen Mecnûna
Liķâ anuñ oldur kerîm
03. Loķmana hikmet viren ol
Lü'lüye kıymet viren ol
Lerzâna kuvvet viren ol
Leşker-keş olur bir yetim
04. "Levlâk" aña âyet gelür
Li-ma 'ni'si ğâyet gelür
Levn-â-levün hil'at gelür
Lutf u kerem hulķı 'azim
05. Lâkin tenüñ cândur münîr
Li'llâhi hükminde esîr
Luğat iki-se ma 'nî bir
Lisâdadur ol kim bu kim
- 06 Lisâna haķ sözler gelür
Levha ne yazdı ol bilür
- 24a Lafza gelicek ayrılır
Lütu Müsî vü İbrâhîm
07. Lenger bıraķ 'Aşķ dile
Laħn anlaya hulķ kim bile
La 'le kaçan kıymet kıla
Lök rengine kalan haşîm

xxiii 01 (a) göçmeği: geçmeği S/ konmağı: gelmeği S,Ü/ gediliben:
gedilmeği B, S, Ü (b) gerçek: girçek B, T/ kesâd: kâsed S/ olup:
olup S

02 (a) görmü: kirtü U (b) gizlenip: gizlenüp U.

03 (a) ger er-ise arğun degül: güçlü-y-ise taşhun degül B, S, Ü/ güçlü-y-
ise taşhun degül: ger er-ise arğun degül B/ ger az -isa azğun degül
Ü/ ger az arğun degül S (b) ma'lûm: ma'yûn B/ mazlûm Ü/ ,
gürelip: gedilüp: B/görülüp S/ azalmağı: ırılmağı S.

04 (a) gözlerde ol: gözlerinden S/ gözlerde hem B/ gönüllerde: gönülleri
B, S, Ü (b) girenler: görenlere B, S, Ü.

05.(a) kân-ı güherdür özleri: gevhere beñzer sözleri B, S, Ü (b) kendüye
lâyık sözleri: kân-ı güherdür özleri B/ kân-ı gevherdür özleri S/ ,
kimse anı bulmağı yok: küfri-y-ile basılmağı yok B, S.

06.(a) gülzâr olur: gülzâr oldı B, S, Ü (b) gülistanı: gülistâni T/
gülistândan S/ güllerinüñ: gülinüñ S.

07.(a) gel gör gözi yaşı B/ gider durmaz gözi yaşı S (b) k'ol şerbeti içen:
ke's-i llâhi içen Ü/ kâse ile içen B, S/ kendüzine: kendüzi-le B, T,
Ü/ gelmeğı yok: olmağı yok B, T, Ü.

xxiv. 01 (a) lu'bet-bâzı:lu'bet ü bâz S (b) döner: dutar Ü.

03 (a) lü'lüye: lü'lüyi T (b) lerzâna: levzâya S, S, Ü/ oldı: olur S, T.

04 (a) li-ma'nisi: key ma'nisi Ü (b) hil'at: hal'at T/hulķı 'azim: hulķu'l-
'azim S/ hulķı Ü'de yok.

05 (a) likin tenüñ: likin ten S, Ü/ likin tene B/ lillâhi hükminde esîr: lillah
hükmi anda sır B, S, Ü (b) luğat iki-se: lafz iki-se S/ ma'ni bir:
ma'nisi bir S.

06 (a) hak sözler: çok sözler B, S, Ü/ yazdı: yazıldı S (b) Lüt u Müsî:
Lüti vü Müsî B, S/ lafz-ı Müsî Ü/ İbrahim: İbrahim S.

07 (b) kaçan: nice S, Ü.

Harfî'l-mîm
XXV

01. *Merdân-ı Hağ bu dünyada*
Mağşüdlara kalmadılar
Mülk-i beğā bulmuş-iken
Meyl-ifenâ kılmadılar
02. *Ma'lûmdur âhır yol eri*
Mevlâ-y-içün n'itdükleri
Miñnet içinde her biri
Miskân olup gülmediler
03. *Mağğüm-isen sen bu işe*
Münkir olup dime nişe
Müşkili yoğ başdan başa
Mü'min olan ölmediler
- 24b 04. *Müştaşklarunğ oldur işi*
Müdâm açar gözi yaşı
Mutlak Hak'ı seven kişi
Mâla cânâ kalmadılar
05. *Meşhûr aħî cümle dile*
Manşûr külin virdi yile
Mecnûn meşel oldu ile
Ma 'şûğdan ayrılmadılar
06. *Mağlûğ bilüsinden geçen*
Mi 'râc dapa oldur uçan
Ma 'nî şarâbindan içen
Mestlikden ayrılmadılar
07. *Münşî bu 'ışğdur 'Âşık'a*
Minnet şükür ol Ğâlik'a
Menzil bulan mülk-i beğā
Medh-ile eydilmediler

^{xxv}01 (a) mağşüdlara kalmadılar: mağşüdlar saklamadılar U.

⁰² (a) âhır: ahi S/ yol eri: yolları Ü/ Mevlâ-y-içün: Mevli-y-içün B (b) olup: olup S.

⁰³ (a) olup: gibi S (b) müşkili yok: müşkil degül S. ⁰⁴

⁰⁴ (b) Hağ'ı: Hağğ'ı B, T, Ü

⁰⁵ (a) meşhûr aħî': meşhûr-durur B/ âhî: âhır S, Ü.

Harfî'n-nûn
XXVI

01. *Niçe yüz biğ 'âşık canın*
Nezr eylemiş kademüne
Nider-iseğ mülk içinde
Ne diyelim keremüğe
02. *Nazaruğa gelen kişi*
Naşî hatuğ alan kişi
- 25a *Nûra döner içi taş*
Nisbet olup devâmuğa
03. *Nağd isteyen sağa gelür*
Nağdin viren seni alur
Na 're urıp pertev olur
Niteliksüz. 'âlemüne
04. *Nevâ bize gevher özünğ*
Ni 'met bize görklü yüzünğ
Nuğl ü şeker şîrîn sözüğ
Neşâğuz biz bu demüğe
05. *Nite neşâğ olmayavuz ,*
Neyçün şâdi kılmayavuz
Nefelendük şolmayavuz
Nağîbüz çün Ğuddâmuğa
06. *Nuşrete irdi kârumuz*
Nevrîz u nev-bahârumuz
Nihâze hem cânlarumuz
Nişâr olsuğ kademüğe
07. *Naşîb oldu 'ışkuğ bize*
Nağşî nihân geldi söze
- 25b *Nefesünğden olur teze*
Ne kim gelürse râmuğa

⁰⁷ (a) münşî bu 'ışğdur: münîr-i 'ışğdur S/ münis bu B, Ü/ minnet şükür ol Ğâlik'a: minnet ü şükr biğ kez Hağ'a B, S (b) bulan: bilen Ü/ eydilmediler: ayrılmadılar S, Ü.

^{xxvi}01 (b) nider-iseğ mülk içinde: neziresin mülk içinde S/ nâdirsin bu mülk içinde B/ nâdirsin mülk içinde Ü/ ne diyelim: ne diyeler T. ⁰²

⁰² (b) olup: olup Ü/olur S.

⁰³ (a) viren: virüp B (b) 'âlemüğe: 'âlâmuğa B/ 'alemüğe S.

⁰⁴ (b) nuğl ü şeker: nağd-i şeker S/ sözüğ: özünğ S/ neşâğuz: neşâğî Ü/ neşâğuz S/ bu demüğe/ devâmuğa T bu dâmeğe S.

⁰⁵ (a) neşâğ: nişâğ B, Ü/ neyçün: ne çün S (b) nefelendük şolmayavuz: nağlidüñi silmeyevüz T/ çün Ğuddâmuâ: çün Ğidâmuâ B/ cümle 'ilmüne T.

⁰⁶ (a) nuşrete: nuşret T (b) nihâde hem: nihâz u hem S/ nihâdumuz B/ nihân u hem Ü.

⁰⁷ (a) 'ışkun: 'ışñı T/teze: tazeS.

Harfî'l-hâ'
XXVII

01. *Heft i klîmde senüñ gibi*
Hiç kimsene görmiş degül
Her kim seni gördi-y-ise
Hergiz. ögin dirmiş degül
02. *Hemândur kim gördi seni*
Heybetüñ arıtdı anı
Hevesüñden düni günü
Hiç bir dem oturmuş degül
03. *Heme 'âlem ileyüñde*
Hemîşe senüñ yoluñda
Hilâl oldu der-peyüñde
Henüz dağı irmiş degül
04. *Hele zebûndur hâşu 'âm*
Hind ü Hıfâyî Rûm u Şâm
Her bir ulu öñüñde râm
Hevli saña irmiş degül
26a05. *Hidâyetüñ Hağ'dan-durur*
Himmetüñ tağlar ahtarur
Hatîf saña âvâz virür
Hârûn anı sürmiş degül
06. *Hidâyetdür 'ışkuñ yolda*
Hâdidür gözde göñilde
Hezârı mı vardır dilde
Hi bir dem dek durmuş degül
07. *Heves olup seni seven*
Hevâ vü yir dolmuş revân
Hümâ kuşu böyle 'ayan
Hergiz ele girmiş degül

Harfî'l-vav
XXVIII

01. *Vâkıf-ısañ bu ma'nîden*
Vakfeyle yolda cânuñı
Varluğünü degsür yoğa
Vir yağmaya gümanunu
02. *Varmağ-ıla irem dime*
Va 'de-y-ile görem dime
26b *Vâsıl-ısan ğuşsa yime*
Vaşf eylegil sultânunu
03. *Vatan dördüdür mutlaka*
Vaşl itmege sini Hak'a
Vatan sana mülk-i bekâ
Vâcibdür afit sehmânunu
04. *"Veylün "den olğil sen irak*
Vıldân için dartma fırak
Veysilerün elden bırak
Virâne kıl dükkânunu
05. *Vechi zibâ buldum-ısa*
Vâlih olup kalduh-ısa
Ve 'ger sana geldüh-ise
Vallâh bulasın kanuni
06. *Vuslat bulan kimseneler*
Vilâyete kalmaz bular
Vefâ dilersen i yâr
Var derde vir dermânunu
07. *Virme gönül 'Âşık yada*
Vaz gel dölenme ğuşsada
27a *Vâ-mânde kalma dünyada*
Veys gibi sür devrânunu

^{xxvii} 01 (a) heft: hefet T (b) kim: ki .T

⁰² (a) hemâna kim: hemândur T/ gördi seni: görmüş seni S (b) hevesüñden: nevesüñde B, Ü/ hiç : hem B, Ü.

⁰³ (a) yolunda: kıyunda S, U/ kıyunda B (b) hilâl: helâk U/ der-pâyüñde: der-peyüñde B, Ü/ der-pâyüñde T/ dağı: dağı Ü.

⁰⁴ (a) 'âm: B'de yok. Hıfâyî: Hıfây T/ Rûm u Şâm: Rûmî Şâm S (b) her bir ulu öñüñde: hizebr oldu yolda T/ hizebr olur öñüñde B/ hümer-ber oldu elüñde Ü

⁰⁵ (b) ahtarur: aqdarur S.

⁰⁶ (a) hidâyetdür: hediyyedür B, S/ hâdidür: hâyildür T/ ha yekdür S

(b) hezârı mı: hezârân mı T/ hi: hey S/ durmuş: tırmış S.

⁰⁷ (a) olup: kıılıp S/ hevâ vü yir: hevâ yiri T/ tölmiş: doldı T/ revân: beyân Ü (b) 'ayan: revân S.

^{xxviii} 01 (a) varluğünü: varlığı B, S/ varluğu Ü/ degsür yoğa: degsür yokluğa S, Ü.

⁰² (a) varmağ-ıla: varlığı-ıla T.

⁰³ (a) vatan dördüdür mutlaka: vâsıtâ dördüdür mutlaka B, Ü/ sini: seni S, Ü (b) vatan saña: vatan-durur T/ sehmânunu: sehmânıñı T/ sehbânunu Ü.

⁰⁴ (a) olğil sen: sen olğil Ü/ dartma fırak: dartma fevâk S (b) veysilerün viselerün T/ dükkânunu: dükkânıñı T/ jB

⁰⁵ (b) v'eger saña: var sen saña B, Ü/ kanuñı: kânıñı T

⁰⁶ (b) dermânunu: dermanıñı T.

⁰⁷ (a) gönül 'Âşık: 'Âşık göñül S, Ü/ vaz gel: var gel Ü (b) vâ-mânde: vâ-mende S/ gibi sür: U'de yok/ devrânunu: devrânıñı T

Harfû'l-lâm
XXIX

01. *Lâfurmaî mü 'min eger*
Lâyık-ısañ bu yola
Lâ-büd kim ol da 'vî kılan
Lâ-şey gibi cânsuz kıala
02. *"Lâ-ya'lemün" olanlara*
Lâ-veyile gelenlere
Lâ-cerem âhl bilenlere
"Lâ-yaħzenün" âyet gele
03. *Lğğ ehlinüñ yolu ħarâb*
"Lâ-yesme'ün" oldu ħıħâb
Lâ-şekke fi-yevmi 'l-ħisâb
"Lâ-yü'minün" ħamu ħola
04. *Lâyim olan kimseneler*
Lâbis olur çirkin ħûlar
Lâyık ħıç olmaya bular
"Lâ-taħrab" ūsız ol kıala
- 27b 05 *Lağar dutanlar bu teni*
"Lâ-ħavf ola düni ħüni
Lâyık müdâm göñli cânı
Lâle gibi beħzi ħüle
06. *Lâ-radde ol gelenlere*
Lâ-kedde ol gidenlere
Lâzım degüldür anlara
Lâ-şey-ile yoldaş ola
07. *Lâ-teşki l 'Ăşık olan*
Lâ-tebki l 'ışıkı dalan
"Lâ-taħneħü" âyet gelen
Lâ-yümkin ol maħrüm kıala

Harfûl-yâ
XXX

01. *Yir yüzinde olduğumca*
Yüregümü yiyü verem
Yüz yıl 'ömrüm olur-ısa
Yüzümü süriyü virem
02. *Yönüm sendin döndürmeyem*
Yadlara baş indürmeyem
- 28a *Yanar odum söyndürmeyem*
Yolunca balķıyu verem
03. *Yilem yügürem armadın*
Yanam yaķılam durmadın
Yazdum canuma 'ışık odın
Yanıñca oķıyu verem
04. *Yumşar-ısan yola döyem*
Yaķın ıraķdur dimeyem
Yatıp uyķu uyımayam
Yılduzları soyu verem
05. *Yolunda ger yağı ħörem*
Yanar od olursa ħirem
Yüz biğ cânım varsa virem
Yağını dokıyu verem
06. *Yavu varursam ne çara*
Yay u kış evden avara
Yig oldur kim şoranlar
Yesiriven diyü verem
07. *Yine bu 'ışık ħondı cana*
Yine içüm yandı yine
- 28b *Yine rengüm döndi yine*
Yine 'Ăşık diyü verem

xxix. 01 (a) I: iy Ü/ eger: eren S (b) lâ-büd kim: lâ-büddür T.

02 (a) "lâ-ya'lemün": "lâ-ta'lemün" 17 lâ-veyile: B'de iki kere yazılmıştır
(b) lâ-cerem: lâ-cirem Ü/ hâl: hâlin S, Ü/ "lâ-yaħzenün": lâ-tahzenün" T/ "lâ-yahzenüne" Ü.

03 (b) lâ-şekke: lâ-şek T/ "lâ-yü'minün": "lâ-yü'min ol" T/ "lâ-yü'mintüne" Ü.

04 (b) lâyıķ: lâħıķ B, S/ "lâ-taħrabü"sız: "lâ-taħrabü" sın T/ kıala: kıla S, S.

05 (a) lâğar: lâğır T/ lâyıķ: lâyıķ B, S.

06 (a) Lâ-radde ol: Lâ-radde ola B, S, Ü (b) anlara: bunlara B.

07 (a) Lâ-teşki: Lâ-teşteki S/ İ: iy B, Ü (b) gelen: bulan S, Ü.

xxx. 01 (a) verem: virem U (b) süriyü verem: süriyü verem B, S.

02 (a) sendin: senden B, S, Ü/ yadlara: yadlığa S, Ü (b) söyndürmeyem: söyündürmeyem S/ yoluñca: yoluñda B/ balķıyu verem: yaķıyu verem Ü.

03 (a) durmadın: ħurmadın S/ yanıñca: yanıñca S, U/ okıyu verem: oķıyu verem S.

04 (a) yola döyem: yola deym Ü/ yatıp: yatıp B, Ü/ yılduzları: yılduzlaruğ B, Ü: yılduzları S, T. ~i (a)

05 yoluñda ger: yolda eger T 05 (b) yağı: yağıy S/ dokıyu: toķıyu S.

06 (a) yavu varursam: yavu varmışam Ü (b) Yig oldur kim: yigdür ol kim Ü/ yesiriven: esiriven S/ yüsriven Ü.

S Ö Z L Ü K

A

'âciz (A.): Güçsüz, beceriksiz, kabiliyetsiz, zayıf, aciz 20/3.
aç-: Bir şeyin kapağını veya örtüsünü kaldırmak 19/4.
açıl-: 1. Bir şeyi kapalı durumdan kurtarmak 22/2. 2. Tıkalı bir şeyden tıkaçı kaldırmak 11/5.
ad: Ad, isim, bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya yarayan söz 8/1,23/7.
ad kığır-: Ad koymak, isim koymak 23/7.
âdemi (A.): İnsana mesup, insanla ilgili 14/3. 'âdet (A.): Huy, tabiat, yol, usul 20/2.
ağyar (A.): Yabancılar, başkaları. ağyar ol-: Yabancı olmak 17/1. ahad (A.) Bir, tek olan Allah 8/4.
ahd (A): Bir işi üzerine alıp söz verme 20/6.
ah (A.): Kardeş, dost 25/5.
âhir (A): Son, sonraki, en son 8/2,13/3.
ahtar-: Altını üstüne getirmek, devirmek, yere yıkmak 26/5.
'âkil (A.): Akıllı, akıl sahibi 20/1.
'akl (A.): Akıl, us, insandaki anlama gücü 19/1.
al-: 1. Elde etmek, ele geçirmek, kazanmak 18/5, 23/4.2. Yok etmek 16/5.
aldan- : Görünüşe kapılarak yanlış bir yargıya varmak, yanılmak 15/4.
âlem (A): 1. Bütün herkes, insanlar, halk 20/4. 2. Dünya, cihan kainat 20/4. 3. Zevk, safa 25/3.
'âlim (A.): Bilgin, bilgili, bilgi sahibi 20/5.
Allah (A): Kainatta var olan her şeyin yaratıcısı, tek olduğuna inanılan yüce varlık, Allah 8/1. alt: Üst karşıtı 10/5. alu: Âciz,ahmak, aptal 21/2.
afi- : Birini veya bir şeyi akla getirerek sözünü etmek, veya onu düşünmek, hatırlamak 27/8,27/3.
ana: Ona ("o" zamirinin yaklaşma hali) 8/6, 11/7, 16/7.
andan/ andın: 1. Ondan 8/6, 9/4. 2. Ondan sonra, sonra 12/4. anı: onu 8/6,8/7.
anla-: Kavramak, akıl erdirmek 22/6. anlar: Onlar 19/2, 28/6. ansuz: Onsuz, o olmadan 8/6. anun: Onun 8/1. ar-: Yorulmak, yorgun düşmek.
'âr (A.): Utanma, utanılacak şey 20/2.
arı: Parlak, güzel 9/4. arkun: Yavaş, âheste, ağır, sakın 23/3.
'arş (A.): Dokuzuncu kat, gök, gök yüzü, sema, arş 9/4,20/3.
âsâyiş (F.): Rahat, huzur, düzenlik, emniyet 9/1.
'âşi (A.): Baş kaldıran, isyan eden itaatsiz 23/6.

'âsi ol-: Baş kaldırmak, isyan etmek 23/6.
aş: Yemek, yiyecek16/3.
'âşık (A.): 1.Çok seven, tutkun, aşık,emre 20/2. 2. Aşık Paşa'nın mahlası 10/2.11/7,9/7.
'âşık ol-: Aşık olmak, çok sevmek, tutkun olmak 11/6', 18/4.
at: At 9/4.
'atâ (A.): Bağış, verme, ihsan 13/3,18/2,20/5.
avara (F. âvâre): İşsiz-güçsüz, başı boş, serseri 28/6.
âvâz (F.): Ses, seda.
âvâz vir-: Seslenmek 26/5.
ay: Gökteki ay, kamer 9/4.
ay u gün: Ay ve güneş 8/3.
'ayan (A.): Açık, belli, aşikar 14/7,22/4,23/2.
âyet (A.): Ayet, Kur'an surelerini meydana getiren cümlelerden herbiri 21/3,27/2.
ayık: Akıl başında 21/6.
ayık ol-: Akıl başında olma 21/6.
'ayn (A.): Göz, bir şeyin aslı, kendisi.
'ayne'l-yakin: Gözüyle görmüş gibi, katı20/1.
ayrıl-: Uzaklaşmak, ayrılmak 8/7,25/5.
az- : Yolunu şaşırarak, sapkınlığa düşmek, ayrı düşmek, ayrılmak 23/3.
'azim (A.): Büyük, ulu 24/4.

B

bağlan-: Birine, bir şeye ilgi duyarak kendisini o şeye vermek 9/7.
bağr/bağır: Ciğer, bağır 9/7
bağrın üt-: Ciğerini yakmak 21/3.
bağrın yi-: Ciğerini yemek 9/7.
bağrın yak-: Ciğerini yakmak 19/3.
bah- / bak-: Gözlemek, ilgilenmek 9/7.
bahâne (F.): Yalandan özür, sebep 20/5.
bahr (A.): Deniz 16/3 b
ahş (F.): Bağış, ihsan 9/6.
bahşâyiş (F.): Bağışlayış, ihsan 12/2.
baht (F.): Talih, kısmet, şans, kader 9/5.
bâkî (A.): Sürekli, devamlı 9/2,19/5.
balkı-: Parlamak, parıldamak, ışık saçmak 28/2.
balkıyı ver-: Işık saçmak 28/2. bana:
Bana ("ben" zamirinin yaklaşma hali) 10/5, 13/1.
bar: Var, mevcut 9/3
baş: Baş, kafa 13/5.
baş indür-: Boyun eğmek 28/2,9/5.
baş şal-: Baş eğmek 15/7.
başdan başa: Hepsini, bütün, bir uçtan öbür uca 24/3.
bat-: Yok olmak, gömülmek 9/1.
bâtil (A.): Doğruluk ve gerçeğe aykırı, doğru olmayan, yalan 9/6.
bâtın (A.): Gizli iç, içte olan 19/1.

bayık: Açık, belli, âşikâr, gerçek, kesinlikle 21/6.
 beg: Sözü geçen ileri gelen, nüfuzlu kişi 9/2.
 bekâ (A.): Bâki olma, ebedilik 11(6,20/6.
 bellü: Açık âşikar, belli 9/4.
 belür-: Ortaya çıkmak, meydana çıkmak 9/1.
 ben: ben (teklik 1 .şahıs zamiri) 16/1.
 benz / beniz: Yüz, renk 9/4.
 benze-: Benzemek, andırmak 23/5.
 ber (A. berr):Toprak, kara 9/3
 berr ü bahr: Kara ve deniz 9/3.
 besâk/ büsâk (A.): Tükürük 19/6.
 besle-: Büyütmek, yetiştirmek 20/3.
 beyân (A.): Açıklama, anlatma 20/1,20/5.
 bi (R): Başına getirildiği kelimeleri olumsuz hâle sokan Farsça edattır.
 bi-'aded: Sayısız, sayılmayacak kadar çok, 8/4.
 bî-gümân: Şeksiz, şüphesiz 20/6.
 bi-hisâb: Hesapsız, sayısız, çok, sonsuz 8/4.
 bil-: 1. Bilmek 13/2. 2. Öğrenmek, haberdar olma 14/2. 3. Değerini bilmek 15/4. 4. Farkına varmak 18/6.
 bil/ bel: Bel 9/6.
 bil bağla-: Önem vermek, azmetmek, hazırlanmak 9/5,9/6.
 biliş: Bildik, tanıdık, dost, âşinâ 22/3.
 billâh (A.): Allah için anlamında bir söz 10/5.
 bin: Bin 9/614/3.
 bin bin: Binlerce 9/6. bin-: Binmek 9/4. bînâ (F.): Gören, görücü 18/3. bir: Bir 26/2.
 bir dem: Bir an 26/2. birle- ile 19/6. birlik: birlik, vahdet 21/4 biribi- /birübi-: Göndermek, irsal etmek 8/1. bişik: Beşik 21/3.
 bit-: 1. Yerden çıkmak, yetişmek 10/4. 2. Ortaya çıkmak, hasıl olmak 21/1. 3. Tükenmek, mahvolmak 18/1.
 biz: Biz (çokluk 1. şahıs zamiri) 8/1,17/1.
 boyun: Boyun.
 boyun ur-: Başını kesmek 21/3. böyle: Bunun gibi, bu şekilde 26/7.
 bu: bu (işaret sıfatı): 14/1, 17/1, 18/6.
 buğz (A.): Kin, nefret, gizli düşmanlık 9/4.
 bul-: Ele geçirmek, arayarak veya tesadüf sonucu bir şeyi elde etmek 8/7,12/7,24/1.
 bular: Bunlar 9/5,12/5,14/5.
 bunca: Bu kadar, bunun gibi, böyle 9/3. bunda: Burada 17/3.
 burâk (A.): Hz. Muhammed'in Miraç'ta bindiği binek 9/4.

bülbül (A.): Bülbül, güzel ötüşüyle bilinen kuş 11/4.
 bütün: Tamam, eksiksiz, sağlam 17/2.

C

cân (F.): 1. Ruh, can, hayat 12/3,13/1,24/2.
 2. gönül, can 16/5, 10/5, 3. Sevgili, aziz 15/4, 23/2, 18/1.
 câna kon-: Cana konaklamak, cana gelmek 28/7.
 cân fidî kıl-: Canını feda etmek 11/1.
 cân vir-: Hayatını vermek, can vermek 8/5.
 cân u ten: Ruh ve beden 10/2
 cânâ (F.): Ey sevgili 18/1.
 câviz / câvid: Ebedî , daimî, bakî 11/7.
 cehd (A.): Çalışma, çabalama 11/1.
 cehd eyle-: Çalışmak, gayret etmek 11/1.
 cehl (A.): Cahillik, bilgisizlik, cehalet 11/6.
 cem' (A.): Toplama, bir araya getirme.
 cem' eyle-: Toplamak, yığmak, bir araya getirmek 11/4.
 cennet (A.): Cennet 11/5.
 cevâb (A.): Cevap, karşılık.
 cevâb söylen-: Cevap vermek 13/4,9/3.
 cevher (A.): Kıymetli taş, elmas 11/6,14/7.
 cevlân (F.): Dolaşma, gezinme 14/6,20/6,22/3.
 cevr (A.): Eziyet, zulüm, haksızlık.
 cevr ü cefâ yut-: Eziyet ve derdi hazmetmek, içinde bırakmak 11/2.
 Ceyhun: Ceyhu nehri 11/2.
 cezb (A.): Kendine çekme, çekilme 11/3.
 cihan (A.): Dünya, âlem,11/2,14/2,18/3.
 cümle (A.): Bütün, hep tamamı 11/1,11/3.
 cümle cihân: Bütün dünya, bütün âlem 19/1.
 cür'a (A.): Yudum 11/7.

Ç

çağırış-: Birbirini çağırarak 11/4.
 Çalap/Çalab: Tanrı, Allah 15/5,12/4,11/3.
 çâre (F.): Kurtulma yolu, bir işi düzeltme yolu, tedbir 11/2.
 çarh (F.): Felek, dünya 19/3.
 çarh u felek: Talih.
 çek-: Kendine doğru çekmek 11/7.
 çeşni: (F.): Lezzet, tat 11/4.
 çık-: Dışarı çıkmak 21/6.
 çirkin (F.): Çirkin 27/4.
 çok: Çok, fazla 11/7.
 çün: 1. gibi 16/4.2. ..ınca,dığı zaman 12/3.
 çün kim: Çünkü, mademki 11/4.

D

- dad/ tat: Tat, lezzet 18/5.
dağın (A.): Şiddetli kin, nefret 18/1.
dağın kıl-: Nefret etmek 18/4. dahi/ dakı 1. da, de, dahi 8/3,26/3.2. Artık, bundan böyle, bundan sonra 13/1. 3. Ayrıca, bundan başka 15/4.
dal: Ağacın gövdesinden ayrılan kollardan herbiri, kol, bölüm 11/6.
dalâlet (A.): Doğru yoldan sapma, sapıklık 18/1, 18/4.
dahik (A.): Gülme, sevinç, neşe 18/5.
dahik kıl-: Gülmek, neşelenmek 18/5.
dalcın-: Uğraşmak, çabalamak, yorulmak 15/4.
dali' (A.): Zulüm, haktan ayrılma
dali' ol-: Haktan ayrılmak, zalim olmak 18/2. dapa: taraf, yön. dar (A.): Ev, yer, yurt 13/1.
dârü'l-bekâ: Ahiret 13/3.
darâbet (A.): Vuruş, vurma, çarpma 19/6.
darîbe (A.): Eskiden bir kimsenin üzerine yüklenen haraç, cizye, gümrük rüsumu gibi bir vazife 18/2.
darîbe vir- :Haraç vermek, gümrük rüsumu vermek 18/6.
dart-/ tart-: Çekmek, dayanmak, katlanmak 27/4.
dâyim (A.dâ'im): Sürekli, devamlı, her zaman, daima 13/3.
deg- : 1. Ulaşmak, erişmek 13/1. 2. Değerinde olmak, değmek 16/4. dek: Sessiz, rahat 26/6.
dek dur-: Susmak, uslu, sessiz, sakin durmak 13/6, 26/6.
değşür-: Değiştirmek, değişmek 26/1.
degül: Değil 15/3, 20/2, 23/2.
dem (A.): Kan 14/3.
dem (F.): An, zaman, vakit, soluk, nefes 17/2.
dem ur-: Bir şeyden söz etmek, bahsetmek, iddiasında bulunmak 17/2.
der (F.): De, da, içinde bulunma bildiren edat13/2.
derhem (F.): Karışık, karma karışık, muztarip, incinme 17/2.
derman (F.): Çare, ilaç 15/3,27/6.
dermânde (F.): Çare bulmak 13/2,14/7.
derpey (F.): Ardı sıra 26/3.
dert: Dert, gam, keder 13/2.
derviş (F.): Saf, kanaatkar ve alçak gönüllü, mütevazî, mütevekkil kimse 13/5.
devâ (A.): Çare, tedbir 18/1.
devâm (A.): Sürekli olma 25/4,25/2.
devlet (A.): Baht, talih, mutluluk, devlet 13/1.
devletlü : Refah, saadet, vezir gibi büyük rütbe sahipleri 13/5.
devr (A.): 1.Dönme, dönüp dolaşma 13/4.
devr-i felek eylen-: Zaman yaratılmak 13/4.
devrân (A.): 1. Dünya, felek 13/1. 2. Zaman, devir 14/3.
deyr (A.): Manastır, kilise 15/1.
küfr (A.): Allah'a ve dine ait şeylere inanmama, dinsizlik, imansızlık 15/1.
dırğam (A.): Kahraman, yiğit, bahadır, dilaver, arslan 18/6.
di-: Demek, söylemek 16/5,18/6,28/6.
diyü ver-: Hemen söylemek 29/7,28/6.
dil (F.): Gönül, kalp, yürek, 26/6. dil: Dil, lisan 11/4,22/6.
dile gel-: Önce söylemezken söylemeye başlamak 12/5.
dilber (F.): Gönül alan, alımlı, sevgili 13/2.
dile-: İstemek, arzu etmek 10/2,17/1,21/1.
dîn (A.): Din 9/3.
dinle-: Dinlemek, işitmek üzere kulak vermek 22/6.
dir-: Toplamak, bir araya getirmek 26/1.
diriğ (F.): Esirgeme 11/7.
diriğ it-: Esirgemek 11/1. diril-: Yaşamak, ömür sürmek 17/4. dirlik: 1. Yaşayış, hayat, sağlık, geçim 21/5. 2. Tahsisat, ödenek 13/6.
dirlik
sür-: Hayat geçirmek, ömür sürmek 22/5.
ditre-: Titremek 13/2.
didâr (F. dîzâr): Güzel yüz, çehre, sevgili, görünme 1762.
dîzâr gör-: güzel yüz görmek 9/5.
dîzâr ol-: Görünmek 17/2.
doğ-: (Güneş) Doğmak 19/1. doğru: Doğru 13/3.
doku-: Vurmak, kakmak. dokıyu ver-: Hemen vurmak, kakmak 28/5.
döl-: Dolu duruma gelmek 13/6,26/7.
döst (F.): Arkadaş,ahbap, yakın olan kimse 9/1.
dög-: Ezmek, topa tutmak 11/6.
dölen-: Süknet bulmak, karar kılmak 27/7.
dön-: 1. Değişmek, bir halden başka bir hale geçmek 17/1,2461.2. Yönelmek 13/1.
döndür-: Çevirmek 28/2.
döy-: Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.
duhâ (A.): Güneş aydınlığı, kuşluk vakti 19/6.
dulın-: Kaybolmak, batmak, gurup etmet 14/7.
dur-: Durmak 28/3.
durak: Durak 9/4.
dut-: 1. İstila etmek, zaptetmek, kaplamak 18/6, 19/6. 2. Alıkoymak, gitmeğe bırakmamak, engel olmak 18/216/5. 3. Yakalamak, ele geçirmek, tutmak 11/6, 14/2. 4. Elde etmek, ihtiyar etmek 21/2

duy-: Duymak, işitmek 21/4.
 düğün: Düğün 12/6.
 düken-: Bitmek, tükenmek 16/6.
 dükkân (A.): İçinde öteberi satılan yer, oda 27/4.
 dülek: Sükun ve güven içinde olma.
 dülek ol-: Sükun ve güven içinde olmak 21/2.
 dün: Gece 13/5.
 dün gün / dün günü: Gece gündüz, geceli gündüzlü 1365,18/5,28/5.
 dünyâ / dünya: (A.): Dünya, içinde yaşadığımız âlem, yer yuvarlağı 91,12/2,8/1.
 dünyeye ko-: Dünyayı bırakmak, terketmek 1467.
 dürd (F.): Tortu, çöküntü 27/3.
 dürid-: Peyda etmek, îcat etmek, türetmek, 8/3.
 dürlü: Çeşitli, türlü 13/4.
 düş-: 1. Yakışmak 16/3. 2. Tutulmak, giriftar olmak 9/2,13/4.
 düş: Rüya 22/5.
 düş yor-: Rüya tabir etmek 22/5.
 düşman (F.): Hasım, düşman 14/7.
 dü-: Tütmek 16/5.

E

ebed (A.): Sonsuz, sürekli, daimî, ebediyet 8/4. eger (F.): Şâyet, eğer (şart eki).16/3.
 eğlen-: Oyalanmak, durup dinlenmek, vakit geçirmek 15/4.
 ehl (A.): Bir işin erbabı 27/3.
 el: El 18/6.
 el al-: yardım etmek, elini tutmak 18/6. elden ko-: Elden bırakmak, terketmek, ihmal etmek 14/4. * elden şal-: Bırakmak, terketmek 12/5.
 ele gir-: Ele geçmek, elde edilmek, yakalanmak 26/7.
 er: 1. Kahraman yiğit 20/1. 2. Kişi, erkek 20/321/3.
 er-: İleri bir dereceyi bulmak 28/3. eren: Allah'a ermiş kimse, kahraman, yiğit 15/7.
 erkân (A.): Bir topluluğun iliri gelenleri, büyükleri 22/2. et: Et 13/2.
 ev: Ev, hane 21/6,28/6.
 evvel: 1. Önce, ilkin 8/1,10/6.2. İlk, birinci 8/2.
 eydil-: Anılmak, söylenilmek, denilmek 25/6.
 eyit-: Söylemek, demek, anlatmak 10/4,22/4.
 ezel (A.): Başlangıcı olmayan, her zaman var olan, Cenâb-ı Hak 8/4. eyle: Öyle 8/3,17/1.
 eylen-: Yaratılmak, hazırlanmak, yapılmak, eylemek 9/3,14/4,13/.

F

fahr (A.): Övünç kaynağı, övünç vesilesi, iftihar vesilesi.
 fahr-i cihân: Cihanın, kâinatın övünç kaynağı olan Hz. Muhammed 22/4. f
 akr (A.): Yoksulluk, fakirlik 22/7.
 fânî (A.): Geçici, muvakkat, bâki olmayan 22/5. fâris (F.): Süvari, atlı. fâris ol-: Süvari, atlı olmak 21/3.
 fâsik (A.): Günah işleyen kimse, günahkar 21/3. fâş (A.): Duyulmuş, meydana çıkmış, yayılmış.
 fâş ol-: Duyulmak 16/1.
 fâyide (A. fâ'ide): Fayda 21/2.
 farz (A.): 1.Yapılması zarurî olan şey, lüzumlu, gerekli 8/1. 2. Allah'ın yapılması kesin olarak lüzumlu, terki günah olan emirleri 18/3. farz ol-: Yapılması zarurî olmak 21/2.
 fazl (A.): Hüner, marifet, fazilet 22/6.
 fâzıl (A.): Fazilet sahibi, erdemli 21/3.
 fehm (A.): Anlayış, idrak, zeka 22/4.
 fehm it: Anlamak, kavrama 22/5.
 fer (F.): Güç, kuvvet.
 fer ol-: Kuvvet olmak, güç olmak 21/2.
 ferman (F.): Buyruk, emir 21/1, 15/1.
 ferrâş (A.): Hizmetçi 11/5.
 ferrâş ol-: Hizmetçi olmak 17/7.
 felsefi (A.): Felsefe ile ilgili, felsefeye âit 22/7.
 feth (A.): Zaptetmek, ele geçirmek, fetih.
 feth-i zaman: Zamanın fâtihî 22/4.
 fetva / fetvâ (A.): Müftü tarafından verilen şer'î karar, fetva 21/2,22/7.
 feyz (A.): Bağış, ihsan.
 feyz-ı İlahî: İlahî bağış, ihsan 21/1.
 fi (A): da,de, içinde bulunma bildiren edat 27/3.
 fi-yevmi'l-hisâb: 27/3
 fidî / fedâ (A.): Gözden çıkarma, uğruna verme, fedâ 11/1.
 fidî kıl-: Feda etmek, gözden çıkarmak 11/1.
 fikr (A.): Düşünce, fikir 13/6
 fikr it-: Düşünmek, fikretme k22/5.
 fi'l (A.): İş, amel, fiil. fi'l-i latif: Güzel iş, amel 21/1.
 firak (A.): Hüzn, keder 19/3. firak
 dart-: Hüzn çekmek 27/4.
 firdevs (A.): Cennet 22/5.
 fitne (A.): Kargaşa, karışıklık 22/6.
 fuzül (A.): Faydasız şeylerle meşgul olan, faydasız şey 21/3.
 furkân (A.): Kur'ân-ı Kerîm 22/4.

G

gaddar (A.): Merhametsiz, zulmeden 21/2.
 Gaffar (A.): Allah, çok affeden, çok bağışlayan.
 Ğaffâr-ı 'ışk: Allah aşkı.
 gafil (A.): aflette bulunan, dikkatsiz, habersiz, gafil, 21/6.
 gafil dur-: Gafil olmak 21/2.
 galat (A.): Yanlış, yanlış 21/3.
 ğalbir (A.): Kalbur, iri delikli elek 21/3.
 ganî (A.): Zengin, varlıklı, sahip olduğu şeyle yetinip fazla istemeyen 21/4
 ganimet (A.): Faydalanılacak şey, umulmadık nimet 21/4.
 garaz (A.): Maksat, niyet, garaz 21(5. ğarb (a.): Batı, Avrupa 17/5.
 gark (A.): Batma, boğulma. gark ol-: Batmak, boğulmak 21/1.
 garka (A.): Suyu batmış.
 garka vir-: Suyu vermek 21/3.
 ğasb (A.): Zorla alma, zaptetme, zorla alınan şey 21/2.
 ğaşbı ol-: Zorla almak, saptetmek 21/2.
 ğars (A.): Dikilmiş fidan 21/2.
 ğavġâ (A.): Kavga, dövüşme, vuruşma 21/1. ğayb (A.): Gizli olan, görünmeyen 21/6.
 ğayb eri: Her devirde bulunan, ancak her kes tarafından görülmeyen ve Allah'ın emirleriyle insanları idare etmeye çalışan kutsal kişi 21/6.
 ğaybet (A.): Birinin arkasından söyleme, çekiştirme 21/5.
 ğaybet yu-: Birinin arkasından çekiştirmeyi bırakmak, gaybeti terketmek 21/5.
 ğâyet: 1. Son derece, çok fazla 21/5. 2. Nihayet, son 24/4.
 ğâyet gel-: Nihayet gelmek 24/4.
 gayr (A.): "sız", değil manasına gelir.
 ğayr-i mahlûk: Yaratılmış değil, gayr-i mahluk 21/4.
 gayret (A.): Çalışma, çabalama 21/5.
 ğâzî (A.): Savaşan, gaza eden, savaştan zaferle dönen 21/1.
 geç-: 1. Geçinmek, yaşamak, ömür sürmek 18/3. 2. Vaz geçmek, terketmek 19/4. 3. Geçip gitmek, gitmek.
 gedil-: Eksilmek, gedik açılmak 23/1
 gel-: 1. Bir yere gelmek 16/3 2. Olmak, meydana gelmek, vaki olmak 17/1, 18/3. 3. Ulaşmak, erişmek, gelmek 27/5. 4. Dile, lisana gelmek 24/6.
 ger (R): Eğer, şayet (bk.. eğer) 16/3,23/3. gerek: yakışır, layık 11/2.
 gevher (F.): Bir şeyin aslı 9/3.

gey-: Giymek 10/6, 14/4.
 ğızâ (A. ğidâ): Besin., gıda 21/4.
 ğirçek: Gerçek, doğru 23/1.
 ğiriftar (F.): Yakalanmış, tutulmuş.
 ğiriftar ol-: Yakalanmak, tutulmak içine düşmek 17/7, 17/7.
 ğirü: Sonra 15/3.
 ğit-: Yol almak, ğitmek 18/1.
 ğizlen-: Gizlenmek, saklanmak 23/2.
 ğöç-: 1. (mec.) ölmek 9/2. 2. Göç etmek: Yurt değiştirmek 23/1.
 ğöl: Göl 12/7.
 ğöle dal-: Göle atlamak, göle dalmak 12/7.
 ğönül: Gönül 9/2, 10/5, 18/1.
 ğönül al-: Sevindirmek 10/4.
 ğönül vir-:Bağlanmak, tutulmak 22/6,9/5,
 ğör-: Görmek, farketmek, müşahede etmek 8/6, 23/2,26/1.
 ğörin-: Görünmek 24/1
 ğörklü: Güzel, gösterişli 12/5,25/4.
 ğöz: Göz 11/2, 23/2, 23/4.
 ğurbet (A.): Yabancı yer, yadel 21/3.
 ğurriş (F): Bağırış, haykırış, bağırma
 ğuşşa (A.): Keder, tasa, kaygı 21/3, 27/7.
 ğuşşa yi-: Üzülmek, tasalanmak 27/2.
 ğüç: Güç, kuvvet 23/3.
 ğüftâr: Söz, lakırdı 17/3.
 ğüftâr ol-: Söz söylemek 17/3.
 ğümân (F.): Şüphe 26/1.
 ğül: Çiçek, gül.
 ğül-istân: Gül bahçesi, güllük 23/6.
 ğül-zar: Gül bahçesi 23/6
 ğül-: Alaylı gülmek, alay etmek, gülmek.
 ğün: 1. Güneş 19/1, 14/7. 2. Gündüz 10/3.
 ğün doğ-: Güneş doğmak 19/1.
 ğürelmek: Azgınlaşmak, zıplılaşmak 23/3.

H

haber (A.): Havadis, bilgi, haber. haber duy-: Haber almak, haberdar olmak 14/2.
 hâcet (A.): Lüzumlu ve gerekli olan şey 12/6.
 hacil (A.): Utanma. hcil ol-: Utanmak 10/7.
 hâdim (A.): Hizmet eden, hizmetçi. hadim ol-: Hizmet etmek 12/5.
 hâ'il (A.): İki şey arasında veya bir şey önünde bulunan perde, engel 26/6.
 Hak, Hakk (A): 1.Allah 11/1, 12/6, 26/5 2. Doğru ve gerçek olan 9/6,24/6.
 Hâkim (A.): Her şeyi bilen, her şeye vakıf olan Allah 24/1.

Hâkim-i mutlak: Şanı yüce olan Allah, Cenâb-ı Hak 8/5.
 hâl (A.): Durum, vaziyet 15/7.
 hâlden hâle dön-: Çeşitli hallere girmek 12/4.
 Hâlik (A.): Yaratan Allah 12/1, 25/6.
 hâlis (A.): Saf, katıksız, hilesiz.
 hâlis ol-: Saf olmak 12/5.
 halk (A.): insanlar, insan topluluğu, halk 12/3.
 halvet (A.): ıssız, boş yer 12/4.
 hân (F.): 1. Sofralı 2/7. 2. Yemek 10/6, 15/4.
 hân mân (F.): Ev bark, ocak, yuva 1/7.
 harç (A.): Harcama, masraf.
 harç eyle-: Harcamak 12/3.
 harf (A.): Söz, lakırdı.
 harf göli: Söz, lakırdı gölü 12/7.
 haris (A.): Hırslı, tamahkar.
 haris ol-: Hırslı, tamahkar olmak 12/2.
 hâş: Özel, hususi, 14/3.
 hâş u 'âm: Bütü herkes, umum halk 26/4.
 hâsa (A.): Bir kimseye mahsus olma, âdet, alamet 12/6.
 hâsid (A.): Kiskanın, kıskanç, haset eden 12/7.
 haşım (A.): Düşman 24/7.
 haşıl (A.): Sonuç olarak 11/3, 11/1.
 haslet (A.): Tabiat, huy 12/5.
 hasret (A.): Özlem, özleyiş 11/1.
 hâşâ (A.): Asla, hiçbir zaman, Allah göstermesin 11/2.
 hatây (A.): Çin'in kuzeyinde bir bölge 26/4.
 hatır (A.): Gönül, kalp 12/3.
 hatif (A.): Gaipten gelen ses 26/5.
 havf (A.): Korku, korkma.
 havf ü recâ: Korku ve ümit 12/4.
 havşala (A.): Anlayış, akıl, zihin 12/5.
 hâyin (A. hâ'in): hiyanet eden, hayin 12/6.
 hayme (A.): Çadır.
 hayme ur-: Çadır kurmak 12/7.
 hayran (A.): Şaşkın, şaşma kalmış.
 hayran kal-: Şaşma kalmak, hayrette kalmak 12/4.
 hayran ol-: Hayrette kalmak, şaşma kalmak 12/4.
 hayret (A.): Şaşma, şaşırma.
 hayret kıl-: Şaşırmak, hayret etmek 11/1.
 hayvân (A.): Hayvan 11/2.
 hayy (A.): Diri, Allah'ın sıfatlarından.
 hayyü'l-bekâ: Yok olmayan Allah 12/5.
 hâzır (A.): Bulunan, mevcut olan.
 hâzır ol-: Hazır bulunmak, meydanda olmak 12/3.
 hazret (A.): Saygı için kullanılan bir söz 12/4.
 hazz (A.): Hoşlanma, zevk, sevinç.
 neft (A.): Yedi 26/1.
 heft iklim: Dünyanın yedi bölgesi 26/1.
 hele: Mâdem ki, madem 26/4.

helva (A.): Un, yağ, şeker vs. maddelerden yapılan bir çeşit tatlı 12/7.
 hem (F.): Ayrıca, üstelik, bir de 21/2, 16/2
 hemân (F.): Tam, tamamen, aynen.
 heme (F.): Hep, bütün 26/3.
 hemîşe (F.): Daima, her zaman, her vakit 26/3.
 henüz (F.): Daha yeni, ancak, şimdi, henüz 13/4, 23/7.
 her (F.): Birer birer olarak hepsi, tamamı.
 her biri: Ayrı ayrı, hepsi 24/2.
 her dem: her zaman 13/7, 23/6.
 hergiz (F.): Asla, katiyen, hiç bir vakit 26/1, 26/7.
 her ki: Kim ki, kim olursa, her kim ki 14/2, 26/1.
 hevâ (F.): Arzu, istek, heves 26/7.
 heves (F.): İstek, arzu 26/2.
 heves ol-: Heveslenmek 26/7.
 hevl (A.): Korku 26/4.
 hezâr (F.): Bülbül.
 hezâr (F.): Bin.
 hezârân (F.): Bülbüller 26/6.
 hezârân (F.): Binlerce 9/6.
 hırs (A.): Şiddetli istek, tamah 12/2.
 heybet (A.): Ululuk, büyüklük, gösteriş, azamet 26/2.
 hissa (A.): Bir olaydan çıkarılan ders, pay, nasip 12/7.
 hi: Seslenme edatı, hey 26/6.
 hiç (F.): Asla, büsbütün, hiç 15/5, 26/1.
 hicâb (A.): Perde, engel 12/6.
 hidâyet (A.): Doğru yolu bulma 26/6.
 hidmet (A.): Birinin işini görme hizmeti 12/2.
 hikmet (A.): Bilgelik, gizlilik, hikmet 12/4.
 hilâl (A.): Yeni ay 26/3.
 hal'at (A. hil'at): Padişah veya vezir tarafından takdir edilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan 12/4, 14/4, 24/4.
 himmet (A.): Gayret, çalışma, çabalama 26/5.
 hind (A.): Hindistan 26/4.
 hizebr (A.): Arslan, cesur, yürekli adam 26/4.
 höd/ höz (F.): Kendi, bizzat 15/1, 17/2, 20/1.
 hözbîn (F.): Kendini beğenmiş, bencil 12/5, 10/2.
 höz-bin ol-: Kendini beğenmek, bencil olmak 13/2.
 hör (F.): Ehemmiyetsiz, değersiz 12/3.
 hör ol-: Ehemmiyetsiz olmak, değersiz olmak 12/6.
 horyad: Hoyrat, huysuz, kaba 12/6.
 hoş (F.): İyi, güzel, hoş 12/1, 12/7, 18/2.
 hoşnüd (F.): Razi, memnun 12/4.
 hoşnüd ol-: Razi olmak, memnun olmak 12/4.
 hü (F.): Tabiat, mizaç, huy 12/5, 19/5, 27/4.
 hüb (A.): Güzel, iyi, hoş 20/4.
 hubb (A.): Sevgi
 hubb-ı vatan: Vatan sevgisi 12/5.

huddâm (A.): Hizmetkar.
 hulk (A.): Huy, tabiat, ahlak 12/1, 19/5, 24/4.
 huri (F.): Sevgili, cennet kızı, huri 9/6.
 hurşid (F.): Güneş 12/3.
 hükûm (A.): Emir, irade, buyruk, hüküm 18/3, 12/3.
 hükûm sür-: Hükmetmek 17/3.
 hümâ (F.): Saâdet, kutluluk.
 hümâ kuşu: Saâdet kuşu, devlet kuşu 26/7.
 hürmet (A.): Saygı, hürmet 11/1.
 hüsn (A.): Güzel, iyi.
 hüsn-i dünyâ: Dünya güzeli 1/2/6.
 Hüsrev (F.): Hüsrev ü Şîrin hikayesinin erkek kehramanı 12/2.

I

irak: Uzak 9/4, 28/4.
 irak ol-: Uzak olmak 27/4.
 iril-: Ayrılmak, uzaklaşmak 17/4.
 *ışk (A.): Sevgi, aşk 17/7, 20/3, 20/4.
 'ıska dal-: Âşık olmak 12/6.
 'ıska düş-: Âşık olmak 13/4.

İ

i: ey 9/1, 27/1, 28/7.
 i-: İmek fiili, olma, kılma bildirir 24/1.
 'ibret (A.): Kötü ve yanlış davranışlardan sakınmak için ders alıp uyanmaya sebep olacak hâdise, bu gibi hâdiselerden alınacak ders.
 iç-: Bir sıvıyı ağza alıp yutmak, içmek 19/4.
 iç: İçeri, iç 17/2, 25/2.
 içre: İçinde 14/3, 15/7.
 ig: Eksen, verem, inceağrı 21/3.
 ihtiyar (A.): Kendi arzusuyla hareket etme, seçme, seçilme 17/4.
 ihtiyar ol-: Kendi arzusuyla hareket etmek.
 iki: İki 24/5.
 iki cihân: Dünya ve âhîret 8/3.
 il: Ülke, diyar 17/5, 20/4.
 il: Yabancı, el 25/5.
 iley: Ön, huzur, kat, yan, taraf 26/3.
 'illiyin (A.): Cennetin ve gök yüzünün en kutsal, en yüksek tabakası 20/4.
 'ilm (A.): Bilgi, ilim 25/5.
 'ilme'l-yakîn: Kesin bilgi ile gerçeği bilmek 20/1.
 'ilm ü edeb: Bilgi ve iyi terbiye 12/4.
 ins (A.): insan, beşer 8/3.
 ins ü melek: İnsan ve melek 21/2.
 ir-: Ulaşmak, varmak, erişmek 9/3, 26/4, 26/3.
 iril-: Ulaşılmak 8/7.
 iste-: 1. Dilemek, arzu etmek, istemek 14/6, 14/6.
 2. Ümit etmek, beklemek 14/1.
 issi: Sahip, malik 18/2, 2/6.

iş: Hareket, davranış, amel, iş 9/2.
 işi koy-: İş bırakmak 9/6. işle-:
 Yapmak, işlemek 12/3. iy: bk. î

K

Ka'be (A.): Mekke'de Harem-i şerifin ortasında bulunan kutsal yapı 23/4.
 kadem (A.): 1. Uğur 15/1, 25/1, 25/6. 2. Ayak 17/2
 kadem ur-: Gitmek, bir yere girmek, yapmaya girişmek 17/2.
 kadim (A.): Eski 23/1.
 kadir (A.): Kudret sahibi olan Allah 23/7.
 kadir Çalâp: Kudret sahibi olan Tanrı 22/4.
 kâfir (A.): Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan, kâfir 9/1, 18/4, 23/4.
 kahr (A.): 1. Zorlama, zorla bir iş görme 16/3.
 2. Zulüm, eziyet 14/4.
 kahrın ye-: Bir şeyin zulmünü, aziyetini çekmek, kabul etmek 14/4.
 kal-: 1. Kalmak, bir yerde durmak 23/7, 23/1, 16/5. 2. Bırakmak, yapmamak, vaz geçmek 16/6.
 3. İtibar etmek, bakmak 24/1, 15/2, 11/1.
 4. Herhangi bir hal üzerine kalmak 27/5.
 kal'a (A.): Kale, hisar 23/4.
 "kâlû beli": Evet dediler 22/1.
 kamer (A.): Ay 17/6.
 kamu: 1. Bütün, hep 13/2, 15/2, 16/2.
 2. Herkes 8/1, 10/7, 21/2.
 kan: Kan 8/5.
 kân (F.): Kaynak 22/4, 14/4, 27/5.
 kân-ı güher: Cevher kaynağı 23/5.
 kanda: Nerde, her nerede 22/3, 22/4/
 kandan: Nereden 16/7.
 kargı: Hangi 22/3.
 kanı: Hani, nerede 22/6, 17/7.
 kapıl-: Etkisinde kalmak, bağlanmak, kapılmak 11/3.
 kapu: Kapı 22/2.
 kani-: Karışmak, karıştırılmak 17/4.
 karşı: Karşı 12/4.
 karşı dur-: Karşısında durmak 22/5.
 kâşid (A.): Niyet eden, kasdeden 22/3.
 kayık-: Temayül göstermek, yüz çevirme, sapmak 21/4.'
 kâyim (A. kâ'im): Ayakta duran, ayakta bulunan 22/2.
 kâyim dur-: Ayakta durmak 9/5.
 kendü: Kendi, kendisi 23/5, 19/5.
 kendüzi: Kendisi, zatı, şahsı, nefsi 23/7.
 kerem (A.): Cömertlik, büyüklük, lütuf, ihsan 25/1.

kerîm (A.): Büyük, sonsuz kerem sahibi (Allah) 8/5, 24/2.
kesâd (A.): Kıtlık, yokluk. kesâd ol-: Kıtlık olmak 23/1. key: İyi, iyice, hakkıyla 21/4.
kiğir-: Çağırarak, seslenmek davet etmek, haykırmak 23/7.
kıl: ince, kıl.
kıldan kıla: İnceden inceye 22/4.
kısmet (A.): Nasip, kısmet talih 22/2.
kısmet ol-: Nasip olmak 22/4.
kıy-: Kıymak, acımayıp öldürmek 21/1.
kıymet (A.): Değer, kıymet 22/4.
kıymet kıl: Kıymet vermek, değer vermek 24/7.
kıymet vir-: Değerlendirmek, değer vermek 24/3.
ki: Ki (bağlama edatı) 8/5.
kibr (A.): Büyüklük taslama, kendini başkalarından üstün tutma 20/2.
kim: 1. Kim (soru zamiri) 8/6. 2. Kim (bağlama zamiri) 21/1.
kimse: Kimse, kişi 9/6, 23/3, 23/5.
kine (F.): Gizli düşmanlık 9/4, 20/2. kimsene: Kimse 12/1, 12/5, 14/5. kirtü: Gerçek, doğru, hak 23/6.
kişi: İnsan, adam, kimse 11/1, 11/6, 20/1. ko-: 1. Bırakmak, terketmek 14/1, 10/1, 15/4. 2. Alıkoymak 20/2.
kon-: Yolculuk esnasında bir yere inmek, konaklamak 23/1.
kudret (A.): Güç, kuvvet 10/7.
kul : Kul, insan, 17/6, 22/1, 15/2.
Kur'ân (A.): Peygamberimiz Hz. Muhammed'e inen İlahî kitap 21/4.
kurtıl-: Kurtulmak 19/1.
kuşür (A.): Kusurlu 12/3. kuş: Kuş 22/6.
kutb (A.): Bir kavmin önde geleni ve her hangi bir konuda derin bilgisi olan kimse.
kutb-ı cihân: Cihanın en önde geleni 23/6.
kuvvet (A.): Kudret, güç, kuvvet 24/3, 22/2.
kuvvet vir-: Kuvvetlendirmek 21/3.
küfr (A.): İmansızlık, dinsizlik, küfür 9/3.
kül: Yanan cisimlerden kalan toz, kül 25/5.
külün yile vir-: Külünü yele savurarak yoketmek 25/5.

L

lâ (A.): Olumsuzluk edatı 27/3.
lâ-büd: Lazım, gerekli, kaçınılmaz 27/1.
lâ-cerem: Şüphesiz, elbette 27/2, 20/2
lâ-havf: Korkusuz 28/5.
lâ-havf ol-: Korkusuz olmak 28/5.
lâ-kedde: Çalışma, çabalama, uğraşma yok 28/6.

lâ-redde: Ret yok 28/6.
lâ-şek: Şüphesiz, tabii, elbette 27/3.
lâ-şey': Pek değıersiz bir şey 27/1, 28/6.
lâ-tahzenün: Hüzünlenmeyiniz, kederlenmeyiniz 27/2.
"lâ-taknetü": Ümidinizi kesmeyin 27/7.
"lâ-takrabü": Yaklaşmayın 27/4.
"lâ-ta'lemün": Bilmezsiniz 27/2.
lâ-tebki: Ağlama 28/7.
lâ-teşki: Şikayet etme 28/7.
"lâ-yesme'ün" İştmezler 27/3.
"lâ-yü'min": İman etmiş değil 27/3.
lâ-yümkin: Mümkün değil 28/7.
lâ-veyl: Kedersiz, belazız olma 27/2.
lâbis (A.): Giyen, giyme.
lâbis ol-: Giymiş olmak 27/4.
lâf (F.): Söz, konuşma.
lâf ur-: Konuşmak 27/1.
lağ (F.): Şaka, latife, mizah 27/3.
lâğar (F.): Zayıf tutmak, zayıf görmek, arık, zebun 28/5.
lahn (A.): Nağme, ezgi, birden fazla sesin meydana getirdiğı müzik cümlesi 24/7.
la'l (A.): Yakuta benzeyen kırmızı renkte kıymetli süs taşı 24/7.
latif (A.): Güzel hoş, tatlı.
latif ol-: Güzel olmak 12/2.
lâyık (A.): Yakışan, yaraşan, uygun 23/5, 27/5.
lâyim (A. lâ'im): Çekiştiren, levmeden 27/4.
leked (F.): tepme.
leked-küb: Tepme yiyen, tepmeden ezilmiş.
lenger (F.): Gemiye yerinde tutabilmek için denize atılan zincir ve bu zincirin üzerindeki çapa 24/7.
lerzân (F.): Titrek, titreyen 24/3.
leşker (A.): Asker.
leşker-keş: Asker idare eden, asker çeken, hükümdar 24/3.
levha (A.): Düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılan nesne, levha 24/6.
"levlâk" (A.): "Sen olmasaydın" Cenâb-ı Hakk'ın Hz. Muhammed'e hitabı 24/4.
levn (A.) Renk 24/4.
levn-â-levn: Çeşitli renkleri olan, renk renk 24/4.
leyi (A.): Gece.
leyi ü nehâr: Gece gündüz 24/1.
Leylî (A.): Leylâ ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı 24/2.
lezzet (A.): Tat, zevk, çeşni 23/2.
lezzet vir-: Tat vermek 23/2.
li (A.): «Benim için», edat 24/4.
lika (A.): Yüz, çehre, görüşme 24/2.
lîkin (F.): Lakin, ancak 24/1.

li'llâh (A.): Allah için, Allah'a mahsus 24/5. lî-ma'ni: Benim için mânâ 24/4.
 lisân (A.): Dil, lisan 20/4, 24/5.
 lokma (A.): Bir defada yutulacak kadar az yiyecek, lokma 24/2.
 Lokmân (A.): İslamıktan önceki Araplarda efsanevî bir şahsiyet olup Kur'ânda da ismi geçen ve öğütleriyle meşhur olan pek eski bir hekimin adı 24/3.
 lök: Tek hörgüçlü deve 24/7.
 lu'bet (A.): Oyuncak, her kesi hayrete düşürecek şey 23/1.
 lu'bet-bâz: Oyuncu, hokkabaz 23/1. Lûğat (A.): Söz, kelime, sözlük 24/5.
 lutf (A.): İyilik, iyi muamele 10/1.
 lutfu kerem: İyilik ve cömertlik 24/4.
 lü'lü (A.): İnci 24/3.

M

magrur (A.): Gururlu, kendini beğenmiş, büyüklük taslayan 17/5.
 mağrur ol-: Gururlu olmak 16/5.
 mâh, meh (F.): Ay, kamer 10/5.
 mahkûm (A.): Birinin hükmü altında bulunan 24/3.
 makşüd (A.): İstenen, kasdolunan, niyet edilen 24/İ!
 mânde (F.): Kalakalmış, işten kalmış, çaresiz 27/7.
 ma'nî (A.): Manâ, anlam, iç, iç yüzü 12/7.
 Mañşür (Hallâc-ı Mañşür): Asıl adı Hüseyin'dir. H. 922 yılında asılmak suretiyle öldürülen ve Dîvan Edebiyatında adına sık sık rastlanan ünlü sûfi 25/5.
 ma'sûk (A.): Sevilen, sevilmiş 20/1.
 mâl (A.): Servet, varlık, sahip olunan şey.
 mâla câna kal-: Mala cana değer vermek, bağlanmak, kapılmak 25/4.
 ma'lûm (A.): Bilinen, belli 23/3.
 Mecnûn (A.): "Leylâ il Mecnûn" hikayesinin erkek kahramanı 24/2.
 Mecnûn mesel Mecnun gibi, Mecnun misali 25/5.
 mekseb (A.): Kazanç vasıtası, kazanç 21/1.
 melek (A.): Allah'ın, durumları diğer canlılara benzemeyecek şekilde nurdan yarattığı varlıklar.
 meñşür (A.): Yayılmış, neşrolunmuş, ferman 21/1.
 menzil (A.): 1. Oturulacak yer, ev 25/6. 2. Yol, varılacak yer 20/6.
 merdân (A.): Yiğitler, insanlar 15/5.
 merdân-ı hak: Doğru insanlar, Hakkın yiğitleri 24/1.
 mest (F.): Kendinden geçme.
 mest ol-: Kendinden geçmek, sarhoş olmak 17/6.

meşhür (A.): Şöhretli, şöhreti herkesçe bilinen 25/5
 Mevlâ (A.): Allah 24/1.
 meydân (A.): Geniş, açık, düz yer 15/4, 18/6.
 meyl (A.): Gönül verme, sevme. meyl-i fena kıl-: Faniye, yok olana gönül vermek, tutulmak 24/1.
 mı, mi: Soru eki 11/1.
 mi'râc(A.): Göğe çıkmak, Hz. Muhammed'in göğe çinmasıyla meydana gelen büyük mucize 13/5.
 miskin (A.): Fakir, yoksul, zavallı 24/2. miskin ol-: Yoksul olmak 14/2.
 muhtâc (A.): Fakir, yoksul, ihtiyacı olan 11/5.
 mukim (A.): Duran, ikamet eden 8/2.
 Mustafâ (A.): Hz. Muhammed'in adlarından biri, seçilmiş 22/4.
 mutbah (A.): Mutfak 15/3.
 mutlak (A.): Kayıtsız şartsız, yalnız 25/4.
 mutlaka (A.): Kayıtsız, şartsız, yalnız 27/3 mübin (A.): Açık, besbelli 11/6.
 müctebâ (A.): Seçilmiş, seçkin 22/4.
 müdâm (A.): Devamlı, sürekli, aralıksız 1/7.
 müdâm ak-: Sürekli akmak 25/4.
 mülk (A.): Mülk , sahip olunan şey, mal, ülke 11/6, 9/2.
 mülk-i 'aceb: Tuhaf, garip ülke 12/4. mülk-i bekâ: Ebedî olan ülke 27/3, 24/1.
 mülk-i nihân: Gizli, görünmeyen ülke 20/4.
 mü'min (A.): İnanmış, iman etmiş, mü'min.
 mü'min ol-: İnanmak 24/3.
 müstağrak (A.): Kendini bilmeyecek derecede dalgın 8/7.
 münir (A.): Nurlandıran, aydınlatan 24/5,17/7.
 münkir (A.): İnkâr eden. münkir ol-: İnkâr etmek 17/7 ,24/3.
 münşi (A.): Üslûbu güzel olan, kâtip 25/6.
 müşkil (A.): Güçlük, zorluk 24/3.
 müştâk (A.): Özleyen, arzu eden, can atan 8/1, 15/3, 25/4.

N

nâb (F.): Halis, saf, katıksız 17/1.
 nakd (A.): Akçe. para 25/3.
 nakîb (A.): Bir tekkede şeyhin yardımcısı olan en eski derviş 25/5.
 nakl (A.): Anlatma, hikaye etme 25/5.
 nakş (A.): İşleme, süs, nakış 25/7.
 nân (F.): Ekmek 18/3.
 na're (A.): Yüksek sesle bağırma, nara . na're ur-: Yüksek sesle bağırma 25/3.
 naşihat (A.): Öğüt, nasihat 25/5.
 nây (F.): Ney, kamıştan yapılan düdük 15/6.

nazar (A.): Bakma, gözetme, iltifat 25/2.
 nazar kıl-: Değer vermek, iltifat etmek, bakmak 22/1.
 ne: 1. Ne, hanği, şey (soru sıfatı) 17/5, 17/1, 25/1.
 2. (soru zamiri) 25/1, 12/, 24/2. 3. değil (olumsuzluk edatı)
 ne çâre: Çaresi yok, elden ne gelir 28/6.
 nebbâş (A.): Kefen soyucu 16/5.
 nefelen-: Canlanmak, kuvvetlenmek 25/5.
 nefes (A.) Soluk 26/7.
 nefis (A.): Arzu, istek, hea vü heves, nefis 21/120/5.
 nefse uy-: Arzu ve hevasına uymak 11/2.
 nefsinde ölmek-: Nefsinde öldürmek 21/1.
 nese: Şey, nesne 12/3.
 neşât (A.): Sevinç, neşe, şen ve neşeli olma 25/4.
 neşât ol-: Neşeli olmak 25/5.
 nev (A.): Yeni, taze.
 nevbahâr(F): İlkbahar 25/6.
 nevâ (A.): Ses, âhenk 25/4.
 nevrüz (F.): Güneşin koç burcuna girdiği gün olup rûmî martın dokuzuna rastlar, ilkbahar başlangıcı ve celâlî takvimine göre yıl başıdır 25/6.
 neyçün: Niçin, neden 25/5.
 nezr (A.): Adak, adama.
 nezr eyle-: Adamak 25/1.
 nice / nice: 1. Nasıl 9/3, 16/4. 2. Ne kadar 25/1.
 nihân (F.): 1. Gizli, saklı, örtülü 23/2 2. Gizlice 25/7.
 nihâze (F.): Konmuş, konulmuş, koymuş 25/6.
 ni'met (A.): Mutluluk, saâdet, lütuf, iyilik, ihsan 25/4.
 nişâr (A.): Saçma, saçılma .
 nişâr ol-: Saçılmak, dağılmak 25/6.
 nisbet (A.): Bağ, ilgi, bağlılık.
 nisbet ol-: Bağlı olmak 25/2.
 nişan (A.): İz, belirti, nişan, delil 19/2, 14/3.
 nişe: Niçin, nasıl 24/3.
 nite: Nasıl 25/5, 22/4.
 nitelik: Keyfiyet, mahiyet 21/3, 25/3.
 nukl (A.): Yaş veya kuru yemiş 25/4.
 nür (A.): Işık, ziya, parlaklık, parlama 9/1.
 nura dön-: Nura dönüşmek, nura inkılâp etmek 25/2.
 nuşret (A.): Zafer 26/6.

O

o: bk. ol.
 od: 1. Lav 16/4. 2. Ateş.
 okı-: Okumak 28/3.
 ol: 1. O (işaret zamiri) 8/1, 14/5, 23/3. 2. O (işaret sıfatı) 22/4, 22/5. 9/2.

ol-: 1. Olmak 11/1, 14/5, 19/1. 2. Ait olmak 11/1.
 3. Bir durumdan başka bir duruma geçmek, yeni bir durum kazanmak 20/2, 11/2. 4. Varlık kazanmak 17/2. 5. Bulunmak, mevcut olmak 286/1.
 ornanma-: Yerleştirilmek, yerleşmek, oturtulmak 9/3.
 otur-: 1. Oturmak 16/1. 2. Sakinleşmek 26/2.

Ö

ög: Akıl, hatır, zihin 26/1.
 ögüt: Ögüt, nasihat.
 ögüt al-: Nasihata önem vermek, ögüt almak 12/6.
 öküş: Çok, fazla 11/6, 14/6.
 öl-: Ölmek 17/7.
 'ömr (A.): Yaşama, yaşayış, hayat, yaşama süresi 20/6, 28/1.
 ön: Bir nesnenin ön tarafı, huzur, yan, ön. baş dan sona: 1. Baştan turnağa kadar, baştan sona 15/5. 2. Her zaman, dâimâ 13/6. ö-: Ses çıkarmak, ötmek 15/5.
 ö-: Geçmek, aşmak. öz: Kendisi, zatı, nefsi 23/5, 25/4.
 'özl (A.): Bir suçun mazûr gösterilmesini gerektiren sebep, mazeret, özür 20/5.

P

pâdişâh, pâdişeh (F.): Hükümdar, padişah 10/1.
 perhiz (F.): Çekinme, sakınma. perhiz kıl-: Çekinmek, perhiz etmek 15/3.
 pertev (F.): Işık, parıltı. pertev ol-: Işık olmak 25/3. pervâz (F.): Uçma, uçuşma.
 pervâz ur-: Uçmak, kanatlanmak 17/3.
 perveriş (F.): Terbiye etme, besleme, besleyiş 19/2.
 Peygamber (F.): Allah'ın emirlerini insanlara bildiren, elçi, peygamber 8/1.
 piş (E): Ön 20/5.
 pişrev (F.): Önde giden 9/2.

R

rağbet (A.): İtibar, iyi kabul edilme. rağbet kıl-: İtibar etmek, değer vermek 14/1.
 râğıb (A.): İstekli, rağbet eden.
 râğıb ol-: İstekli olmak 15/1.
 rahat (A.): Kedersiz, rahat, üzüntüsüz olma 15/2.
 rahim (A.): Çok merhametli, esirgeyen, acıyan (Allah) 8/2.
 rahmet (A.): Acıma, esirgeme 10/4.
 râm (F.): Boyun eğen, itaat eden, kendini başkasının emrine bırakan. râm ol-: Boyun eğmek, itaat etmek 26/4.

ra'nâ (A.): Güzel, latif, hoş görünen 15/5.
 rast (F.): Doğru 15/1.
 râz (F.): Gizli şey, sır 15/2, 15/7.
 râzi (A.): Kabul eden, rıza gösteren. râzi ol-: Boyun eğmek, rıza göstermek 15/3.
 red (A.): Geri çevirme, geri döndürme, kabul etmeme.
 red ol-: Geri çevirmek 15/7.
 reh(F.): Yol 15/3. reh-zen: Yol kesen 15/3.
 rehber (F.): Yol gösterici, rehber 15/3.
 remz (A.): İşaret, işaretle anlatma 15/2.
 renç (F.): Eziyet, sıkıntı, zahmet.
 renç it-: Eziyet etmek 15/6.
 renç-i emek: Çalışma, gayret sıkıntısı 15/.
 reng (F.): 1. Renk 15/4, 24(7. 29/7. 2. Suret, şekil 19/2.
 rengine kal-: Rengine kapılmak, rengine değer vermek 24/7.
 reng vir-: Renklendirmek 8/5.
 resm (A.): Suret, şekil.
 resm-i cihân: Cihanın şekli, dünya şekli 15/4.
 Resûl (A.): Peygamber 15/2.
 revâ (A.): Uygun, yakışır, yerinde 15/7.
 revân (F.): 1. Giden, gidici, akan, yürüyen 20/3. 2. Geçerli, mer'i 12/3. 3. Derhal, hemen, acele 26/7.
 revnak (F.): Güzellik, parlaklık, letafet.
 revnak vir-: Güzellik vermek 15/5.
 reyhan (A.): Fesleğen 20/5.
 rezzâk (A.): 1. Bütün varlıkların rızkını veren (Allah) 8/2. 2. Çok rızık veren 15/4.
 rızâ (A.): Hoşnutluk, memnunluk 12/1.
 rif'at (A.): Büyük rütbe, yükseklik, büyüklük.
 rif'at bul-: büyük rütbe elde etmek 14/1.
 Rüm (A.): Anadolu 17/5.
 Rüstem (F.): İran'ın ünlü pehlivanı ve savaşçısı 15/6.
 rüsvây (F.): Rezil, itibarsız, maskara.
 rüsvây ol-: Rezil olmak 15/6.

S

şâbir (A.): Sabırlı, sabreden, dayanan 18/4.
 sâdık (A.): Bağlı olan, vefalı 17/2.
 şaf (A.): Sıra, dizi.
 şaf bağla-: Sıralanmak, sıraya girmek 18/4.
 şafâ (A.): Huzur, gönül rahatlığı 10/6, 18/1.
 şâfi (A.): 1. Temizlik, Temiz, pak, hâlis 17/5. 2. Sırf, yalnız, katıksız, arı 18/4.
 şâğar (F.): Kadeh, içki bardağı, 18/5.
 sağrak: Kadeh, bardak, sürâhi, tas, maşraba 16/4.

şahha (A.): Doğru, gerçek, sahih, ayıp ve kusurdan âri oldu 18/6.
 şâhib (A.): Sahip, koruyan 18/4.
 şakâlet (A.): Kabalık, çirkinlik 10/2.
 sakil (A.): Kabalık eden, can sıkıan 10/2.
 sakin (A.): Kendi halinde olan, yavaş, uslu 17/7.
 sakin ol-: Kendi halinde olmak, yavaş olmak 16/1.
 şal-: 1. Göndermek, sevketmek 17/1. 2. Bırakmak, terketmek, salivermek.
 şala (A.): Çağrı, duyuru, çağırma 18/5. şalâ ol-: Haber verilmek 17/2.
 şâlih (A.): Dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan, iyi kimse 18/3.
 şâliş (A.): Üçüncü 11/7.
 sâlûs (F): Görünüştaki haliyle halkı aldatan, tatlı ve yumuşak dilli sofu; iki yüzlü 18/4.
 Şamed (A.): Kimseye ve hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah 8/4.
 san-: Sanmak, zannetmek, öyle kabul etmek 16/7.
 sana: Sana ("sen" zamirinin yaklaşma hali) 11/7, 13/2, 16/2.
 sâni (A.): İkinci 10/6. Şâni' : Allah 18/6, 17/1. sarf (A.): Yapma, iştiğal etme. sarf eyle-: İштиğal etmek 18/3.
 şarrâf (A.): Sarraf mesleği, kağıt ve metal paraları birbiriyle değiştiren kişi 18/2.
 şat-: Satmak, bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek 22/5.
 şavm (A.): Oruç.
 şavm ü şalât: Oruç ve namaz 18/3. say-: Saymak, hesap etmek. sayu ver-: Hemen saymak, hesap etmek.
 şâyim (A. sâ'im): Oruçlu 18)4.
 şayru: Hasta 16/7.
 şebât (A.): Yerinde durma, kararlılık.
 sebat ol-: Yerinde durmak 10/1.
 sehl (A.): Kolay. sehl ol-: Kolay olmak 16/3.
 sehm (A.): Hisse, hisse bedeli 27/3.
 sekâf (F.): Anlayışlı, uyanık, zeyrek 10/4.
 sel (A.): Helak olma. şel ol-: Helak olmak 10/4
 şelc (A.): Kar.
 sele ü tûfân: Kar ve şiddetli yağmur, tufan 10/3.
 şeleb (A. şelb): Ayıp, ayıplama, sövme 10/3.
 şeleb eyle-: Ayıplamak 10/3.
 şelec (A. şelc): Kar 10/4.
 semen (A.): Para.
 semen kıl-: Paraya çevirmek, paraya tahvil etmek 10/2.
 semer (A.): Meyve, yemiş 10/4.

sen: Sen (Teklik 2. şahıs zamiri) 11/, 13/2, 16/3.
 sen ben di-: Bir konuda anlaşmazlığa düşüldüğünü anlatan bir ifade şekli 16/6.
 şenâ (A.): Övme, methetme 19/6.
 ser: Baş, kafa 16/3.
 ser-dihd: Şarap sunan saki, iştret meclisinin reisi 16/6.
 serkeş (F.): İtatsız, baş kaldıran, dikbaşlı 16/4, 17/7.
 sermâye (F.): Ana mal, varlık, esas 16/4. server (F.): Başkan, baş, bir topluluğun lideri 9/2, 16/5.
 şenâ (.): Övme, methetme. şenâ kıl-: Övmek, methetmek 10/1.
 sev-: Sevmek 16/6.
 şevâb (A.): Hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat 10/1.
 şevb (A.): Elbise.
 şevb-i 'atâ : İhsan elbisesi, bağış elbisesi 10/6.
 şevür (A.şevr): Boğa burcu, semanın kuzey yarım küresinde bulunan bir burç 10/5.
 seyr (A.): Yolculuk, sefer 16/2.
 seyrân (A.): Gezinme, bakıp seyretme 16/2. şiddik (A.): Pek doğru, sözünün eri.
 siddik ol-: Pek doğru olmak, sözünün eri olmak 18/6."
 şıdk (A.): İç, yürek temizliği 17/2
 şıdk u şafâ: Gönül temizliği, ve kedersizlik 18/6.
 şıfat (A.): Keyfiyet, hal, durum 17/1. sığ-: Yakışmak, yeri olmak, uymak 10/1, 16/1.
 sırr (A.): Sır, gizli tutulan şey 9/3, 14/6, 16/1.
 sin: bk. sen 9/1. şikât (A.): İnanılır kimse.
 şikât ol-: İnanılır kimse olmak 10/2.
 sil-: Ortadan kaldırmak, yok etmek 25/5.
 şiyâb (A.): Giyecekler, elbiseler.
 şiyâb-ı 'âşıkân: Aşıkların giyecekleri 10/5.
 sohbet (A.): Arkadaşlık, görüşüp konuşma, sohbet 18/5.
 şol-: Rengini kaybetmek, solmak 23/6.
 şon: 1.Son, nihayet 8/7. 2. Sonra, sonradan 16/6.
 şor-: Sormak, süal etmek 17/1, 16/3.
 sön-: Etkinliğini yitirmek, dinmek, yatışmak 16/5.
 söz: 1. Hikaye, haber, lakırdı 20/4. 2. Öğüt, nasihat 22/7.
 söze gel-: Konuşmak, konuşmaya başlamak 25/7.
 söyle-: 1.Demek, söylemek 16/1. 2. Konuşmak 16/5.
 söylen-: Denmek, söylenmek 9/3, 22/1, 13/4.
 söyün-: Sönmek 28/2.
 Sultân (A.): 1. Padişah, hükümdar 16/2, 27/2, 14/5.

şüm, şevm (A.): Sarımsak 10/3, 11/3.
 şun' (A.): İş, amel, kâr 18/2.
 şüret (A.): Görünüş, biçim, şekil 17/1.
 su'bân (A.): Büyük yılan, ejderha 10/3.
 Sübhân: Allah 16/6.
 şübür (A.): Mahvolma.
 şübür ol-: Mahvolmak.
 şübüt (A.): Sabit olma, gerçekleşme.
 şübüt ol-: Sabit olmak, gerçekleşmek 10/5.
 şümme (A.): Sonra 1/6.
 sür-: 1. (at vb.) Sürmek, yürütmek 16/3. 2. devam ettirmek 14/3, 17/3. 3. Kovmak, uzaklaştırmak. 17/7.
 süreyyâ (A.): Ülker yıldızı 10/5.
 süri-: Ovmak, ovuşturmak.
 süriyü vir-: Ovmak, ovuşturmak 28/1.
 süvâr (F.): Ata binen, binici, süvari.
 süvâr ol-: Ata binmek 16/1

Ş

şâh (F.): Dal, budak .
 şâh-u şüküfe: şükufe dalı 17/6. şâh,
 şeh (F.): Padişah, hükümdar melik 17/6, 17/4, 17/3.
 şâh ol-: Padişah, hükümdar olmak 17/3.
 şahin (F.): Doğan (kuşu) 17/3.
 şaki (A.): Yol kesici, haydut, bedbaht 17/7.
 şâkir (A.): Şükr ve hamdeden, gördüğü eyliği unutmuyup şükürünü yerine getiren 17/1.
 Şâm (A.): Eskiden Halep, Suriye, Beyrut, Kudüs bölgesini içine alan sancağa verilen isim 17/5.
 şark (A.): Doğuda kalan ülkeler, güneşin doğduğu yön, şark 17/5.
 şart (A.): Şart, diğer bir şeyin varlığı onun varlığına bağlı 17/1.
 şâz (F. şâd): Neşeli, sevinçli 17/1.
 şâzî kıl-: Sevinçli olmak 25/5.
 şâzi vü gamlı ol-: Neşeli ve kederli olmak. şeb (F.): Gece.
 şeb ü rüz: Gece ve gündüz 17/6.
 şecâ'at (A.): Yiğitlik, yüreklilik 17/2.
 şeh (F.): bk. şâh. şehâ (F.): Ey hükümdar 17/2.
 şehd (A.): Bal, asel.
 şehd ü şeker: Bal ve şeker 17/6.
 şehid (A.): Şehit, mukaddes bir inanç uğruna savaşırken ölen kişi 17/7.
 şehir (A.): Şehir 17/5.
 şek (A. şekk): Şüphe tereddüt 8/4. şek getir-: Şüphe etmek 17/7.
 şekavet (A.): Kötülük, haydutluk, eşkıyalık 17/4.
 şeker (A.): Şeker 17/6, 25/4.

şems (A.): Güneş şems ü kamer: Güneş ve ay 17/6.
 şerif (A.): Mutluluk ve şeref sahibi, soylu. şerif ol-: Şerefli, soylu olmak 7/4.
 şevk (A.): Neşe, keyif, şiddetli arzu, meyil ve heves'l 7/1.
 şey (A.): Nesne, madde 17/2.
 şey'li'llâh: Allah için bir şey istemek 17/2.
 Şirin (F.): "Hüsrev ü Şirin" hikayesinin kadın kahramnı 12/2.
 şirin (R): Tatlı, hoş 25/4.
 şir (F.): Süt. şîr (F.): Arslan 17/3.
 şiddet (A.): Sertlik, sert ve katı davranış, şiddet 17/7.
 şol: Şu, o 19/3.
 şu: Şu (işaret zamiri) 10/6.
 şühbet (A.): Şüphe, karıştırma 17/4.
 şükr (A.): Görülen ilgiye karşı ortaya konulan kadir bilirlik, Allah'a şükretmek 13/6

T

ta'ahhüd (A.): Üzerine alma, deruhte etme 10/7.
 ta'alluk (A.): Asılma, asılı olma 9/3.
 ta'allül (A.): Yalandan bahanelerle bir işten kaçınma, sebep ve bahane arama 10/6.
 ta'assub (A.): Birine taraftarlık ve gayretkeşlik etme 10/7.
 tâ'at (A.): İbadet, itaat 15/1
 tâ'at kıl-: İbadet etmek 18/4.
 tab' (A.): Tabiat, huy, karakter, kabiliyet 19/1.
 tabâyi' (A.): Yaradılışlar, mizaçlar, cevherler, karakterler 19/6.
 tabi'at (A.): Yaradılış, karakter, mizaç, cevher İ 9/2.
 tabib (A.): Doktor, hekim 19/6.
 tâc (A.): Tac 13/5. tağ: Dağ 26/5, 19/1.
 tağayyür (A.): Değişme, başka türlü olma. tağayyür kıl-: Değiştirmek 10/4.
 tağayyür ol-: Değişmek 15/4.
 tahammül (A.): Kötü durumlara karşı koyabilme gücü, dayanma gücü, güç.
 tahammül kıl-: Dayanmak 10/6.
 tahayyür (A.): Şaşma, hayret etme. tahayyür kıl-: Hayret etmek, şaşmak 9/1.
 tâhir (A.): Temiz 19/3.
 tâk (A.): Kubbe, tak.
 tâk u eyvân: Kubbe ve köşk 19/3.
 takarrüb (A.): Yaklaşma.
 takarrüb ol-: Yaklaşmak 9/1.
 tâkat (A.): Güç, kuvvet, kudret 19/6.

tal-: İçine girmek, birçok yerlere girmek 14/5.
 tal'at (A.): Güzellik, yüz, çehre 19/1.
 tâli' (A.): Kısmet, baht, kader, talih 19/6.
 tâlib (A.): İstekli, isteyen 19/3.
 tama' (A.): Aç gözlülük, hırs, tamah. tama'lardan geç-: Aç gözlülük, tamahkarlık yapmamak 19/4
 tamâmet (A.): Tamam, eksiksiz, tam olarak 9/2.
 tamu: Cehennem 27/3.
 ta'n (A.): Ayıplama, yerme, çekiştirme 19/4.
 tan: Şaşma, şaşırma, hayret.
 tana kal-: Şaşakalmak, donakalmak 11/3.
 tarab (A.): Şenlik, coşkunculuk, neşe, sevinç 19/5.
 tarik (A.): Usul, meslek, yol 19/4.
 taşarruf (A.): Tutumlu davranma, idare ile kullanma 9/2.
 taşhun: Taşkın 23/3.
 tat: Bazı cisimlerin tat alma organı üstünde bıraktığı duyum, lezzet 13/2.
 tâyir (A. tâ'ir): Kuş, uçucu, uçan. tâyir-i ğaybi: Görünmeyen kuş 19/5.
 te'âlâ (A.): Yüce, yüksek oldu 9/3.
 teberrâ (A.): Uzaklaşma, uzak durma.
 teberrâ kıl-: Uzaklaşmak 10/5.
 teberrük (A.): Mübarek sayma 10/4.
 tecelli (A.): Görünme, belirme, ortaya çıkma.
 tecelli kıl-: Belirmek, görünmek 10/5.
 tefekkür (A.): Düşünme, zihin yorma 10/6.
 teferrüc (A.): Gezinti, açılma 9/2.
 teğallüb (A.): Zorbalık, zorla hüküm sürme.
 teğallüb kal-: Zorla hüküm sürmek 10/7.
 tekâzâ (A.): Sıkışarak söz söyleme, sıkıştırma, serzenişte bulunma 9/2,10/2.
 tekellüf (A.): Külfetli, zahmetli iş görme.
 tekellüf iste-: Külfetli, zahmetli iş istemek 9/1.
 temâşâ (A.): Seyretme, gözleme 10/4.
 temenna (A. temenni): Dilek, arzu.
 temennâ kıl-: Dilemek, istemek 9/1.
 temerrüd (A.): Dik başlılık,inat, direnme .
 temerrüd ol-: Dik başlı olmak 10/5.
 ten (F.): Vücut, gövde, ten 24/2, 10/2, 16/7.
 terk (A.): bırakma, terketme.
 terk it-: Bırakmak, terketmek 18/1.
 tesellâ (A.): Avutma, avunma 10/7.
 teşviş (A.): Karışık, perişanlık 9/7.
 tevakku' (A.): İsteme , arzu etme 10/5.
 tevazu' (A): Alçak gönüllülük gösterme 9/3.
 tevekkül (A.): İnsan üzerine düşeni yaptıktan sonra işi Allah'a bırakma, Allah'a teslim olma.
 tevekkül kıl-: Allah'a teslim olmak 10/6.
 teze: Taze 23/6,26/7.
 timâr (F.): Çare, deva, düzen, süsleme.

timâr it-: Düzen vermek 10/4. tiryak,
tiryâk (A.): Zehirlenmeye ve bazı hastalıklara
karşı kullanılan macun, panzehir 15/3,19/4. toğ-:
Çıkmak, meydana çıkmak 19/2.
toğru: Doğru, gerçek, yalan olmayan 19/5, 19/2.
tol-: Dolmak 18/5.
tol-: Tamamlanmak 23/
tolu: Dolu, boş olmayan 19/2.
tulün-: Kaybolmak, görünmez olmak, batmak,
gurup etmek 19/5.
tümâr (A.): Tomar, dürülmüş nesne.
tümâr-ı 'ışk: Aşk tomarı, dürülmüş aşk mektubu
19/4.
tuy-: Duymak, hissetmek 11/6, 14/7.

U

u, ü: Ve 20/2, 20/5, 24/6.
'ucb (A.): Garip, tuhaf 20/4.
uç-: Uçmak, gitmek 9/2.
uçmak: Cennet 15/2.
ulu: Reis, ileri gelen 21/2.
umu: Ümit, emel, arzu, dilek, beklenen şey 15/2.
'unvan (A.): Ad, isim, lakab 20/5.
ur-: Yardımcı fiil olarak kullanılır .
uslu: Akıllı 22/5.
'uşşak (A.): Âşıklar 19/1.
ut-: 1.Elde etmek, ele geçirmek 22/4, 22/6.
2. Yenmek, oyunda kazanmak, mağlup etmek
11/6. 3. Yararlanmak 22/4.
uy-: Tabi olmak, bağlanmak, uymak 21/6, 19/2,
21/1.
uyı-: Uyumak 28/4.
uyku: Uyku 28/4.

Ü

üt-: Yakmak, Bir şeyin kıllarını yakmak için
alevden geçirmek 21/3.
'üryan (A.): Çıplak.

V

vâcib (A.): Terki caiz, veya mümkün olmayan,
yapılması gerekli, lüzumlu olan 8/1, 27/3.
va'de (A.): Bir iş için önceden tayin olunan zaman,
süre 26/2.
vakf (A.): Tamamiyle verme, tahsis etme, vakıf.
vakfeyle-: Vermek, tahsis etmek 26/1.
vâkîf (A.): Bir şeyden haberi, bilgisi olan 26/1.
vaşf (A.): Bir şeyin taşıdığı hal ve sıfat, özellik,
nitelik.
vaşf eyle-: Nitelemek 27/2.
vâlih (A.): Şaşkın, şaşırma , şaşakalma.
vâlih ol-: Şaşırarak 27/5.

vallâh (A.): Allah için, Allah hakkı için, vallahi
27/5.
vâ-mânde (F.) Geride kalmış, geride 27/7.
var: Var, mevcut, bulunan, var 28/5.
var-: Gitmek, varmak, erişmek, ulaşmak 8/6, 1/2,
27/6.
varlık: Mal, mülk, servet, varlık 18/4, 26/1.
vâz (F.): Bırakma, vaz geçme.
vâz gel-: Vaz geçmek 27/7.
vech (A.): Yüz, çehre 27/5.
vefâ (A.): Sevgi ve muhabbette doğruluk, dostluğu
devam ettirme 27/6.
vefâ bul-: Sevgi ve dostluk bulmak 14/1.
veger: Eğer, şayet 27/5. veyl (A.): Vay,
yazk 27/4.
Veys (F. Vis): Rami'nin maşukunun ismi 27/7,
27/4.
vilâyet (A.): Ülke, memleket 27/6.
vildân (A.): Ölümsüz gençler, köleler, yeni
doğmuş çocuklar 27/4.
vir-: 1. Herhangi bir şeyi birine ulaştırmak,
vermek 8/5. 2. İhsan etmek, bağışlamak 11/3.
vîrân (F.): yıkık, harap 22/6.
vuşlat (A.): Kavuşma, ulaşma. vuşlat bul-:
Kavuşmak 27/6.

Y

yad: Yabancı, el 27/7, 28/2.
yağ: Düşman 28/5.
yağma: Yağma, çapul.
yağmaya vir-: Yağmalamak 26/1.
yakın: Uzak olmayan, yakın 28/4.
yan-: Yanmak, tutuşmak 16/5, 28/5, 28/2.
yanmak yakıl-: Büyük bir üzüntü duymak, yanmak
28/3.
yanmış dut-: Yanmış saymak 28/3.
yana: Taraf, cihet, yön 8/6, 11/7, 11/3.
yanınca: Yanında, beraberinde 28/3.
yâr (F.): Dost, arkadaş 22/3.
yarat-: Yoktan var etmek, meydana getirmek 8/3.
yarın: Yarın 12/6.
yaş : (göz) yaşı 11/1, 11/2.
yaş dök-: Ağlamak 11/1.
yat-: Yatmak, uzanmak, yatağa girmek 28/4.
yavlak: Pek, çok, gayet 18/4.
yavu: Kaybolma, zayolma, yitme, sahihsiz.
yavu var-: Kaybolmak, zayi olmak, yitmek 28/6.
yay: Yaz mevsimi 28/6.
yayla-: Yazı geçirmek, yaylamak 20/4.
yaz-: yaymak 28/3.

yeksan (F.): Düz, beraber 15/1.
 yesir (A. esir): Esir 28/6.
 yetim (A.): Babası veya anası ölmüş çocuk, yetim 24/3.
 yevm (A.): Gün.
 yevmü'l-hisâb: Hesap günü 27/3.
 yık-: Bozmak, tahrip etmek 19/3.
 yi-: Yemek, içmek 10/6, 15/4.
 yiyü ver-: Yemek 28/1.
 yig: İyi, daha iyi 28/.
 yigreg: Daha iyi 14/3.
 yıl-: Koşmak, acele ve teleşle yürümek 28/3.
 yine: Yeniden, bir daha, gene 8/2, 28/7.
 yir: 1. Toprak, yer yüzü 9/1 2. Dünya, arz 9/3.
 yire bat-: Kaybolmak 9/1.
 yir yüzü: Yer yüzü, dünya 28/1.
 yit-: Kafi gelme, yetişmek.
 yiği: Koku 10/3.
 yılduz: Yıldız, gezegen 28/4.
 yok: Mevcut olmayan, bulunmayan, yok 23/1, 26/1.
 yol: 1.Yol, geçecek yer 17/1, 26/3, 17/3. 2. Uğur, yol 20/6.
 yola gir-: Yola çıkmak, yolculuğa çıkmak 15/7, 12/1.
 yol ver-: İzin vermek, fırsat vermek 9/1.
 yolca : Yol üzerinde, yoldan ayrılmayarak 28/2.
 yoldaş: Arkadaş, yol arkadaşı 14/2, 11/1, 11/5.
 yoldaş ol-: Arkadaş olmak 12/1, 16/2.
 yön: Taraf, cihet, yön 13/1.
 yören-: Hatırlamak, gönülü kaplamak 15/7.
 yu-: Yıkamak 21/1
 yut-: Yutmak, bir şeyi içine atmak 11/6.
 yügür-: Koşmak 28/3.
 yürek: Kalp, yürek 28/1.
 yüz: Yüz, çehre 19/3, 23/5, 9/7.
 yüz kıl-: Yüz vermek 22/5.
 yüz bin: Yüz bin 25/1.
 yüz yıl: Yüz yıl, yüz sene 28/1.

Z

zabâb (A.): Dumanlar 18/5.
 zabî (A.): Geyik 20/6.
 zacer (A.): Gamlı, kalp sıkışması.
 zacer ol-: Gamlı olmak, kalbi sışmak 18/3.
 zâd (A.): Azık, yiyecek, nevale.
 zâd eyle-: Azık etmek 16/6.

zafer (A.): Yenme, düşmana üstün gelme, zafer.
 zafer bul-: Zafer eldetmek, zafere ulaşmak, üstün gelmek 20/5.
 zâhid (A.): Kaba sofu 15/4.
 zâhir (A.): Açıkbelli, görünen 19/1.
 zahire (A.): Tedarik edilip depo edilen yiyecek maddeleri.
 zahire eyle-: Yiyecek maddeleri elde edinmek 14/6.
 za'if (A.): Kuvvetsiz, mecalsiz, güçsüz.
 za'if kıl-: Kuvvetsiz, güçsüz bırakmak 18/5.
 zahm (A.): Yara 15/3.
 zahr(A.):Arka20/5.
 zal' (A.): Eğilme, meyil 20/5.
 zaman (A.): Kefalet 18/5.
 zamir (A.): Kalp, gönül, iç yüzü 18/4.
 zamyâ (A): Karanlık, çapraşık, kapanık, esrarlı 20/7.
 za'n (A.): Göçme, intikal etme 20/6.
 zan, zann (A.): Sanma, sezme.
 zan it-: Sanmak, sezmek 19/1.
 zâr (F.): Zayıf, dermansız 16/7, 17/5
 zari kıl-: Dermansız yapmak 16/7.
 zarafet (A.): Zariflik, incelik 20/6, 19/3.
 zarar (A.): Zarar 18/1.
 zarif (A.): Güzel, zarif 20/4, 17/5, 20/5.
 zarîr (A.): Kör, a'mâ 18/3.
 zarüret (A.): Sıkıntı, yoksulluk 18/3.
 zât (A.): Kendi, kimse, kişi 14/4.
 zayi' (A.): Kaybolan, kaybolmuş, elden çıkan.
 zayi' ol-: Kaybolmak, yitmek 18/4.
 zebeb (A.): Kötülük, fenalık, uğursuzluk, şom.
 zebh (A.): Boğazlama, kesme.
 zebh eyle-: Boğazlamak, kesmek 14/6.
 zebûn (A.): Güçsüz, zayıf, âciz 26/4.
 zeheb (A.): Altın 14/6.
 zehr (F.): Zehir 15/3, 19/4, 16/3.
 zekî (A.): Anlama ve kavrama yeteneği 14/4.
 zelil (A.): Hor, hakir, alçak.
 zelil kıl-: Horlamak, hakir görmek 14/3.
 zem (A.): Bir kimseyi kötüleme, yerme 14/2.
 zem eyle-: Bir kimseyi kötülemek 14/7.
 zemzeme (A.): Nağme, ezgili ses 16/6.
 zenb (A.): Günah, suç, kabahat 14/1.
 zenbîl (A.): Zenbil 16/5.
 zenbür (A.): Eşek arısı 15/3.
 zencîr (A.): Zincir.
 zencîr-i 'ışk: Aşk zinciri 16/5.

- zengi (F.): Zenci, siyah adam 15/2.
 Ze'n-Nün (A.): Yunus peygamberin lakabı, evli-yaullahdan bir zat 14/7.
 zerre (A.): Çok küçük parça 14/3.
 zevk (A.): Bir şeyden elde edilen hoş duygu, tat.
 zevk eyle-: Tat almak, zevk almak 14/1.
 zeyl (A.): Etek 14/2. zil (A. zili) Gölge 20/3.
 zile-i 'ışk: Aşk gölgesi 20/4.
 ziyâ (A.): Işık, aydınlık 18/5,18/1.
 zıyr (A. zır): Süt anne 20/3.
 zır ol-: Süt annesi olmak 20/3.
 zî (A.): Sahip manasına, kehlelerin başlarına getirilerek birleşikler yapar.
 zîb (A. zi'b): Kurt, canavar 14/5.
 zîbâ (F.): 1 Yakışıklı, güzel 15/1. 2. Güzel, hoş 27/5, 12/1.
 zihî (A.): Ne güzel, ne hoş 15/1.
 zihn (A.): Zihin, bellek, hafıza 14/7.
 zıkr (A.): Anma, anılma.
 zıkr eyle-: Anmak 14/5.
 zıkr it-: Anmak 8/1.
 zî'1-hicce, zı'1-hacce (A.): : Arabi ayların on ikincisi olup onuncu günü kurban bayramına rastlar 14/4.
 zilzâl (A.): Sarsılma, depresyon, zelzele 16/5.
 zindan (A.): Tutukluların hapsedildiği ve kapalı karanlık yer 15/4.
 zinde (F.): Dinç, sağlam, canlı.
 zinde-dil ol-: Kalbi, yüreği sağlam olmak 16/6.
 zinhar (A.): Sakın, asla, olma, aman 16/5.
 zîr (F.): Alt 15/2.
 zir ü zeber: Alt üst 15/2.
 zira (A.): Çünkü, zîrâ 15/2.
 zira kim: Şundan dolayı ki 15/2.
 zirek (F.): Akıllı, zeki, uyanık .
 zirek ü cüstlük: Akıllı ve çevik 16/7).
 zü (A.): bk. zi.
 zü-fünün (A.): Hüner, marifet, sanat, ilim sahibi 14/7.
 zuhür (A.): Ortaya çıkma, görünme.
 zuhür ol-: Ortaya çıkmak, görünmek 19/2.
 zulle (A.): Gölge 20/4.
 zulm (A.): Eziyet, haksızlık, zulüm.
 zulm it-: Eziyet, işkence etmek 19/1.
 zulmet (A.): Karanlık 19/1, 19/2.
 zunün (A.): Zanlar, kötü sanış, sû-i zan 20/4.
 zür (A.): Güç, kuvvet.
 zür u kuvvet: Güç ve kuvvet 16/7.
 zü'r-rüh: Ruh sahibi 14/3.
 zühal (A.): Bir yıldız adı, Satürn 15/3.
 zühd (A.): Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme 15/1.
 Zühre (A.): Çoban yıldızı, Venüs 15/2.
 zülâl (A.): Saf, hafif, tatlı su 16/6.
 zülfikâr (A.): Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye armağan ettiği ucu çatalı kılıç 14/4.
 zü'l-ka'de (A.): Arabi ayların on birincisi 14/4.
 Zü'l-kameyn (A.): İskender'in lakabı 14/2.
 zünnâr (A.): Papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık ipten örme kuşak 15/1.
 zünüb (A.): Günahlar 14/7.
 zürret (A.): Darı 14/3.

KAYNAKLAR

- BURSALI, Mehmet Tahir,
1313 **Osmanlı müellifleri**, İstanbul .
- CUNBUR, Müjgan,
1963 Gülşehrî ile Kaygusuz Abdal'ın şiirlerini kapsayan, XV. yüzyıldan kalan bir mecmua, **X. Türk Dil Kurumu'nda okunan bilimsel bildiriler**, Ankara .
- ÇELEBİ, Amil,
1980 Harflere dair, **Milli kültür**, c. II, s. 62-65, .
- DEVELL<OĞLU, Ferit,
1970 Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara .
- ERASLAN, Kemal,
1987 Türk dili araştırmaları yılığı-Belleten
1984, Ankara .
- GÖLPINARLI, Abdülbâkî,
"Yunus Emre ve Tasavvuf İstanbul.
- KÖPRÜLÜ, Fuad,
1965 Aşık Paşa, İslam Aniklopedisi, 1. c. s. 701, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul .
- LATİFİ,
1314 Tezkire-i Latifi .
- MEYDAN-LAROUSSE,
1976 Büyük Lügat ve Ansiklopedi, İstanbul
- Mustafa b. Şemseddin,
1302 Ahterî-i kebîr, İstanbul .
- ÖZKAN, Mustafa,
1990 Cinânî, Cilâü'l-kulüb, İstanbul
- Sadettin, Nüzhet Egun,
"Türk şâirleri" l.c. 141-142, İstanbul.
- SÜKUN, Ziya,
1984 Farsça-Türkçe Lügat, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul .
- Tarama sözlüğü,
1963 Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara .
- TAŞKÖPRÜLÜZÂDE, A. Isâmü'd-dîn,
Şakâik tercümesi s. 22.
- TOPARLI, Recep, 1992 İrşâdü'l-mülûk ve's-selâfîn Ankara .
- TULUM, A. Mertol,
1978 Ma'ârif-nâme, Metin ve Ki'li birleşik cümleler üzerine bir inceleme, basılmamış doçentlik tezi, İstanbul, .